

Oblikovanje prostora

Lenart 2008

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

Oblikovanje prostora

Smernice za pripravo in izvedbo arhitekturne in urbanistične delavnice

Lenart 2008

Borut Juvanec
Domen Zupančič
Larisa Brojan
Alenka Fikfak

Borut Juvanec, Domen Zupančič, Larisa Brojan, Alenka Fikfak

OBLIKOVANJE PROSTORA

Smernice za pripravo in izvedbo arhitekturne delavnice

oprema, oblikovanje in prelom:

Larisa Brojan

jezikovni pregled:

Karmen Sluga

prevod v nemški jezik:

Mark Wollrab

predgovori:

Janez Kramberger

Janez Erjavec

Borut Juvanec

Vida Šavli

izdala:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo

tisk:

Littera Picta d.o.o.

Zbornik sta sofinancirala Občina Lenart in Društvo za razvoj podeželja LAS "OVTAR Slovenskih goric".

naklada:

500 izvodov

prvi natis

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

711.4(063)(082)

OBLIKOVANJE prostora : smernice za pripravo in izvedbo arhitekturne in urbanistične delavnice /

Borut Juvanec, Domen Zupančič, Larisa Brojan, Alenka Fikfak; [prevod v nemški jezik Mark Wollrab; predgovori Borut Juvanec, Janez Kramberger, Janez Erjavec, Vida Šavli]. -

Ljubljana : Fakulteta za arhitekturo, 2009

ISBN 978-961-6160-93-3

1. Juvanec, Borut
2. Domen Zupančič
3. Larisa Brojan
4. Alenka Fikfak

244729088

vsebina

predgovori	5
uvod / Einführung	12

teoretični del

Kultura prostora, razvojne strategije Borut Juvanec	20
Organizacija in izvedba arhitekturne delavnice Larisa Brojan	26
Prostorsko načrtovanje in arhitekturne delavnice Domen Zupančič	34
Urbanistična delavnica-zbiranje idej, predlogov in rešitev Alenka Fikfak	42

praktični del

Delavnica Lenart 2008	48
Rezultati delavnice	56
Vrednotenje izvedbe	90
Poročilo in utrinki z delavnice	92
indeks	100
viri	104
izvleček / Auszug	108
priloga	114

predgovori

V Lenartu smo zelo ponosni, da smo v svoji občini gostili prof. dr. Juvanca s sodelavci in študenti.

Prepričan sem, da dajemo premajhno pozornost strokovnemu pristopu k urejanju prostora. V obdobju zadnjih petdeset let smo veliko prostora pozidali in ga uredili tako za stanovanjsko kot obrtno-poslovno rabo. Upam si trditi, da zmeraj nismo imeli najprimernejših rešitev - predvsem tam, kjer smo umeščali nove stavbe v obstoječo poselitev.

Dobro se spominjam časa, ko sem, pred dvajsetimi leti, kot mlad veterinar začel delati v Mariboru, kjer smo pokrivali teren od Kozjaka, Pohorja, Slovenskih goric in Dravskega polja. Kasneje sem nadaljeval s službo na Ptuj, kjer sem imel priložnost spoznati še Ptujsko polje, Haloze, Ormož in Slovensko Bistrico. Če pogledamo staro arhitekturo na teh področjih, vidimo, da je različna - stanovanjske hiše in gospodarska poslopja so drugačna, značilna so za posamezno področje. Nove hiše, grajene v zadnjem obdobju, so od Pohorja pa vse do Ormoža skoraj enake in ne odražajo več osnovnih značilnosti posameznih območij.

S podobnimi problemi se srečujemo tudi v naši občini. V želji po novem smo marsikje zapostavili staro, ki je prav tako dobro, funkcionalno in je, kar je morda najpomembnejše, naše. Zanimivi so tudi pogledi na strehe – z enim pogledom vidimo nič koliko različnih oblik, naklonov, različnih kritin; vse to daje čudno in neurejeno podobo v prostoru. Zakaj je vse skupaj tako, kot je, ni smiselno razglabljati; pomembno je ugotoviti, da potrebujemo drugačen pristop. Strokovnjaki morajo biti tisti, ki predlagajo rešitve, jih predstavijo in argumentirajo ljudem, ki živijo v nekem prostoru.

V tem cilju in želji smo hvaležni udeležencem »Arhitekturne delavnice Lenart 2008« za vsa njihova mnenja ter predloge in rešitve, ki so nam jih podali. Naša občina je še posebej občutljiva na področju urejanja prostora, saj združuje mesto s podeželjem. Želimo, da bi ohranjali našo arhitekturno dediščino in razvijali novo arhitekturo, ki bo funkcionalno zlita s slovenskogoriškim prostorom; dajati mora dodano vrednost kulturi in gospodarstvu v najširšem pomenu besede.

Župan občine Lenart
mag. Janez KRAMBERGER, dr.vet.med.

Ali nas po smrti še kaj čaka ali ne, nagrada ali kazen tega v tem življenju ne moremo vedeti.
(J. Seymour)

Zagotovo pa bi se morali zavedati, da je naše poslanstvo v življenju na tem planetu, da ohranimo naravno in kulturno dediščino za rodove, ki bodo prišli za nami. Posege v prostor moramo načrtovati tako, da z varstvom, prenovo in novogradnjami ohranjamo obstoječo tradicionalno, urbano in stavbno identiteto ali oblikujemo novo, enako ali bolj kakovostno. Kako to narediti na vseh nivojih in področjih nam lahko odgovori le stroka in izkušnje iz preteklosti.

Arhitekturna delavnica Lenart 2008 zagotovo ne more dati vseh odgovorov na vprašanja trajnostnega urejanja prostora in naselji, lahko pa odkriva samozavest in prepričanje, da za razvoj ni potrebno žrtvovati okolja in identitete, ampak lahko imamo oboje.

Vesel sem, da smo po 10 letih ponovno oživel arhitekturno delavnico in da je prof. dr. Borut Juvanec s svojimi sodelavci in veliko entuziazma opravil obsežno delo tako v mestu Lenart kot tudi v naselju Šetarova. Posebej vesel sem bil ponovnega sodelovanja gospe Vide Šavli in krajanov Lenarta in Šetarove. Mesto Lenart kot občinsko in upravno središče Slovenskih goric združuje veliko funkcij, ki pogojujejo skrbno in premišljeno načrtovanje infrastrukture in arhitekture. Mesto na eni strani ohranja močno vez z podeželjem na drugi strani pa hoče in mora nuditi standard in funkcije mesta. Ideje in rešitve ki so nastajale na tej delavnici so pomembne predvsem zato, da se vzpostavi dialog in odprejo nove perspektive za ohranjanje obstoječih vrednot in prilagodijo novim potrebam. Enako velja za vas Šetarova, ki lahko postane vzorčni primer ohranjene slovenjegoriške nižinske vasi.

Ta delavnica je torej le začetek poti k boljšim rešitvam in jasni viziji kaj hočemo in kakšen naj bo Lenart in Slovenske gorice jutri.

Janez Erjavec
Predsednik sveta KS Lenart

Arhitektura je veda o oblikovanju prostora. Arhitekt ga torej oblikuje: a ne kakorkoli, ne kjerkoli in za kakršenkoli namen. Arhitekt oblikuje uporabnikovo željo, okoliščine mu narekujejo kako, od njegovega osebnega naboja pa je odvisno kako bo oblikoval in koliko bo ta arhitektura prilagojena uporabi, uporabniku in okolju, v katerem živi.

To je približno tisto, kar razlagam študentom prav na začetku. To je tudi začetek arhitekture. Ampak ta ima svoje korenine tudi v kulturi. Ampak s kulturo je pa tako: imaš jo ali pa je nimaš. Naučiti se je ne da.

Že leta sodelujem z ljudmi v Slovenskih goricah, s prostorom, z arhitekturo, z njihovo kulturo. In predvsem slednje najbolj spoštujem, kulturo. Gre za malega človeka, za geografsko majhen, a izjemno raznolik prostor, za arhitekturo v dosegu človeka. Zadnjič je nekdo omenil 'majhno dediščino'. Ne, ne gre za malo dediščino, gre za veliko dediščino v malem. To je najkrajša oznaka Slovenskih goric.

Arhitekturne delavnice Univerze v Ljubljani, Fakultete za arhitekturo, imajo že dolgoletno tradicijo. Študentje arhitekture, pa tudi drugih strok, predvsem iz Slovenije, pa tudi iz drugih dežel, iščejo, raziskujejo, razmišljajo, se pogovarjajo z domačini in načrtujejo posege, ki bi izboljšali prostor, ki bi izboljšali kvaliteto življenja domačinov ali ki bi vzpodbujali nove dejavnosti, obujali stare - vse za dvig kulture v tem lepem delu naše domovine.

Mnogokrat se zgodi, da slabih reči preprosto ne opazimo in jih zagledamo šele, ko nam jih pokaže tujec. Ne s slabim namenom, pač pa zato, da bi jih videli, jih skušali izboljšati ali odpraviti. Včasih je to malenkost, včasih je problem v zasnovi. Slednje je težko odpraviti: na primer reševanje prometa v samem centru Lenarta, v označitvi tistega osrednjega dela trga - z vodnjakom, ki je nekdanj stal prav na sredini. Še do nedavna bogokletno zapiranje križišča in odpiranje obeh strani trga ljudem postaja z novo hitro cesto in z dograditvijo severne obvoznice vse bolj realno. Več: poseg se zdi povsem logičen in bi vrnil trg ljudem, ki jim tudi pripada.

Ob tem se ponuja niz možnosti za ureditev prostora okrog cerkve, pa parkirišč, z zaprtjem prometa bi preprosto odpravili danes nerešljiv problem pločnika do občine. Ob vračanju zelenja ne smemo pozabiti na sprehajanje, na rekreacijo, na izlete - bodisi peš ali s kolesi. Vsega tega je okrog Lenarta zadosti, le izkoristiti je treba možnosti.

Poseben problem so vasi, kjer se pozna povojna doba s prehitro rastočimi zgradbami, s prevelikimi hišami, ki izstopajo in ki ne upoštevajo skladnosti, ki je na vasi veljala stoletja. Ne zaradi lepote: zaradi uporabnosti, varnosti, ekonomike in kulture. Lep primer je

Šetarova, ki je v slovenskem prostoru izjemna po svoji prvobitnosti. Prav zato zasluži posebno skrb pri razvoju in pomoč vseh strok za njen - predvsem ekonomski - obstoj.

Pri tem ne gre za dediščino, ki bi jo morali na silo upoštevati, pač pa za uporabo najnovejših tehnik in tehnologij, a z neizbrisnim pečatom kulture, ki je v teh krajih še vedno živ. Ljudje rabijo le malo vzpodbude. Za dvig zavesti pa je treba kvaliteto kulture naših dedov le razložiti in jo umestiti v sodobne tokove.

Ob tem je treba poudariti, da je Lenart majhno mesto, kamor so se ljudje priselili predvsem z dežele in so obdržali svoje navade, predvsem odnos do okolja. Zato so logični problemi v blokih in stolpnica, v večjih naseljih, ki so značilni za mesta s povsem drugačo zasnovo in z drugačno zgodovino.

Študentje in mentorji smo bili v Lenartu dobrodošli, dobro smo se počutili in potrudili smo se, da smo pokazali čimveč svojih razmišljanj. Želeli bi, da bi ostali v mestu dalj časa, da bi spoznali utrip mesta, se več pogovarjali z domačini in v pogovoru odprli, pa tudi rešili marsikak problem. Razumeti je treba, da v treh dneh človek pač ne vidi vsega. Praktično delo za mizo je trajalo - ob vseh drugih študijskih obveznostih - skoraj dva mesca. Tudi to ni mnogo, radi bi delali več, a časa pač ni brez meja. Mislim, da je treba vse študente pohvaliti za zavzetost in za delo.

Naj se najprej zahvalim gospodu županu, magistru Janezu Krambergerju, gospodu Janezu Erjavcu, gospe Vidi Šavli in množici sodelavcev, ki so nam omogočili bivanje, delo in predstavitev vsaj nekaj idej, ki smo jih dobili ob kratkem, a prijetnem sobivanju v Lenartu. Lepo bi bilo, če bi arhitekturna delavnica Lenart postala spet redna, letna oblika dela na tem področju.

Če sem omenil, da je treba probleme najprej videti, jih opaziti, potem razumeti in jih razložiti tudi drugim, je vloga študentov arhitekture pri tem posebej iskrena in dobrodošla. Posebej zato, ker prihajajo z vseh koncev Slovenije, tudi iz tujine. Še vedno velja, kar sem napisal že pred leti: če bomo od vseh predlogov ali odprtih problemov rešili vsaj kakega - bomo naredili za Lenart mnogo.

Nisem Lenarčan, mnogokrat se peljem le skozi mesto. Ampak vsakič se počutim bolj domače. To je pri tem najlepše in to želim prenesti tudi na sodelavce in na študente.

prof. Borut Juvanec
Univerza v Ljubljani

Skoraj 20 let je minilo, kar je bil ustanovljen Odbor za varstvo naravne in kulturne dediščine. Sestavljali so ga požrtvovalni strokovnjaki različnih področij: prof. Aleš Arih, prof.dr. Borut Juvanec, mag. Slavko Lapajne, Vida Šavli, Janez Erjavec, prof.dr. Bernhard Rajh in mnogi drugi. Delovali smo pri takratni Skupščini Lenart, saj smo čutili, da ob naglem razvoju in poseganju v prostor Slovenskih goric potrebuje stroka nadzor in pomoč civilne družbe.

Bolj ko smo odkrivali bogastvo naravne in kulturne dediščine v našem prostoru, bolj smo prihajali do spoznanja, da je tega bogastva več kot smo pričakovali. Toda znašli smo se pred problemom kako ohraniti vsaj še tisto, kar je ostalo. Osveščenost in poznavanje teh problemov ni bila velika. Razvoj je naredil svoje, tako pri ljudeh kot v okolju. Ob velikih željah in potrebah po asfaltiranih cestah, novih šolah in vrtecv, vodovodu, telefoniji in drugem so se problemi razpadajočih vodnjakov, slamnjač / hiše s slamnato streho /, Colnikovem dvorcu in zapuščenem kamnolomu, neizkoriščenih jezerih, kapelic in znamenj v prostoru, zdeli nepomembni in nepotrebni. Za njihovo reševanje je praviloma vedno zmanjkalo denarja.

Že takrat smo začeli med prvimi v Sloveniji izvajati mednarodne arhitekturne delavnice. Študentje in profesorji Fakultete za arhitekturo in Ljubljane pod vodstvom prof.dr. Juvanca, so radi prihajali k nam. Pridružili so se jim kolegi iz Zagreba, Avstrije, Italije in Madžarske. Delavnice so bile medijsko odmevne in pri ljudeh dobro sprejete, najvažnejše od vsega pa so bili dobri in uporabni rezultati. Marsikatera arhitektura, ki danes ne stoji več, je ohranjena v fotografijah in skicah, saj so bile v sklopu delavnic opravljene mnoge meritve teh objektov in podani predlogi za njihovo sanacijo in uporabo.

V letih 1992-94 je na področju Slovenskih goric potekala zelo zanimiva in poučna raziskava s področja arhitekture pod naslovom "Kontinuiteta oblikovanja prostora v Slovenskih goricah". Organizacija in koordinacija raziskave je bila zaupana podjetju JASAMA iz Lenarta, strokovno vodstvo pa je prevzel dr. Juvanec s sodelavci s Fakultete za arhitekturo in Ljubljane. V raziskavo oz. projekt je bilo vključenih 6 občin: Maribor, Ptuj, Ormož, Gornja Radgona, Pesnica, Lenart in tri ministrstva: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za kulturo. Priključilo se nam je okoli 20 arhitektov, kar je dalo projektu posebno vrednost. Rezultati so bile konkretni in uporabni: strokovne osnove za planske akte pri urejanju prostora posamezne občine in Slovenskih goric kot celota; idejne rešitve oblikovanja /urbanega in ruralnega prostora, vasi in domačije ter sistem arhitekture / izvedbeni načrti/ za bivalno hišo, hišo z gospodarskim delom, gospodarski objekt in posebne arhitekture. Projekt je bil predstavljen na Mednarodni arhitekturni konferenci Alpe – Adria kot vzorčni primer dobre prakse. Realizacije dobre prakse najdemo tudi v projektih CRPOV v občini Benedikt /obnova vodnjakov, gomile, slatina idr./ Leta 1998 je podjetje JASAMA iz Lenarta založilo knjigo dr. Boruta Juvanca "Arhitektura pri Lenartu". Monografija je bila izdana s pomočjo Ministrstva za okolje in prostor. V njej najdete del ljudske arhitekture naših občin.

Danes, po tolikih letih ugotavljam, da so se razmere na območju Slovenskih goric vendarle spremenile. Vedno več se razmišlja in govori o identiteti in posebnostih tega prostora. Vračamo se h koreninam, iščemo blagovno znamko, spominek... To je dobro, to je potrebno za nas same in za naše zanamce. Za našo samozavest, ponos in ljubezen do domačih krajev.

Decembra 2008 je bilo ustanovljeno DRUŠTVO ZA RAZVOJ PODEŽELJA- LAS Ovtar Slovenskih goric /lokalna akcijska skupina/. Nastalo je na pobudo vseh petih občin : Benedikt, Cerkevjak, Lenart, Sveta Ana, Sveta Trojica v Slov. goricah in Sveti Jurij v Slov.goricah. **Ustanoviteljem so se pridružili tudi zainteresirani posamezniki, kmetje, obrtniki, podjetja, društva, stanovska združenja ter javne institucije, skratka vsi zainteresirani za reševanje potreb in izzivov na področju razvoja podeželja. Ljudje, ki jim ni vseeno kako izkoriščamo naravne in kulturne danosti prostora, v katerem živimo, za uravnotežen razvoj in s tem za višjo kvaliteto življenja.** Tako delujemo na območju celotne Upravne enote Lenart. Ustanovnega zbora društva se je udeležilo skoraj 100 članov.

Pomoč pri našem delovanju nam nudi Razvojna agencija Slovenske gorice - kot upravljalec.

LAS je osnovna oblika izvajanja 4. osi pristopa LEADER. Uspešno smo pridobili status delujoče LAS in tako med prvimi v državi možnost dostopa do koriščenja sredstev EKSRP, namenjenih za izvajanje Leader v programskem obdobju 2007-2013.

Prav v delovanju lokalne akcijske skupine vidim možnost realizacije "projektov mehkih vsebin" s področij, ki jih načrtuje Razvojna strategija našega območja, kjer bi s skupnimi močmi lastnih finančnih sredstev, sredstev države in Evropske Unije lahko realizirali vrsto izvrstnih idej in projektov posameznikov, podjetij, društev ali skupnosti. Njihova realizacija bi obogatila turistično ponudbo Slovenskih goric, posameznikom omogočila dodatni /ali edini/ vir zaslužka, predvsem pa bi obogatila nas same s spoznanjem, da živimo v lepem, mirnem in zdravem okolju.

Vesela sem, da smo lahko finančno podprli projekt "Arhitekturna delavnica Lenart 2008", saj je to občutljivo področje posebej pomembno v Lenartu, ki združuje mesto s podeželjem, gospodarstvo s kulturo, turizem in rekreacijo s kmetijsko dejavnostjo.

Po tolikih letih premora sem vesela in hvaležna vsem študentom in spoštovanim mentorjem, ki so se angažirali za njeno uspešno izvedbo.

Vida Šavli
Predsednica Društva za razvoj podeželja
LAS "Ovtar Slovenskih goric"

uvod

Oblikovanje prostora

Oblikovanje prostora je odgovorno delo, ki vpliva na naše bodoče življenje in odločitve o prostoru. Načini izvajanja odločitev so ključni dejavniki pri dojemanju kvalitete bivalnega okolja. Prostor je en sam. Urbani prostor je najpomembnejši med vsemi prostori, kamor posega roka arhitekta. Je najgostejše poseljen in v njem so postavljene najmenitnejše arhitekture (upravne, državotvorne in reprezentativne). Zaradi vojaške imperialistične politike so Rimljani ob zavojevanju gradili nova mesta in infrastrukturo. Zato so potrebovali učbenike arhitekture, ki so pomagali zasnovati mesto, ki bo funkcioniralo in predstavljalo bit rimske države; torej red, usklajenost, pravno in socialno razdeljeno državo z jasnimi upravnimi, političnimi in finančnimi ustanovami. Učbeniki arhitekture so bili koristni v antičnih časih, v današnjem svetu, ki ga določajo neprestane spremembe je stremenje k uniformnosti ali učbeniško naravnemu urejanju prej slabo kot dobro. Najti pravo smer med deklarativnim in dogovorjenim prostorskim razvojem ni lahko! Sprejeti odločitev o obvozni cesti mimo naselja je lažje kot vključiti lastniško in oblikovno raznotero mestno jedro v koncept prostorskega razvoja. Na osnovi hitrih zgolj ekonomsko ali politično utemeljenih projektov nastajajo nove in nove lokalne iniciative, ki nasprotujejo uvajanju sprememb v prostoru. Kako izmeriti in opredeliti katera stran ima bolj prav ali bolj narobe ni vloga arhitekta ali načrtovalca, to je bolj delo prostorskih psihologov, pravnikov in politikov. Vloga načrtovalca prostora je, da predstavi objektivno merljiva strokovna stališča in vrednote obravnavanega območja. Do kam in kako podrobno in pregledno sega vrednotenje je sestavni del projektne naloge podane s strani naročnika. Bolj kot je projektna naloga oz problematika opredeljena bolj kakovostno bo tudi obdelana in izvedena. Analogijo najdem z mislijo, da zastaviš dobro vprašanje moraš o problemu že nekaj vedeti. Tržno naravnane načrtovalske pisarne imajo omejena sredstva (čas in finance) ob obravnavi posameznega območja za namene prostorskega razvoja. Sredstva določa več dejavnikov, izrazit je občinski proračun, pravni okvirji (obstoječa in novo nastajajoča zakonodaja) in zmožnosti izbranega načrtovalca.

Arhitekturne delavnice so v tem oziru smiselno dopolnilo pri načrtovanju prostorskih posegov, oblikovanju smernic ali zgolj oblikovanju potreb naročnika. Zbornik pred vami prikazuje možnosti uporabe instrumentarija delavnice z vidika organizacije, urbanizma in arhitekture. Avtorji smo predstavili svoja videnja, izkušnje in tudi primere. Zbornik tvorita dva dela: teoretični in praktični. Drug brez drugega ne moreta obstajati. Ideja o strnitvi smernic in načinih izvajanja delavnic na temo oblikovanja prostora je delno pogojena z uvedbo novega učnega načrta na Fakulteti za arhitekturo UL, kjer so udeležbe na arhitekturnih delavnicah postale del obveznih študijskih obveznosti. S tem je UL FA smejeje stopila v smeri od teorije k praksi. Praktične izkušnje delavnic koristijo vsem udeležencem (naročniki, mentorji, študentje, udeleženi strokovnjaki, prebivalci). Uvajanje bodočih strokovnjakov na praktičnih primerih ima pozitivne učinke, ki jih zaznamo v pedagoškem procesu, ko študentje vidijo prostor drugače z novimi izkušnjami in z zavedanjem, da so odločitve o prostoru nadvse občutljive.

Refleksija med teorijo in prakso utrjuje ali pa vpliva na metode analiziranja prostora, načine odločanja in sprejemanja pluralnosti prostorskih aktivnosti. Kolegica Fikfakova izpostavlja, da način izvajanja delavnice, ki utemeljuje in poudarja specifičnost lokacije. Problematika nikoli ni obravnavana le s stališča naključnega uporabnika (mimoidočega turista), temveč je namenjena domačinu in njegovim potrebam po sodobnem, ne samo tehnološko polnem življenju. Torej širina vrednotenja je pomembna. Doseganje širine in celovitosti ni preprosto, nikakor ta vsebina ne more biti določena zgolj s suhoparno zakonodajo, temveč mora temeljiti na neformalnem objektivnem zbiranju podatkov in informacij o obravnavanem območju. Neformalnost in neposrednost delovanja ter aktivno delovanje mentorjev na arhitekturnih delavnicah je ključ, ki zagotavlja dobre rezultate. A če dobri rezultati ostanejo le na mizi razpravljalcev so neuporabni in jih bomo pozabili. Kolega Juvanec je z jasno razdelitvijo posegel prav na področje realizacije rezultatov in celovitosti organizacije delavnic. Univerzalnost zasnove, organizacije, vodenja in delovanja so uporabne še na drugih področjih (razvijanje prostorske strategije, osveščanje

občinskih uprav, optimizacija prijav na razpise EU). Pa smo spet pri osnovnih stvareh, kaj je prostorska problematika in kako opredeliti projektno nalogo.

Župan, predsednik krajeвне skupnosti, lokalne akcijske skupine so osebe ali organizacije s katerimi se pripravljavci arhitekturnih delavnic največkrat srečamo. Njihova vprašanja so dokaj unificirana in se vrtijo okoli podobne tematike: imamo problem, imeli bi rešitve in jih vključili v razvoj kraja ali celotne občine. Kolegica Brojan je prav s tem namenom razčlenila organizacijo delavnic in opredelila več faz izvajanja. Poudarek je na komunikaciji in jasnem koncipiranju problematike in tematskih nalog v okviru le-te. Objektivnost delavnice je merljiva šele po njenem preteku in morebitnih odzivih ob pregledu rezultatov. Delitev na arhitekturne in urbanistične delavnice ni v razdelitvi dela, temveč sloni na dejstvu, da so posamezne naloge obvladljive na konceptni ravni in druge na nivoju realizacije v detajlu. Iskanje razmejnice kaj je urbano in kaj arhitekturno ni produktivno, tehtneje je iskanje rešitev glede na problematiko. Velika mesta z razvejanim sistemom odločanja in pristojnostjo posameznih služb so praviloma okretnejši sogovornik ob izvajanju konkretnih delavnic, zato tu stopajo v ospredje konceptualne delavnice in posveti z vabljenimi predavatelji. Konkretno delavnice so arhitekturne delavnice, kjer je tematika fizično obvladljiva in so sogovorniki konkretno zadolženi za posamezna področja, kar močno zmanjša t.i. prelaganje odgovornosti odločanja ali sodobno ustvarjanje komisij za to in tisto področje z namenom prekrivanja odgovornosti.

Delavnice temeljijo na ideji, da okolje, ki razumeva in spoštuje vse uporabnike prostora je demokratično in kulturno osveščeno. Spoštovanje soljudi, graditi za ljudi je glavno vodilo arhitektov in urbanistov. Vračanje k tem načelom pripomore k objektivnosti dela in rezultatov delavnic.

V praktičnem delu so predstavljene naloge arhitekturne delavnice Lenart 2008. Delavnica Lenart 2008 sloni na preteklih pozitivnih izkušnjah študentskih arhitekturnih delavnic prof.dr. Boruta Juvanca (1992, 1993, 1997) in dobrem sodelovanju med pobudniki in organizatorji delavnice. Zaupanje v dobro opravljeno delo je vodilo k pripravi delavnice v letu 2008. Začelo se je z neformalnimi pogovori in razmišljanji, da je potrebna inventura prostorskih elementov v mestu Lenart. Predsednik KS Lenart g. Janez Erjavec je izpostavil perečo problematiko mestnega središča, ki ni prepoznavno in ima nejasno vlogo v mestu, s pogovorom o mestu smo prišli do spoznanja, da je potrebno najti odgovor v kraju samem in jasno preučiti možnosti oblikovanja trga in objektov na trgu. Na fakulteti smo pripravili strukturo dela in

izpostavili naloge v okviru podane tematike – mesto Lenart in razvoj občine. Ob potrditvi programa izvajanja nalog, obveščanja javnosti in ovrednotenih stroških smo prešil v naslednjo stopnjo priprav na delavnico. Od vsebinskih smo prešli na operativne dejavnike: kdo smo mentorji, kakšne so naloge, koliko udeležencev pričakujemo in kako bomo izvajali delo na terenu in še mnogo drugih vprašanj smo zastavljali županu g. mag. Janezu Krambergerju in pobudniku g. Janezu Erjavcu. Ob zaključku priprav je bila struktura tako izdelana, da je ustrezala namenu in ciljem, urediti smo morali še tisto najmanj prijetno stvar – finančna sredstva za izvedbo. Ne redko je to trd oreh za pobudnike in nas mentorje, a smo imeli dobro roko tudi pri tem, kar pa ni samoumevno! Z dobrim in dokaj natančnim programom dela smo podali prijavo na razpis sredstev LAS Ovtar in bili izbrani v shemi sofinanciranja.

Rezultati so del skupinskega dela udeležencev, temeljijo na pogovorih s prebivalci, odzivih na njihove vmesne predloge ob javnih predstavitev, usklajevanjih z mentorji in lastnemu znanju. Zasnovati poseg v prostor predstavlja zahtevno delo, kjer se ustvarjalec neprestano sooča z novimi podatki, ki so večkrat pristranski ali iztrgani iz celote. Ob vsaki nalogi je navedena sestava skupine in kratek opis naloge. Poleg tekstualnega dela je zgovoren grafični material, ki je mestoma utopičen, a dokaj blizu konkretizaciji rešitev.

Vsebina besedil je naravnana k uporabnikom (županom, direktorjem občinskih uprav, vodjem komisij za prostor itd.) in strokovnjakom (arhitektom, urbanistom, krajinskim arhitektom, geografom, itd.). Želim, da bo zbornik našel mesto na delovni mizi (na knjižni polici se nabira prah) vsakega, ki se ukvarja s prostorsko problematiko in ga bo uporabljal, kot osnovo za pripravo projektne naloge ali izvajanje le teh.

dr. Domen Zupančič
Univerza v Ljubljani

Die Gestaltung des Raumes

Die Gestaltung des Raumes ist eine verantwortungsvolle Arbeit, welche auf unser künftiges Leben und Entscheidungen der Raumgestaltung großen Einfluss haben. Die Möglichkeiten der Umsetzung von Entscheidungen sind die wichtigsten Faktoren in der Qualitätswahrnehmung der Raumgestaltung. Es gibt nur einen Raum. Der urbane Raum ist der wichtigste von allen, in den die Hand des Architekten greift.

Er ist am dichtesten besiedelt und in ihm sind die berühmtesten Architekturbauten (Verwaltungs-Staats und Repräsentative). Aufgrund der militärischen imperialistischen Politik bauten die Römer bei ihren Eroberungen neue Städte und Infrastruktur. Dafür waren Architekturlehrbücher erforderlich, die halfen die Stadt zu prägen, damit sie funktionierte und den Grundstein des Römischen Reiches prägte. Ordnung, Übereinstimmung, rechtlich und sozial geteiltes Land mit klaren Verwaltungs-, politischen und finanziellen Institutionen.

Architekturlehrbücher haben sich in der antiken Zeit als nützlich erwiesen, in der heutigen Welt, die durch ständige Veränderungen bestimmt wird, ist das Starren zur Gleichförmlichkeit oder Lehrbuchförmig orientierten Ordnung eher schlecht als gut. Die richtige Richtung zwischen der deklaratorischen und vereinbarten Raumentwicklung zu finden ist nicht einfach! Die Entscheidung zur Straßen-Umleitung, die um den Ort führt ist einfacher als das Eigentum und die Form der Vielfalt des Stadtzentrums in das Konzept mit einzubeziehen.

Auf Grund der raschen wirtschaftlichen oder politisch begründeten Projekte endstehen neue und neue lokale Initiativen, die sich gegen die Einführung von Veränderungen in den Raum stellen.

Wie zu messen und zu definieren, welche Seite mehr Recht hat oder falsch liegt, ist nicht mehr die Rolle des Architekten oder Planers, das ist mehr die Arbeit von Raum-Psychologen, Juristen und Politiker.

Die Rolle des Planers ist es, objektiv messbare berufliche Ansichten und Werte der Region zu vertreten.

Bis wo und wie detailliert und transparent die Bewertung reicht, ist Bestandteil der Projektaufgabe, die vom Kunden bestimmt wird. Je besser die Projektaufgabe und das Problem definiert ist, desto besser wird diese auch bearbeitet. Die Analogie findet man mit dem Gedanken, um eine gute Frage zu konzipieren, muss man über das Problem schon etwas in Erfahrung gebracht haben. Marktorientierte Planungs-Büros haben nur begrenzte Ressourcen (Zeit und Finanzen), bei der Behandlung des bestimmten Gebietes für den Zweck der räumlichen Entwicklung. Eine Reihe von Faktoren bestimmen die Finanzmittel. Der überwiegende Teil ist der kommunale Haushalt, rechtliche Rahmenbedingungen (vorhandene und neu entstehende Rechtsvorschriften) und die Fähigkeit des ausgewählten Planers. Architektur-Workshops sind in diesem Zusammenhang eine sinnvolle Ergänzung zu der räumlichen Planung, Gestaltung von Richtlinien oder lediglich zur Gestaltung der Kundenbedürfnisse. Der Sammelband vor ihnen schildert die Benutzungsmöglichkeiten des Instrumentes „Workshop“ aus der Perspektive der Organisation, Stadtplanung und Architektur. Wir, die Autoren, haben unsere Sehweise, Erfahrungen und Beispiele geschildert. Das Sammelband besteht aus zwei Teilen: theoretischer und praktischer Teil. Eines kann ohne den anderen nicht existieren. Die Idee der Straffung der Richtlinien und die Modalitäten für die Durchführung von Workshops über das Thema der Schaffung von Raum ist zum Teil auf die Einführung des neuen Lehrplans an der Fakultät für Architektur UL, wo die Teilnahme an den Architektur Workshops zum Pflichtprogramm geworden ist. Damit hat die UL FA den wagemutigen Schritt von der Theorie zur Praxis gemacht. Die praktische Erfahrung der Workshops Nutzen allen Beteiligten (Kunden, Mentoren, Studenten, beteiligten Fachleuten, und den Einwohnern). Die Einführung Zukünftiger Experten anhand praktischen Beispielen haben positive Auswirkungen, die wir im pädagogischem Prozess wahrnehmen, wo die Studenten den

Raum anders betrachten mit neuen Erfahrungen und dem Bewusstsein, dass die Entscheidungen des Raumes ein sehr sensibler Bereich ist. Reflexion zwischen Theorie und Praxis, konsolidiert, beeinflusst die Methoden der Raum Analyse, Wege der Entscheidungsfindung und Beschluss einer Vielzahl von räumlichen Tätigkeiten. Kollegin Fikfakova weist darauf hin, dass die Art und Weise von Workshops, fundamntiert und betont die Besonderheit des Standorts. Die Problematik wurde nie nur aus dem Gesichtspunkt des zufälligen Benutzers (vorbeigehenden Touristen) betrachtet. Also ist die Breite der Bewertung wichtig. Das Erreichen der Breite und Komplexität ist nicht einfach, keinesfalls kann dieser Inhalt mit der Spröden Gesetzgebung bestimmt werden, sondern muss auf fundamentalen informellen, objektiven sammeln von Informationen und Daten des Gebietes bestehen. Formlosigkeit und Unmittelbare Tätigkeiten und aktiven Tätigkeit der Ausbilder auf den Architektur-Workshop ist der Schlüssel, um gute Ergebnisse zu gewährleisten. Wenn jedoch gute Ergebnisse nur auf dem Debatten-Tisch bleiben sind diese unbrauchbar und geraten in Vergessenheit. Der Kollege Juvanec hat mit einer klaren Aufteilung in das Gebiet der Realisierung der Ergebnisse und die Ganzheitliche Organisation der Workshops eingegriffen. Vielseitigkeit des Entwurfes Organisation, Verwaltung und Tätigkeiten sind nach wie vor nützlich, in anderen Bereichen (die räumliche Entwicklung, die Sensibilisierung der kommunalen Verwaltung, Optimierung von Anwendungen zur Angebotsabgabe EU). Da sind wir wieder bei den grundlegenden Dingen, was ist die Räumliche Problematik, und wie bestimmt man die Projektaufgabe. Bürgermeister, Präsident der lokalen Gemeinschaften, der lokalen Aktionsgruppen sind Personen oder Organisationen, mit denen die Vorbereiter von Architektur-Workshops in der Regel am häufigsten zu tun haben. Ihre Fragen sind ziemlich einheitliches und drehen sich um ein ähnliches Thema: Wir haben ein Problem, wir wollen Lösungen und diese in die Entwicklung des Gebiets oder der gesamten Gemeinde mit einbeziehen. Die Kollegin Brojan hat aus diesem Grund die Organisation der Workshops auf mehrere Phasen aufgeteilt. Der Schwerpunkt liegt auf der Kommunikation und klarer

Konzipierung der Problematik und den thematischen Prioritäten im Rahmen dieser. Die Objektivität des Workshops ist erst nach Verlauf zu messen und eventuellen Reaktionen bei der Überprüfung der Resultate. Die Teilung auf Architektur und Planungs-Workshops liegt nicht in der Arbeitsverteilung, sondern beruht auf der Tatsache, dass die einzelnen Aufgaben auf der Konzept-Ebene bewältigt werden können und andere auf dem Niveau der Detail-Umsetzung. Die Suche des Verhältnisses was Urbanität und was Architektur ist, ist nicht produktiv, triftiger ist die Suche nach alternativen Lösungen für das Problem. Großstädte mit umfangreichen Systemen der Entscheidungsfindung und der Verantwortung der einzelnen Dienste sind in der Regel wendigere Befürworter bei der Ausübung konkreter Workshops, so dass hier die konzeptionellen Workshops und Konsultationen mit den eingeladenen Dozenten in Vordergrund treten. Konkrete Workshops sind Architektur - Workshops, in denen das Thema physisch kontrollierbar ist, und die Gesprächspartner für spezielle Bereiche verpflichtet sind, das deutlich die sogenannte Verlagerung der Verantwortung zu Entscheidungen verringert, oder gegenwärtige Bildung von Kommissionen für das und jenes mit der Absicht Zuständigkeiten zu vertuschen. Die Workshops basieren auf der Grundlage, dass die Umwelt, die für alle einsichtig und verständnisvoll ist demokratisch und kulturell informiert. Respekt für andere, zu bauen für die Menschen ist der wichtigste Leitsatz der Architekten und Planer. Zurück zu diesem Grundsatz führt zur Arbeits-Objektivität und zu Ergebnissen des Workshops.

Im praktischen Teil sind die Aufgaben Architektur-Workshops Lenart 2008 dargestellt. Workshop Lenart 2008 basiert auf vergangenen positiven Erfahrungen der Architektur-Workshops von Studenten Prof.Dr. Boruta Juvanc (1992, 1993, 1997) und die gute Zusammenarbeit zwischen den Initiatoren und Veranstalter der Workshops. Das Vertrauen in die gut erledigte Arbeit, hat zur guten Vorbereitung der Workshops im Jahr 2008 geführt. Es begann mit informellen Gesprächen und Überlegungen, der notwendigen Inventur, Bestandsaufnahme der räumlichen

Elemente in der Stadt Lenart. Der Vorsitzende KS Lenart, Herr Janez Erjavec hat auf die Akute Problematik der Stadtmitte hervorgehoben, die nicht sichtbar ist und eine vage Rolle in der Stadt hat. Mit Gesprächen über die Stadt kamen wir zu der Erkenntnis, dass es notwendig ist, eine Antwort im Ort selber zu finden und die Möglichkeiten zu prüfen zur Gestaltung eines Marktes und Objekte am Markt. An der Fakultät haben wir die Struktur der Arbeit und die Prioritäten in der gegebenen Thematik festgesetzt - die Stadt Lenart und die Entwicklung der Gemeinde. Mit der Bestätigung der Durchführung der Aufgaben der öffentlichen Informierung und Evaluierung der Kosten, kamen wir zum nächsten Schritt der Vorbereitung der Workshop.

Von den inhaltlichen kamen wir zu den operativen Faktoren: wer sind die Mentoren, welche Aufgaben, wie viele Teilnehmer erwarten wir und wie werden wir die Arbeit auf den Gelände verteilen und noch viele andere Fragen wurden dem Bürgermeister Herr mag. Janez Kramberger und Förderer Janez Erjavec gestellt. Zum Abschluss der Vorbereitung war die Struktur so ausarbeitet, dass sie den Zweck und Ziel entsprach, wir mussten nur noch den unangenehmen Teil regeln, die finanziellen Mittel für die Umsetzung. Nicht selten ist dies eine harte Nuss für die Anbieter und uns Mentoren, jedoch hatten wir auch in dem ein gutes Händchen, was nicht alltäglich ist! Mit einem guten und recht gründlichen Arbeits-Programm, bewarben wir uns für die Forderungsmittel LAS Ovtar und wurden in der Kategorie der Ko-Finanzierung ausgewählt. Die Ergebnisse sind Teil der Gruppenarbeit, sie basieren auf der Grundlage von Interviews mit den Bewohnern, ihre Antworten auf die Zwischen-Vorschläge an öffentlichen Anhörungen, die Koordinierung mit den Mentoren und ihre eigenen Kenntnisse. Den Eingriff im Raum zu entwerfen stellte eine verantwortungsvolle Arbeit dar, wo der Schöpfer ständig mit neuen Informationen konfrontiert wird, die oft einseitig sind oder aus dem Konzept gerissen. Bei jeder Aufgabe ist die Zusammensetzung der Gruppe aufgeführt, und eine kurze Beschreibung der Aufgabe. Zusätzlich zum Text, ist das Grafische-Material sehr mitteilksam, das teilweise utopisch

ist, jedoch ziemlich nah an einer konkreten Lösung. Der Inhalt der Texte ist auf die Benutzer abgestimmt (Bürgermeister, Leiter der kommunalen Verwaltungen, der Leiter Kommission für die Raumplanung, etc.) und Experten (Architekten, Planern, Landschaftsarchitekten, Geografen, etc.).

Ich hoffe das der Sammelband einen Platz auf den Arbeitstischen finden wird (auf dem Buchregal Staub ansammeln wird) für jener, der sich mit der räumlichen Problematik beschäftigen und es als Grundlage für die Vorbereitung von Projektaufgaben benutzen werden.

teoretični del

Kultura prostora, razvojne strategije

Kultura prostora je vse tisto, kar nas obdaja. Gre za naravo, za človekove posege vanjo in na to, kar nam za to vrača, za človekove posege, ki so nuja in predstavljajo človekovo preživetje. Ne le preživetje, kultura je tisti element višje stopnje, ki zagotavlja kvalitetno preživetje. Boljše življenje nam omogoča več možnosti, več aktivnosti in boljše rezultate dela.

Kulturo smo dobili od dedov - z edinim namenom, da jo uporabljamo za dvig življenjske ravni, in da jo oplemeniteno z našimi izkušnjami zapustimo zanamcem. Vse to teče v treh etapah: v politiki, v strategiji in v taktiki. Politika usmerja, predvsem cilje, strategija utirja poti, taktika pa vse to izvaja. Politika brez strategije in brez taktike ni nič: nima rezultatov. In enako: taktika brez politike in brez strategije sicer lahko predstavlja posamične rešitve, a te brez usklajevanja in uskladitve za družbo ne predstavljajo ničesar.

To velja za vse človekove posege, posebej za kulturo.

Naj nakažem le nekaj točk, ki so za usklajeno delovanje v prostoru nujne:

Glavni cilji:

Lokalne razvojne strategije s področja oblikovanja prostora (arhitektura), varovanje kulturne dediščine, kultura

1. Izboljšanje stanja na vseh področjih, skladno in usklajeno z namenom dviga rezultatov gospodarstva, kulture in odnosov
2. Pregled pogojev, stanja, možnosti in hotenj vseh zainteresiranih v prostoru
3. Ključne prioritete razvoja podeželja, zagotavljanje pogojev za izvajanje razvojnih programov
4. Pritegnitev prebivalcev za spremljanje, ocenjevanje in predlaganje vseh programov v času nastajanja

Skupne značilnosti:

1. Geografske, kulturne in demografske značilnosti:
 - 1.1. Hriboviti svet med Dravo in Muro (S-J) in poti (V-Z, rimska cesta)
 - 1.2. Močne migracije in navezava na večja mesta (Maribor, Ptuj, Lenart)

2. Razvoj in spremljanje tipa naselij ob prometnicah
3. Specifični pogoji kmetijstva z možnostmi razvejanih usmeritev
4. Posegi v prostor večjih razsežnosti z vplivanjem na družbene, gospodarske in okoljske razmere
5. Naravna, arheološka, zgodovinska, arhitekturna in urbanistična bogastva ter druga etnografska dediščina
6. Razvoj zahteva interdisciplinarnost, kar je posledica raznovrstnosti

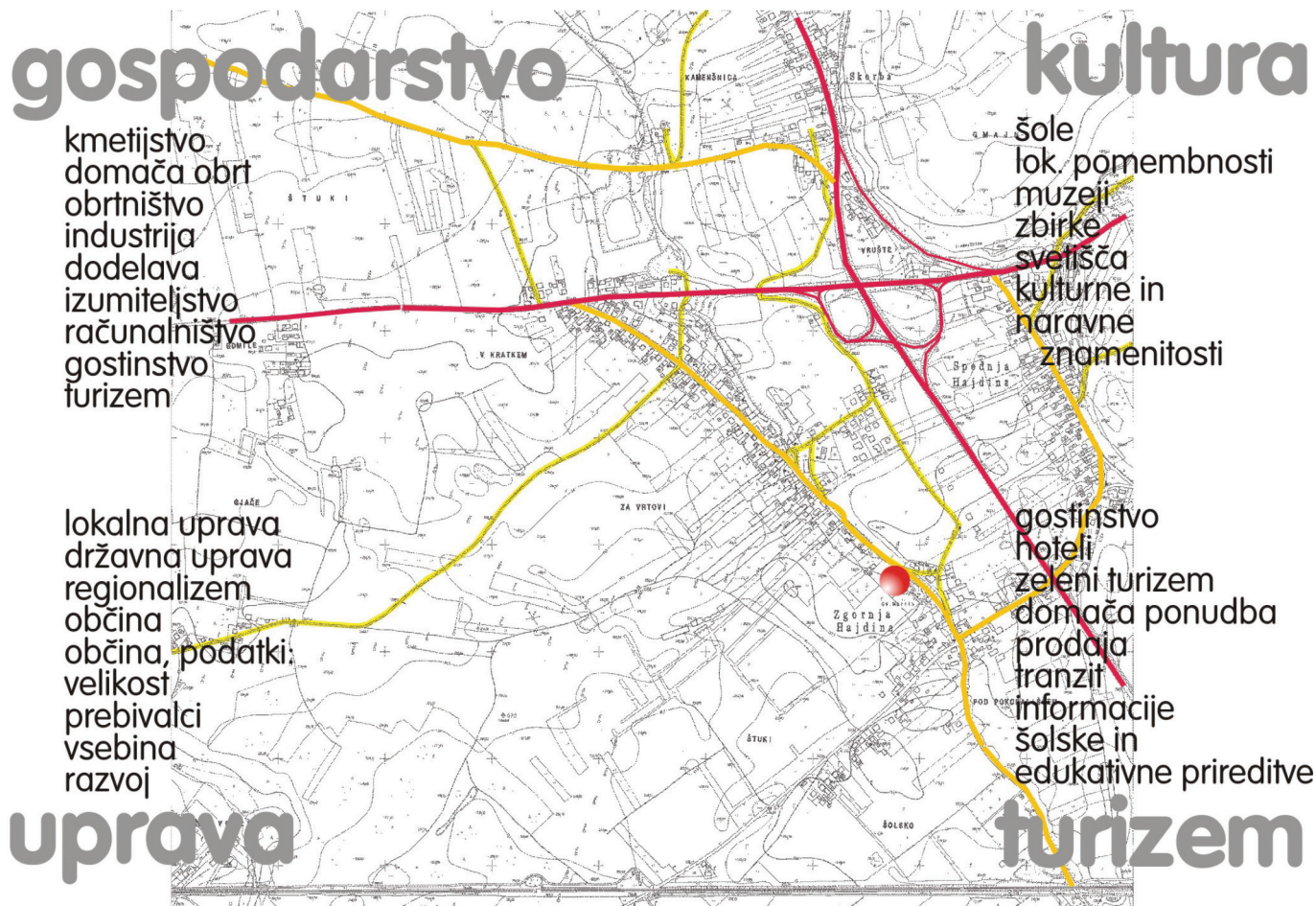
Razvojna problematika:

1. Različnost in (trenutna) neuskklajenost prostora in dejavnosti v njem
2. različnost ljudi, gospodarstva in kulture
3. Pritisk na širjenje naselij, pretirana urbanizacija
4. Ekološka obremenjenost okolja
5. Neuskklajenost prostorskega razvoja, ekonomike (v mestih in na deželi)
6. Premajhna povezanost in predanost politike, ekonomije v socialnem okolju

RAZVOJNE USMERITVE

Cilji:

1. Dvig ravni kvalitete življenja
 - 1.1. Gospodarska uspešnost
 - 1.2. Povezava skupin
 - 1.3. Dvig zavesti o posebnostih, ki bogatijo kulturne, ekonomske in politične elemente družbe
2. Kulturno sodelovanje na vseh ravneh
3. Upravljanje na osnovi usklajevanja interesov in možnosti
4. Vzpostavitev sodelovanja mestnega in podeželskega prebivalstva znotraj regije in izven nje.

Slika 1: Komunikacijske poti so nujne za razvoj celote in detajla obravnavanega območja. Z določanjem glavnih vej razvoja se naše delo ne konča, vsako področje ima svoje lastne potenciale in možnosti. Celoten razvoj je odvisen od potreb, možnosti in dejanske volje prebivalcev in ljudi, ki o tem odločajo. [Hajdina, 2003, CRPOV].

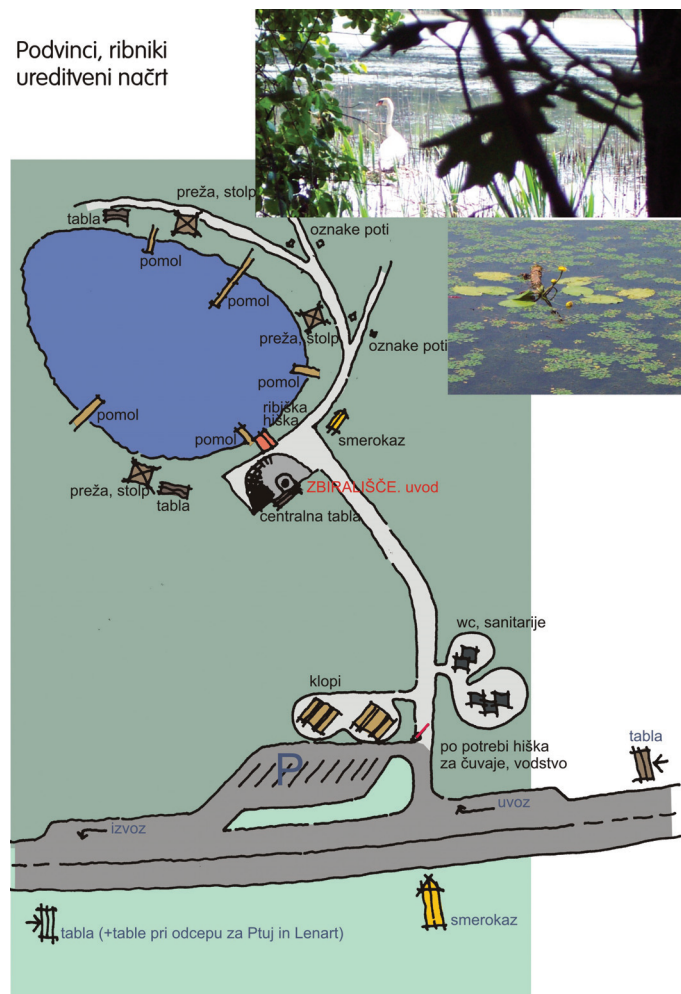
Prioritete:

1. Večanje vključevanja prebivalstva v razne oblike sodelovanja in aktivnega soupravljanja
2. Motiviranje lokalnega prebivalstva za gospodarske aktivnosti
3. Pospeševanje systemskega partnerstva lokalne skupnosti z obrtništvom, podjetništvom, industrijo, šolstvom idr
4. Informacijski sistem LAS kot ključna osnova za razvoj
5. Pomoč pri zaposlovanju, samozaposlitvi in odpiranju novih delovnih mest
6. Razvijanje življenjskih in delovnih pogojev posebnih skupin (mladi, starejši, obnemogli, prizadeti, drugače misleči ali usmerjeni)
7. Povezava bodoče inteligence, dijakov in študentov (iz regije, ki se šolajo in študirajo zunaj nje) v aktivne študentske skupine za:
 - 7.1. Predstavljanje, širjenja vedenja o regiji in informiranje tujim sredinam
 - 7.2. Strokovno pomoč doma z vnosom znanja in stikov s strokovnimi sredinami (šolami, fakultetami, univerzami, org. skupinami) pri programih v regiji, kjer je strokovna pomoč nujna

Rezultati:

1. Višja kakovost kvalitete življenja na deželi in v mestih
2. Zaradi kvalitetnejše obveščenosti večje vključevanje v pripravo in načrtovanje razvojnih programov
3. LAS zagotavlja večje vključevanje projektov v realno življenje regije
4. Boljši rezultati gospodarskih gibanj: zaradi ukrepov večanja gospodarskega potenciala
5. Interaktivni informacijski sistem večja informiranost, zanimaje in s tem efekt
6. Mediji, tisk in ostalo informacijsko gradivo
7. Rezultati študentskih združenj:
 - 7.1. Znotraj regije vnos znanja (šol, fakultet in univerz)
 - 7.2. Zunaj regije razširjanje vedenja o lokalni problematiki

Podvinci, ribniki ureditveni načrt

Slika 2: Program CRPOV (celostni razvoj podeželja in obnova vasi) je bil praktično in teoretično dokaj dobro zastavljen in izvajan. Program je imel šibo točko – bil je naravnan le na nivoju politike dogovarjanja o razvoju in načrtovanja možnih programskih vsebin. Poglobiti bi morali sodelovanje na izvedbeni ravni, torej projekti obnove niso bili opravljeni za arhive, temveč za ljudi in razvoj območja. Primer CRPOV 2003 Ptuj, ureditev ribnika Podvinci. [Juvanec, Ptuj 2003, CRPOV].

Expeditions research in applied anthropology

Malta Summer Field School 2009
ADVISORY BOARD

To support our field school we are setting up an international advisory board of academics and others active in the field of anthropology. They will make suggestions and comments regarding the program and will be presented research papers of the participants.

Although they are highly appreciated counselors to us, they are not responsible for the organization or program.

"I am happy to see that anthropologists are putting the European Research Area in practice - and doing that with a lot of enthusiasm. Bringing European and non-European students and researchers together in your international summer school in Malta and applying anthropology broadly by working with scientists from other disciplines, that's exactly the spirit that we want to promote in the European Union. Keep up the good work!"

Presentation of our Malta Summer School project and IMMRC to Dr. Janez Potočnik (European Commissioner for Science and Research) at the [University of Leuven](#) on his visit January 26, 2006.

Professor Dr. Johan Leman

Social and Cultural Anthropology Catholic University of Louvain, president of FOYER, international expert on interculturalism and ethnicity, founder of IMMRC and KOLOR (Journal on Moving Communities), diverse anthropological fieldwork in the Mediterranean e.g. in Sicily.

Professor Dr. Christiane Stallert

MA in Romanic Philology, MA in Portuguese Studies, MA and PhD in Social and Cultural Anthropology. She has spent several research periods in Spain, Portugal and Northern Morocco, where she conducted anthropological fieldwork on ethnicity, nationalism and migration.

Professor Dr. Robert Govers

PhD from the Rotterdam School of Management, Erasmus University Rotterdam. Lecturer in Marketing and Strategy in the Master in Tourism at the University of Leuven and coordinating lecturer of the Master in Imagineering at the NHTV Breda University of Applied Studies. Research conducted in the area of destination image, identity and consumer experiences. Work experience in South Africa, Dubai, The Netherlands and Belgium.

Professor Dr. Mario Buhagiar

Ph.D. (Lond.) is Head of the History of Art Programme at the [University of Malta](#). His fields of specialisation are Paleochristian, Byzantine and medieval antiquities. His academic pursuits have focused, on the late medieval troglodytic phenomenon of the central Mediterranean regions, vernacular art and architecture, and the influence of Greek-rite monasticism on the moulding of the South Italian, Sicilian, and Maltese cultural heritage. His two latest books, *The Art and Architecture of Late Medieval Malta (Fondazioni Patrimonij Malti, Malta 2005)* and *Christian Catacombs, Cult Centres and Churches in Malta to 1530 (BAR International Series, Oxford 2006)*.

Professor Dr. Midori Egawa

Ph.D. in Cross-cultural Mental Health (The University of Tokyo) is associate professor at the [Department of Value and Decision Science](#), jointly appointed at the [International Student Centre of the Tokyo Institute of Technology](#). She was a visiting researcher at the Centre for Interculturalism and Migration Research (Director Professor E. Roossens) at KUL and an editorial member of [KOLOR](#).

MA Elise Billard

Researcher in Anthropology, master of Anthropology, Deug of Sociology. Currently finishing a Ph.D on The Maltese food and the national identity, at the [Maison Méditerranéenne des Sciences de l'Homme](#) (France). Passionate of Photography.

Professor Dr. Borut Juvanec

Architect, Ph.D. full professor on [Faculty of Architecture, Ljubljana University, Slovenia](#). Works on the theory of architecture: vernacular architecture, elements of architecture, proportion systems, very beginnings and origins identity in built heritage. Professional work: Architecture - mostly in rural landscape with traditional culture, skills and orders, close connected to the today's architecture. Scientific and research work: lectures on several European universities, cooperation with some universities and their research units, especially on the field of origins of architecture. An interesting site about [stone shelters](#) by Borut Juvanec.

Internetna stran poletne delavnice Expeditions na Malti,

<http://www.xpeditions.be/projects/anthropologyinmalta/advisoryboard/advisoryboard.html> <marec, 2009>

Slika 3: Sodelovanje pri obnovi kulturne dediščine in pri prenosu znanja med stroko in laično javnostjo ni le omejeno na lokalno okolje. Sodelovanja s tujino pripomorejo h krepitvi zavedanja o skupnih kulturnih izhodiščih in geografskih razliknostih. Poletne intenzivne šole na temo oblikovanja prostora so organizirane in vodene kot arhitekturne delavnice z vabljenimi predavatelji in opredeljenimi teoretičnimi ali praktičnimi nalogami. Arhitekt ni le odgovoren sebi, nujna je povezava med mlado in starejšo generacijo prebivalcev, ko modrost starejših prehaja na mlajše in ideje mlajših na starejše. Primer mednarodne poletne šole na otoku Malta.

OKOLJE, KULTURNA DEDIŠČINA IN RAZVOJ NASELIJ

Cilji:

1. Vzpostavitev značilnih karakteristik okolja: negrajenega, grajenega, vaškega, mestnega
2. Dvig ravni kulture prostora z elementi:
 - 2.1. Kulture: gozdovi, reke, polja
 - 2.2. Posamična gradnja
 - 2.3. Naselja
 - 2.4. Infrastruktura (hitra cesta, obvozi, dovozi, parkirni sistemi)
3. Dvig kvalitete življenja ljudi v prostoru
4. Dvig prepoznavnosti in dvig usklajene rasti in gradnje
 - 4.1. Naselij
 - 4.2. Gospodarskih področij
5. Prikaz prostorskih, gospodarskih in kulturnih potencialov regije (info sistemi, akcije, tisk, mediji - nenazadnje ne zapiranje pogledov s ceste na krajino s 'prothrupnimi pregradami', ki osamijo potnika in lokalno življenje)
6. Odkrivanje, inventarizacija, dokumentiranje, analiziranje in aktivno varovanje kulturnih spomenikov in značilne arhitekture (objektov, naselij, celot, krajine)
7. Prikazovanje in usklajeno razvijanje zgodovinskih elementov
 - 7.1. V delu
 - 7.2. V prikazu (spominske sobe, hiše, muzeji na prostem, klasični muzeji)

Prioritete:

1. Pregled, inventarizacija, dokumentiranje, vrednotenje stanja okolja in kulture
2. Preprečevanje degradacije območij (odkrivanje problemov, prepoznavanje, sanacija, tudi represija - če so problemi hudi)
3. Varovanje (pravno in dejansko, v prostoru, z ukrepi) kulturne dediščine: spomenikov in arhitekturne dediščine lokalnega, regionalnega in nacionalnega značaja
4. Ureditev divjih odlagališč (odkrivanje, inventariziranje, dokumentiranje, ocenjevanje stanja in posledic, preprečevanje novih odlagališč, dvigovanje zavesti)
5. Aktivno in strokovno urejanje bivalne infrastrukture na vasi
6. Vodnjaki (odkrivanje, inventariziranje,

dokumentiranje, ocenjevanje stanja, projektiranje obnove, vzpostavitev delovanja)

7. Dejavnosti kulture: značilne obrti (oblikovanje, gradnja, kuhanje, ročna dela, omika)

Rezultati:

1. Vzpostavitev značilnega stanja: z vidnimi vplivi razvoja v prostoru
2. Čimbolj skladen prostorski razvoj naselij
3. Večanje zanimanja za naravi prijazno kmetovanje, večanje števila eko-kmetij
4. Varovanje naravnih virov in regulirana izraba
5. Razvijanje in reguliranje (organizacija) dejavnosti kulture (odnosi, delo, prodaja)
6. Dvigovanje zavesti ljudi o vrednotah dediščine na vseh ravneh
7. Dvig kulture regije in informacija (prepoznavanje regije in njenih značilnosti zunaj nje, SLO in EU)

TURIZEM NA DEŽELI

Cilji:

1. Ustvarjanje pogojev za skladni razvoj turizma na deželi
2. Izboljševanje prepoznavnosti in večanje zanimanja za eko turizem
3. Povezava zelenega turizma s klasičnim (regija, SLO, EU, drugo)
4. Vzpodbujanje novih oblik turizma (šolanje ročnega dela, obrti, kmečkih opravil, lova, ribolova, opazovanja živali, fotografiranje, slikanje, učenje jezika, narečij, lokalizmov, zgodovine itd)

Prioritete:

1. Vzpodbujevanje, vodstvo, urejanje in razvoj ekoloških gospodarskih dejavnosti
2. Usklajevanje pojavljanja in rasti eko turizma
3. Urejanje turističnih kapacitet (skladno z možnostmi)
4. Uvajanje in poenotenje grafičnega nastopa v medijih (blagovna znamka)
5. Striktno uporabljanje blagovne znamke
6. Izobraževanje in pomoč pri razvijanju (konkretna pomoč pri vodenju, informacije, ogledi,

izobraževanje, obiski strokovnjakov, vnos tujega znanja itn)

7. Skupno informiranje in reklamiranje, usklajena organizacija in prodaja kapacitet

Rezultati:

1. Večanje števila domačij z ekološkim turizmom, večanje kapacitet, večji gospodarski efekt
2. Varovanje in strokovna uporaba kulturne dediščine
3. Tekoča in sprotna informacija
4. Večanje števila gostov
5. Poenotenje in dobra organizacija informacij in prodaje

Nekaj programov, predlogi:

a) Ureditev turistične ponudbe

1. Uskladitev možnosti in potreb
2. Seznam eko kmetij po lokacijah, značilnostih, kapacitetah, možnostih.
3. Vnos naslovov v turistične sezname ponudnikov turističnih aranžmajev.
4. Oblikovanje blagovne znamke - smiselno: zasnova, značilnosti, izvedba
5. Oblikovanje blagovne znamke: znak, grafično (obvezna uporaba povsod)
6. Objavljanje v medijih
7. Kontrola rezultatov, primerjave in ocena za naprej

b) Naravi prijazno kmetovanje

1. Pregled dejavnosti po kmetijah
2. Seznam in temeljne informacije
3. Strokovna pomoč po posamezni dejavnostih
4. Skupni nastop (sejmi, trgi, prodaja, prikaz, obiski, objave)

Dejavnosti: poljedelstvo, živinoreja, obrt, gradnja, drugo

Primeri: žita, živali, lov, čebele, vodnjaki, prodaja, ogledi, gasilci, kulturne dejavnosti
Prikazi: značilne vrste, rast, delo, sušenje, hramba, uporaba, ponudba, efekt

5. Pregled rezultatov, kontrola, ocena

c) Urejanje negrajenega okolja

1. Pregled možnosti in potreb, rešitve drugod
2. Delitev an elemente: gozd, njiva, polje, vrt, mokrišče, mlaka, jezero, jez, potok, reka..
3. Vsebinski elementi posmaičnega sklopa: stroke
4. Gradbeni elementi:
ureditev prostora
ograjevanje
odprtine, vhodi, dovozi
prehodi, mostovi
ogledi, preža
6. Usklajeno sodelovanje različnih elementov v organiziran efekt (delo, ogled, govor..)
7. Organizacija dela
8. Smisel, kontrola, ocena

d) Značilne obrti

1. Pregled
2. Zgodovinski pregled v času
3. Možnosti in potrebe
4. Organizacija in strokovno vodstvo
5. Prikaz dela, uporabe, rezultatov dela
6. Razširjanje vedenja o dejavnosti, reklama
7. Prodaja, ekonomski efekti
8. Smisel, kontrola, ocena, možnosti nadaljevanja in razvijanja

e) Urejanje grajenega okolja (podeželje)

1. Pregled drugje, pregled možnosti
2. Vrednotenje
3. Ohranjanje: po virih, v praksi, možnosti
4. Projekti za oživitvev, varovanja, obnove, preнове, rekonstrukcije..
5. Uporaba danes: stroka, organizacija, uporaba
 - 5.1. Delo samo
 - 5.2 Prikaz dela (simulacija v naravi)
 - 5.3. Simulacija na medijih (računalnik, projektor, slike..)
6. Smisel, kontrola, ocena, vrednotenje, nadaljevanje, izboljšave

f) Urejeanje mestnega okolja (naselje)

1. Pregled stanja
2. Vrednotenje
3. Možnosti in potrebe: strokovna odločitev in organizacija obnove, preнове, asanacije, rekonstrukcije, simulacije..
4. Izbor za delo (stroke)
5. Projektiranje
6. Izvedba
7. Delovanje (delo, prikaz, simulacija..)
8. Organizacija prikaza
9. Smisel, vrednotenje, nadaljevanje

INOVATIVNI ELEMENTI

1. Aktivno sodelovanje in odločanje lokalnega prebivalstva v fazi izbire projektov in odločanja o prioritetah
2. Aktivno sodelovanje lokalnega prebivalstva v fazi javnega ocenjevanja in vrednotenja
3. Aktivno sodelovanje v fazi kontrole realizacij
4. Aktivno sodelovanje lokalnega prebivalstva v nadaljevanju akcij na osnovi vseh faz vrednotenja iz točk 2 in 3
5. Aktivno sodelovanje lokalnega prebivalstva z drugimi okolji, s programi LAS, z deželami EU in izven nje na nivoju informiranja, razširjanju znanja in rešitev, povezovanja projektov, ocenjevanja in vrednotenja v okviru vseh projektov in programov. S tem so zagotovljeni:
 - 5.1. Primerljivost vsakega posamičnega projekta,
 - 5.2. Njegove možnosti implementacije drugje,
 - 5.3. Povezovanje med projekti
 - 5.4. Izključevanje zaprtosti projekta in skrivanje know-howa
 - 5.5. Vgrajevanje dobrih rešitev v vse projekte

Organizacija in izvedba arhitekturne delavnice

Arhitekturna delavnica je stalnica študijskega programa ljubljanske Fakultete za arhitekturo, od šolskega leta 2008/09 pa tudi obvezen del študijskih obveznosti. Osnovna značilnost arhitekturne delavnice je intenzivno ukvarjanje z izbrano tematiko, navadno v sodelovanju z zunanjimi sodelavci, izvedena pa je v krajšem časovnem obdobju. Delo poteka v manjših skupinah in temelji na raziskovanju, analiziranju, predlaganju itn. Spekter obravnavanih tematik na delavnicah je izjemno širok in zajema naloge od oblikovanja, pa vse do urbanizma. Poleg tega na arhitekturnih delavnicah sodelujejo še strokovnjaki drugih področij, npr. arheologi, umetnostni zgodovinarji, geografi, krajinski arhitekti, gradbeniki itn.

Delavnice so manjšega ali večjega obsega. Manjše potekajo znotraj npr. enega seminarja, katedre ali fakultete, medtem ko delavnice večjega obsega lahko vključujejo več fakultet iste ali različnih strok in so mednarodnih razsežnosti.

Pri pripravi in izvedbi arhitekturne delavnice gre za celovit projekt, ki je sestavljen iz več medsebojno odvisnih nalog. Delavnice niso same sebi namen, ampak se pridobljeni rezultati aplicirajo v praksi. Rezultati služijo kot izhodišče pri postavljanju novih smernic ali kot podlaga za nadaljnje delo in raziskovanje. Za kakovostne in uporabne rezultate sta potrebni natančna predhodna priprava in nato izvedba arhitekturne delavnice. Po začetni ideji o delavnici, najsi bo manjšega ali večjega obsega, je treba zagotoviti in poskrbeti za mnogo elementov: ustrezen termin, zadostno število udeležencev in mentorjev, delovni prostor in pripomočke ipd. Predvsem je potrebna dobra priprava vsebinskega dela (tematike), z natančno opredeljeno problematiko in s kar se da natančnimi in jasnimi nalogami. Za boljše preglednost in večji nadzor nad celotnim potekom priprav je v izhodiščni fazi procesa smiselno postaviti ključna vprašanja, ki se pojavijo pri pripravi delavnice:

- a) **Kaj** bo osrednja tema (vsebina) delavnice?
- b) **Kje, kdaj in kako** bo delavnica potekala?
- c) **Kdo** vse bo sodeloval?

Celoten proces arhitekturne delavnice je zahteven in odgovoren projekt. K začetni ideji pobudnika, pripravi in izvedbi delavnice je treba pristopiti disciplinirano ter premišljeno. Pristop k pripravi in sami izvedbi mora temeljiti na realnih pričakovanjih v okviru organizacijskih zmožnosti: finančnih sredstev, delovnih pogojev, primernosti teme itn.

Vsebina delavnice

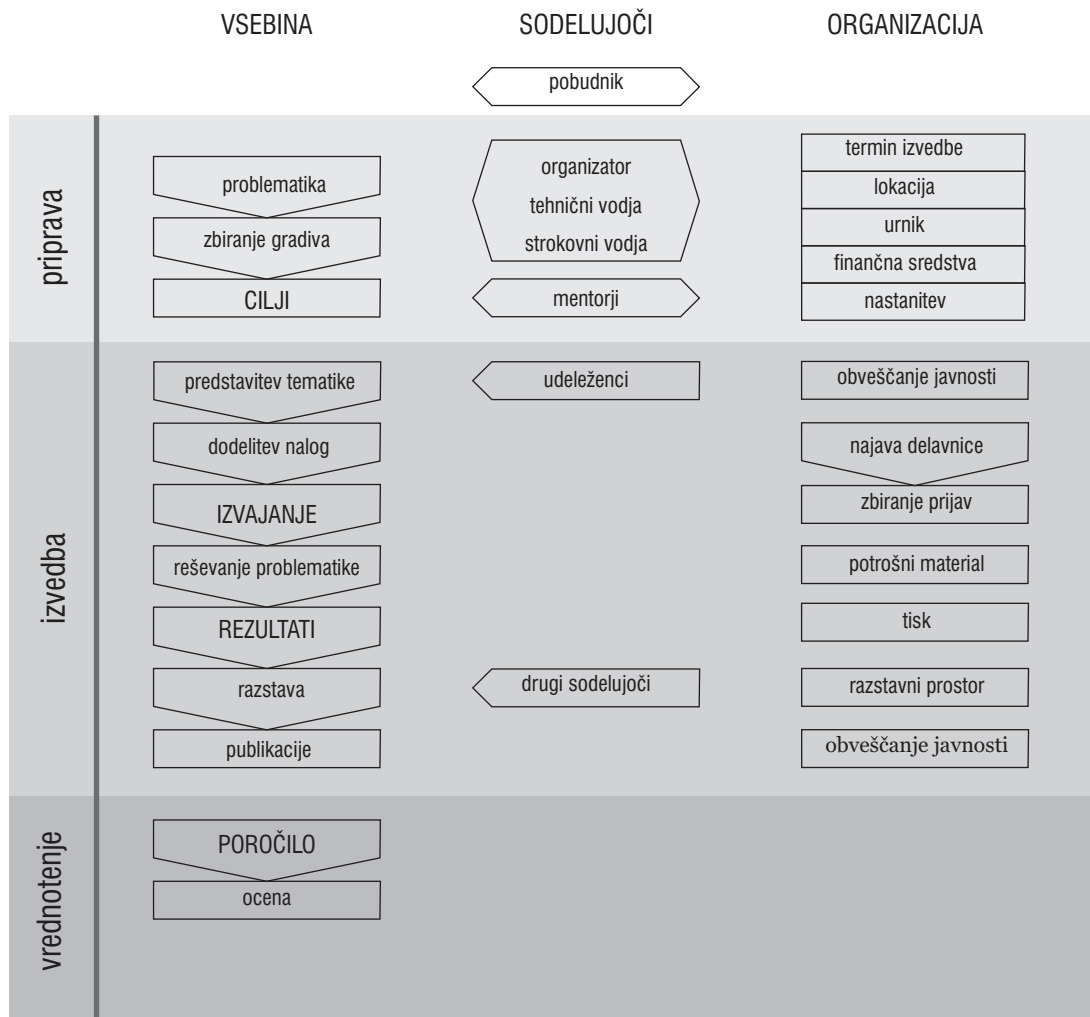
Dobro oblikovana vsebina je pomembna za kakovostno delavnico. Ko je izbrana vodilna tema, je potrebna natančna opredelitev njene problematike, ki se izoblikuje na podlagi aktualnih podatkov, dejanskega stanja in zbrane dokumentacije. S pomočjo pridobljenih informacij in zbranega gradiva se oblikujejo in definirajo naloge ter pripravi osnova za konkretno delo. Naloge morajo biti zastavljene tako, da jih je mogoče rešiti v predvidenem časovnem terminu, ki se ga določi in izbere v okviru organizacijske faze delavnice.

V času priprave je smiselno določiti namen in cilj delavnice, ki sta navadno vezana na rešitve izpostavljene problematike in v veliki meri odvisna od obsega delavnice. Cilj delavnice se postavi na podlagi vprašanj, npr. kaj bi radi dosegli, kaj bomo storili s pridobljenimi rezultati itn.

Ko so izoblikovane in opredeljene smernice, se vsebino natančno predstavi udeležencem, ki so se prijavili na delavnico in se bodo ukvarjali s podano problematiko ter z iskanjem najugodnejše rešitve. Tematika oziroma naloge so udeležencem podane še pred uradnim začetkom ali pa se to stori neposredno ob začetku delavnice. Naloge so jasno določene in za vse enake oziroma jih izberejo in delno oblikujejo udeleženci sami. Ti si tako izberejo tisto, ki jim je najbližje in kar jih najbolj zanima.

Pri sami izvedbi je smiselno podati čim več napotkov o poteku in pričakovanih rezultatih (kaj vse mora biti vključeno v zaključno nalogo), saj se na ta način lahko bolj učinkovito razporedi čas, ki je na voljo.

ARHITEKTURNA DELAVNICA

Shema 1: Delitev arhitekturne delavnice na tri ključne skupine: vsebina, sodelujoči in organizacija.

Potek in način delovanja v času izvedbe sta v veliki meri odvisna od tematike, začrtanih ciljev in seveda načina izvajanja delavnice. Delavnica poteka na terenu, v seminarjih ali v kombinaciji. Ne glede na način izvajanja postavimo skupne točke oziroma zaporedje delovanja in reševanja nalog: spoznavanje problematike, zbiranje podatkov, definicija problema, postavitve koncepta, analiza koncepta, vrednotenje konceptov, izbira najprimernejše rešitve. Iskanje rešitve poteka individualno ali v skupinah, z usmeritvami izbranih mentorjev, ki s smernicami in komentarji pomagajo pri reševanju nalog. Končna rešitev je nato predstavljena na več načinov, navadno je format končne predstavitve v naprej določen. Lahko gre za tiskane izdelke – mapa, plakati, brošura ali digitalno predstavitev v okviru projekcije, animacije. Končen izdelek je v veliki meri odvisen od tematike in ciljev posamezne delavnice, najbolj pogoste so razstave na koncu aktivnega dela delavnice, kjer so predstavljeni rezultati v obliki plakatov, sodelujoči pa s pomočjo projekcije predstavijo delo in rešitve. Odzivi naročnika, uporabnika oziroma širšega občinstva so prva kritika predstavljenih nalog. Pri obsežnejših in dalj časa trajajočih delavnicah se izvajajo vmesne predstavitve. Te omogočajo vpogled na reševanje dane problematike tudi z drugega zornega kota, ki ga udeleženci sami lahko spregledajo, hkrati pa se že prepoznata uspešnost in pravilnost pristopa k reševanju naloge.

V zaključnem poročilu, iz katerega je razvidna uspešnost izpeljane delavnice ter morebitna odstopanja od pričakovanih ciljev, predvidenih v fazi priprave vsebinskega dela, je podana ocena o uspešnosti delavnice.

Organizacija delavnice

Proces organizacije je sestavljen iz mnogih elementov, ki vplivajo na kakovost delavnice. Predvsem sta pomembna sistematičen pristop in natančna priprava. Potek delavnice razdelimo na tri sklope: priprava, izvedba in vrednotenje. Priprava predstavlja časovno najdaljši in najzahtevnejši del celotnega procesa, saj je za kakovostno izvedbo potrebna dobro premišljena in dobro zasnovana prav vsaka faza, hkrati pa so končni rezultati v veliki meri odvisni prav od poteka priprav. V pripravljalni fazi delavnice je treba predvideti in poskrbeti za veliko dejavnikov. Število dejavnikov se pri vsaki delavnici razlikuje in je odvisno od vsebine, ciljev in obsega delavnice. Organizacijski del poteka vzporedno s pripravo vsebinskega dela delavnice, kjer je nujno potrebno upoštevanje in poznavanje tematike in predvidenih nalog, na osnovi katerih se natančno določi potek delavnice. V času izvedbe je

organizacijskih dejavnikov bistveno manj, v večini primerov gre za sprotno prilagajanje in dopolnjevanje tistih elementov, ki jih v času priprav ni bilo možno predvideti oziroma se dorečejo še zadnje podrobnosti npr. glede razstavnega prostora. V zaključni fazi organizacije se pridobljene rezultate ovrednoti in predstavi v katalogu, brušuri, itn. katerih osnova (obseg, tisk, itn) je predvidena že v pripravljalni fazi organizacije.

Ključni dejavniki pri pripravi delavnice:

Čas trajanja delavnice mora biti usklajen z vsebinskim delom, saj se dolžina izvedbe navezuje na postavljene cilje in obsežnost vsebinskega dela.

Termin izvedbe je v veliki meri odvisen od načina izvajanja. Če je izvedba predvidena na terenu, je smiselno premisliti o izbiri letnega časa, ki je glede na tematiko najbolj primeren. Predvideti je treba tudi takšen čas izvedbe, ko bo k udeležbi možno privabiti dovolj kandidatov oziroma zbiranje prijav ne bo oteženo npr. glede na šolsko leto.

Lokacija je odvisna od vrste delavnice. Lahko poteka na terenu ali v seminarjih oziroma v kombinaciji. V primeru daljše poti med terenom in delovnim prostorom seminarja je treba zagotoviti organiziran prevoz za udeležence.

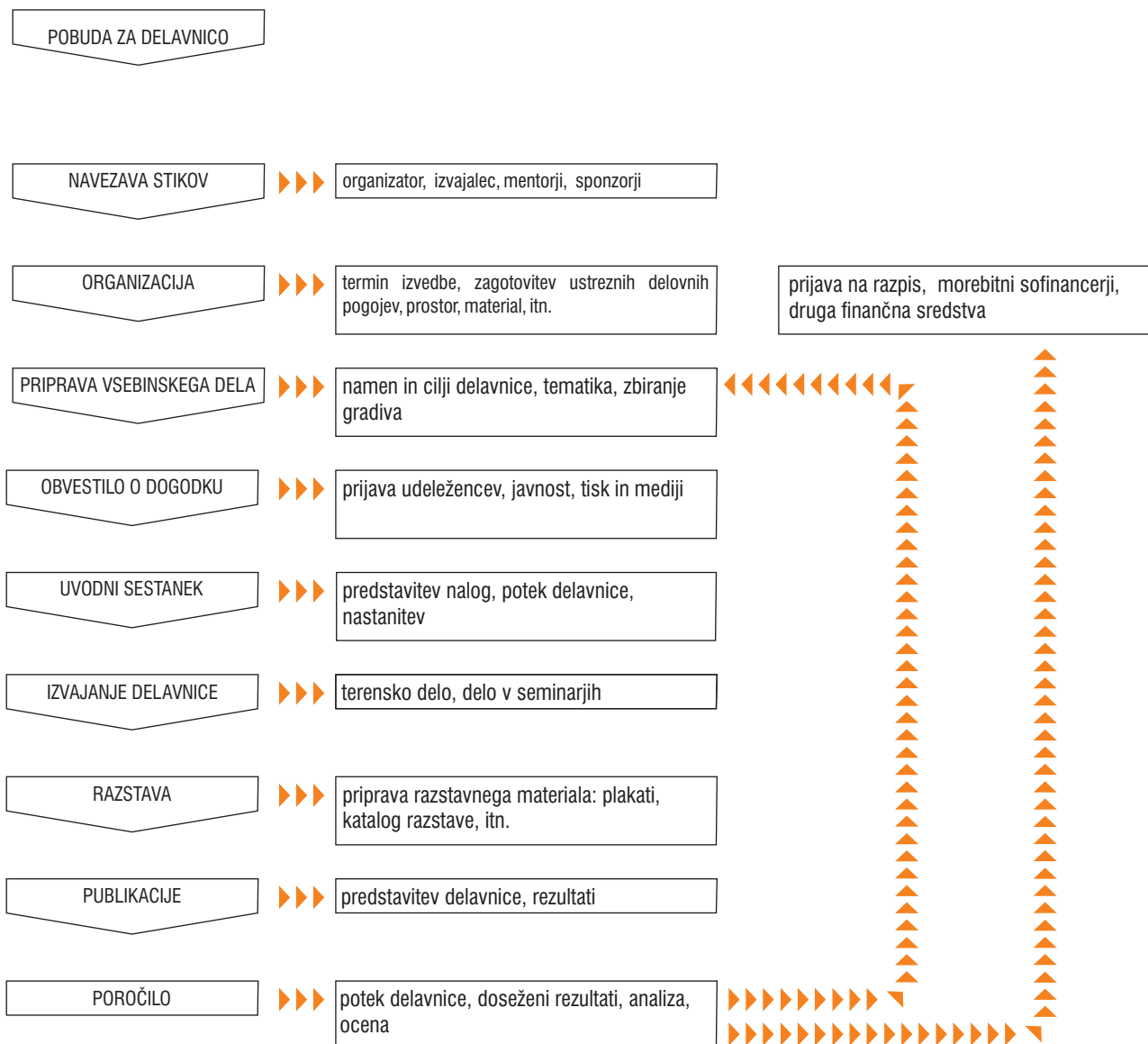
Urniki naj bo zasnovani v skladu postavljenimi cilji in časovno razporejeni tako, da je možno v času, ki je na razpolago, priti do kakovostnih rezultatov. Z urnikom morajo biti določene ključne faze: koncept, analiza, predstavitev itn., saj se tako prepreči, da bi se predolgo časa ukvarjali z eno fazo ali v njej obtičali. Aktivnosti delavnice so razporejene čez ves dan, s predvidenimi odmori, ali pa faze trajajo le nekaj ur dnevno.

Najava delavnice: predstavi se vodilno tematiko in namen delavnice, čas izvajanja, lokacijo in kdo vse se delavnice lahko udeleži oziroma so opredeljeni pogoji za sodelovanje. Najava delavnice mora biti pravočasna, da si zagotovimo zadostno število udeležencev.

Nastanitev: v primeru izvajanja delavnice v drugem kraju je treba zagotoviti mesto za bivanje sodelujočih na delavnici (prenočišče, prehrana, prevoz).

Oprema: za lažje delo je treba omogočiti dostop do spleta, uporabo tiskalnikov, fotoaparátov, računalnikov ipd.

Prostor za delo: delo poteka na terenu, v risalnicah oziroma

Shema 2: Zaporedje dogodkov od priprave delavnice skozi njeno izvedbo.

prostorih, pripravljenih posebej za izvajanje delavnice.

Razstava ali končna predstavitev delavnice je predvidena že v fazi priprave, njene podrobnosti se dorečejo v času izvajanja.

Ekskurzija: večina delavnic vključuje tudi tematsko strokovne ekskurzije. V tem primeru sta nujna priprava programa ter zagotovitev transporta.

Finančni del: eden ključnih elementov priprave, da se lahko zagotovi vse naštete materialne potrebščine in uresniči tehnične zahteve, je finančna podpora. Stroški organizacije delavnice so kriti: s plačilom kotizacije udeležencev, s pridobitvijo sponzorskih sredstev ali s finančno podporo, pridobljeno prek razpisa, kateremu ustreza tematika delavnice. Večkrat so glavni pokrovitelji/podporniki različna podjetja, ki delujejo na področju, vezanem na obravnavano tematiko in v zameno za finančno podporo vidijo priložnost za pridobivanje novih idej. Tako sta zadovoljstvo in pridobitev obojestranska.

Sodelujoči na delavnci

Kdo vse sodeluje oziroma kolikšno je število sodelujočih pri pripravi in izvedbi delavnice, je odvisno od več dejavnikov. V prvi meri je število udeležencev odvisno od obsega delavnice, interesa pobudnika, obsega tematike in predvidenih ciljev.

Navadno se vse začne pri pobudniku, tistemu, ki predlaga pripravo delavnice in izhodiščno temo. Na podlagi pobude se poišče oziroma se vzpostavi kontakt z morebitnimi izvajalci in organizatorji, s katerimi se pripravi osnutek vsebinskega dela delavnice. Krog sodelavcev se hitro širi, naloge so razdeljene glede na znanje in interes posameznika. Koliko nalog kdo prevzame, je odvisno od obsega delavnice.

Organizator delavnice je zadolžen za strokovno in tehnično stran izvedbe. To vključuje pridobivanje finančnih sredstev, zagotovitev strokovne izpeljave itn. Pri bolj obsežni delavnici se organizatorska dela porazdeli med več ljudi – strokovni in tehnični vodja delavnice. Strokovni vodja se posveča predvsem pripravi vsebinskega dela, prevzema izbiro mentorjev in predavateljev. Kdo vse je vpleten v pripravo vsebinskega dela in kakšna je njegova vloga, prikazuje tabela z naslovom Naloga in vloga sodelujočih v odnosu do vsebinskega dela delavnice. Tehnični vodja se ukvarja z zagotavljanjem materialnih elementov, pridobivanjem

aktivnosti	sodelujoči										
	pobudnik	izvajalec	organizator	tehnični vodja	strokovni vodja	sofinancerji	mentorji	udeleženci	predavatelji	mediji	javnost
priprava	priprava vsebine										
	finance										
	razpisi										
	izbira termina										
	čas trajanja										
	urnik delavnice										
	lokacija izvedbe										
	tematska ekskurzija										
	delovni prostor										
	nastanitev										
	razstavn prostor										
	termin razstave										
	najava delavnice										
	zbiranje prijav										
	uvodni sestanek										
drugo											
izvedba	otvoritev										
	ukvarjanje s tematiko										
	okrogla miza										
	predavanja										
	tematska ekskurzija										
	spoznavanje problematike										
	reševanje problematike										
	rešitve										
	priprava razstave										
	razstava										
	katalog razstave										
drugo											
vrednotenje	ocena										
	poročilo										
	publikacija										
	drugo										

Legenda:

- aktivno sodelovanje
- pasivno sodelovanje

Tabela 1: Vloga sodelujočih pri posamezni aktivnosti delavnice. Prikazano je zaporedje aktivnosti v treh fazah (priprava, izvedba in vrednotenje) ter vloga sodelujočih pri posamezni aktivnosti. Sodelujoči so aktivni ali zgolj opazovalci.

vsebina	sodelujoči										
	pobudnik	izvajalec	organizator	tehnični vodja	strokovni vodja	sofinancerji	mentorji	predavatelji	udeleženci	javnost	mediji
ideja											
tematika											
problematika											
zbiranje gradiva											
določitev ciljev											
predstavitve tematike											
izbira / določitev nalog											
izvedba											
reševanje problematike											
rezultati											
razstava											
publikacije											
poročilo											
ocena											

Tabela 2: Naloga in vloga sodelujočih v odnosu do vsebinskega dela delavnice.

sodelujoči	sodelujoči										
	pobudnik	izvajalec	organizator	tehnični vodja	strokovni vodja	sofinancerji	mentorji	predavatelji	udeleženci	javnost	mediji
pobudnik											
izvajalec											
organizator											
tehnični vodja											
strokovni vodja											
sofinancerji											
mentorji											
predavatelji											
udeleženci											
javnost											
mediji											

Tabela 3: Odnos in komunikacija med vsem sodelujočimi na delavnici.

ustreznih prostorov za izvedbo – učilnice, pridobivanjem različnega materiala (računalniki, tiskalniki, pisarniški material), itn.

Ob delavnici večjega obsega je določena oseba zadolžena za PR (public relations) in skrbi za celovito obveščanje vseh sodelujočih o poteku priprav ter organizira intervjuje, okrogle mize itn.

S problematiko delavnice se v času izvedbe ukvarjajo mentorji ter v naprej prijavljeni in izbrani udeleženci (npr. študenti). Mentorji, ki izvajajo delavnico, morajo biti dobri poznavalci obravnavane tematike oziroma morajo biti z njo dodobra seznanjeni. Z izkušnjami in znanjem pomagajo in usmerjajo udeležence, ki rešujejo problematiko.

Del delavnice predstavljajo tudi predavanja. Ta izvajajo mentorji ali gostujoči predavatelji, ki niso aktivno vpleteni v reševanje problematike, ampak s poznavanjem področja in prikazom referenčnih primerov predstavijo pogled na tematiko in obravnavane naloge z druge perspektive.

Pomemben člen arhitekturne delavnice predstavlja širša javnost oziroma uporabniki, ki s svojim opažanjem, kritikami, zahtevami, potrebami itn. izražajo stališče o tematiki. Širša javnost ali uporabniki prostora so nujni del in so vabljeni k sodelovanju pri izvedbi vsake urbanistične delavnice.

Arhitekturna delavnica je mnogokrat odlično orodje za vzpostavljanje komunikacije med upravljavci prostora (občina) in njegovimi uporabniki (lokalni prebivalci), kjer so izvajalci (mentorji, študenti) glavna komunikacijska vez.

Točnega števila ljudi, ki sodelujejo na delavnici, ni mogoče napovedati oziroma predvideti, saj je odvisno od obsega, interesa in namena. Če je v okviru zmožnosti, vsako nalogo prevzame drug posameznik, izjemoma več nalog opravi en sam. V osnovi gre za komunikacijo med naročnikom, izvajalcem in uporabnikom. V tabeli Odnos in komunikacija med sodelujočimi na delavnici je prikazana komunikacija med posameznimi sodelujočimi oziroma kdo komunicira s kom. Kot že omenjeno, je število sodelujočih odvisno od obsega in samega namena delavnice, zato se v tabeli dodaja oziroma odvzema posamezne člene.

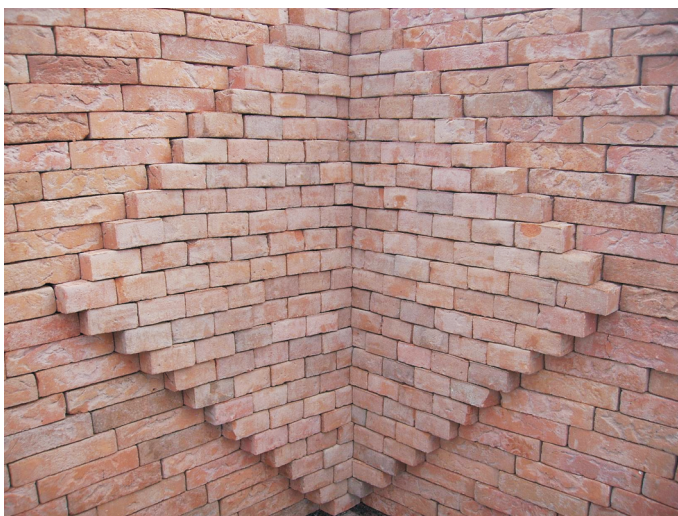
Predstavljena teoretična zasnova priprave in izvedbe arhitekturne delavnice se v primerjavi z dejansko izvedbo v praksi delno razlikuje in odstopa. Vsaka delavnica, arhitekturna ali urbanistična, predstavlja samostojen projekt, ki ga z organizacijskega vidika načrtujemo s pomočjo izkušenj pridobljenih na že izvedenih delavnicah. Z uporabo že preizkušenega sistema je prihranjeno mnogo časa in izognemo se začetnim težavam, obenem pa jih z lastnimi izkušnjami nadgradimo in izboljšamo.

Primer nadgrajevanja so Erasmusove Intensive programs (IP) delavnice, ki se od leta 2004 odvijajo vsako leto. Delavnice so mednarodnega značaja, kjer sodeluje več evropskih arhitekturnih šol.

Hochschule Liechtenstein, Institut for Architecture and Planning, Vaduz
 Academie van Bouwkunst, Amsterdam
 Norwegian University of Science and Technology, Faculty of Architecture and Fine Art, Trondheim
 University College Dublin, School of Architecture, Dublin
 Royal Academy Copenhagen, School of Architecture, Copenhagen
 University of Ljubljana, Faculty of Architecture, Ljubljana
 Universitat Polytécnica de Catalunya, School of Architecture of El Vallès, Barcelona

Delavnica je vsako leto organizirana in pripravljena s strani drugega partnerja, medtem ko vlogo koordinatorja prevzemajo predstavniki Hochschule Liechtenstein. Izvedenih je bilo pet delavnic in sicer v Lihtenštajnu leta 2004, Sloveniji leta 2005, Španiji leta 2006, na Norveškem leta 2007 in na Nizozemskem leta 2008. Delavnica v letu 2009 je predvidena na Irskem.

Tematika delavnic je vedno druga in je pripravljena s strani organizatorja. Skupno vsem delavnicam je čas izvajanja, kjer se deset dni spoznava in ukvarja z izbrano tematiko, izvajanje delavnice pa poteka v državi gostitelja. Skupno vsem delavnicam je delo v skupinah, ki so izoblikovane tako, da v vsaki skupini deluje po en član vsake države. Na ta način je delo bolj zanimivo, hkrati pa velika priložnost za izmenjavanje izkušenj in spoznavanje pristopa k delu. Delo je seminarsko in terensko, kjer se na izbrani lokaciji realizira prej zasnovane projekte.

Slika 1.2: Tematike delavnic Erasmus IP so vsako leto drugačne in izvedene na drugi lokaciji. V Španiji (2006) se je odvijala delavnica pod naslovom Katalonski obok, na Nizozemskem (2008) je bila tematika gradnja z opeko.

Vključevanje širše javnosti oziroma bodočih uporabnikov v proces načrtovanja se je izkazalo kot odlična poteza pri izgradnji okolju prijazne soseske.

■ Vauban je soseska v južnem delu nemškega mesta Freiburg. Od samega začetka si je mesto prizadevalo za socialno in ekološko osveščen razvojni plan, del katerega je bila tudi širša javnost. Tako je med leti 1996 in 2000 Forum Vauban organiziral in predstavil štirideset večjih delavnic za načrtovanje soseske in različnih ekskurzij, tri okrožne festivale ter internacionalno konferenco z naslovom "UrbanVision" (Urbana vizija) po vzoru UN "Urban 21" konference v Berlinu. Delavnice so bile namenjene predvsem bodočim rezidentom soseske, arhitektom, rokodelcem, gradenim podjetjem in investitorjem. Obravnavane teme delavnic so bile:

- ekološko varčna hiša, solarna energija;
- zelena streha in poraba meteorne vode;
- zelene fasade ter ekološko načrtovanje zelenih površin;
- splošne informacije za bodoče lastnike objektov (koncepti in finančni pogoji);
- izmenjava izkušenj in informacij med posameznimi delovnimi skupinami;
- ustanavljanje novih delovnih skupin;
- gradnja z lesom;
- financiranje projektov;
- načrtovanje javnih površin v okrožju (ulice, zelene površine);
- načrtovanje centra soseske (po konceptu "planning for real").

Za sosesko Vauban bi lahko rekli, da je eden inovativnejših projektov na področjih rabe energije, prometne ureditve, načina gradnje, družbene interakcije, in vključevanja širše javnosti v tako zahteven in dolgoročen projekt.

Odziv javnosti s sodelovanjem pri oblikovanju soseske je presegel vsa pričakovanja, kar priča tudi številčna udeležba na delavnicah, kjer je tudi načelo "učenje skozi načrtovanje" ("Learning while Planning") postavilo nekaj novih meril v načinu komuniciranja, medsebojnega sodelovanja in povezovanja skupnosti.

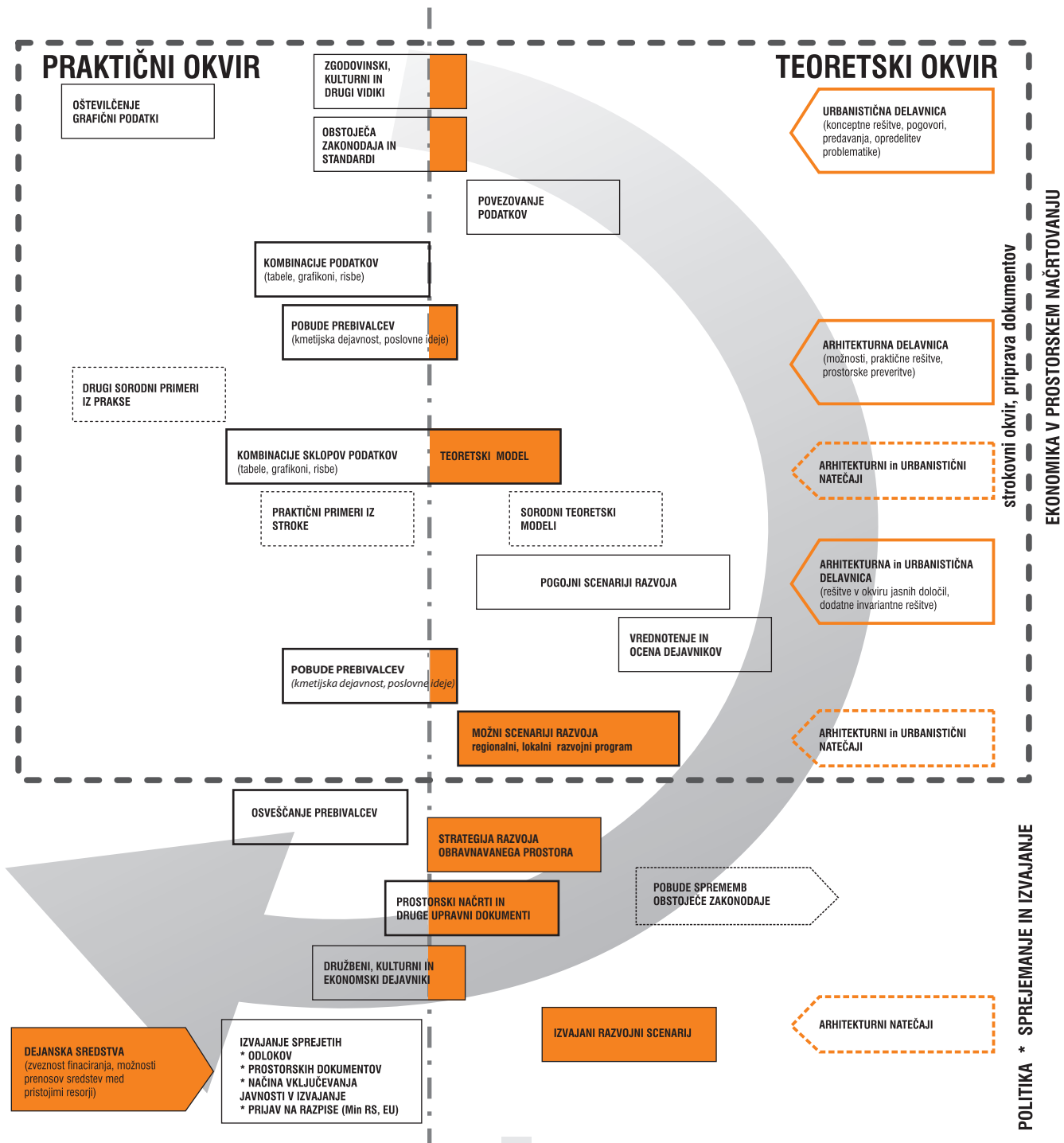
Slika 3-8: Rezultati delavnic so bili aplicirani v dejansko stanje. Uporabniki prostora in bodoči stanovalci so s svojo udeležbo na delavnicah aktivno sodelovali pri načrtovanju bodočih domov.

Prostorsko načrtovanje in arhitekturne delavnice

Vsaka lokalna skupnost, občina ali bodoča regija potrebuje usklajene prostorske dokumente, ki urejajo in določajo prostorski razvoj obravnavanega območja. Usklajenost dokumentacije ni samoumevna, saj se v prostoru odvijajo različni procesi in dejavnosti, ki niso usklajeni in se izključujejo (prometna infrastruktura – kmetijstvo). Pri urejanju prostora se kaj kmalu srečamo z delitvami in nasprotji med različnimi dejavnostmi. Robni pogoji med posameznimi območji so najbolj izpostavljena tematika pri urejanju prostora. Določevanje razmejnice med enim in drugim je neahvalno delo, tako z vidika uporabnikov prostora kot tudi z vidika stroke. Prav pri teh vsebinah se največkrat lomijo politična kopja in krešajo strokovna načela, a ne nazadnje se iz tovrstnih bojev pridobi obilica podatkov in mnenj o tem, kaj posameznikom pomenita prostor in uporaba prostora. Sorodno so oblikovani zakoni, ki urejajo prostorsko načrtovanje, upoštevajo načine dogovarjanja, usklajevanja in preverjanja pobud in zasnov. Predpisani postopki vpeljujejo javne razgrnitve in prostorske konference, formalno uokvirjajo in določajo razmerja med naročniki in pripravljavci prostorskih dokumentov (strategije, načrti, dopolnitve načrtov, zasnove). Navkljub jasnim določilom je jasno, da urejanje prostora ni nikoli končano. Pogoji se vedno spreminjajo (naravni, klimatski, gospodarski, politični, kulturni, socialni, demografski ...) in jih je treba neprestano opazovati ter meriti. Ciklično preverjanje verodostojnosti obstoječe prostorske dokumentacije ni namenjeno trošenju sredstev, temveč omogoča preveritve ustreznosti veljavnega reda in načina določanja razvoja. Občinske uprave zaznavajo povratne informacije o učinkovitosti in funkcionalnosti veljavnega prostorskega razvoja na različne načine. Beseda zaznavanje je ustrežnejša kot merjenje ali beleženje, saj se pobude o spremembah ali nestrinjanju z urejanjem pojavljajo kot javna pisma, ustne pritožbe ali druge neformalne informacije. Poudariti je treba, da so to manj objektivne informacije, ki niso del celote, temveč le izraz želja posameznikov ali manjših skupin. Tovrstnim pobudam ni lahko najti odgovora, največkrat so pobudniki a priori proti razvoju in spremembam. Na tem mestu ima največjo moč jasno določen način urejanja prostora, ki temelji na objektivno ovrednotenih variantnih rešitvah.

"Razvoj vsakega območja je možen le na osnovi analize stanja in ovrednotenja možnosti urejanja. Osnovni problem pri obravnavi prostora in podajanju pobud urejanja je v razumevanju razlike med urejanjem in razvojem. Urejanje prostora temelji na upoštevanju potreb prebivalcev in zmožnosti okolja in je v skladu z veljavnimi merili v stroki (prostorska zakonodaja, primeri dobre prakse, življenjski standard). Razvoj območja presega okvirje urejanja in zajema vizije o prihodnosti, ki so pretvorjene v strateški prostorski načrt razvoja območja. To področje ureja tudi zakon o prostorskem načrtovanju [ZPNačrt, 2007]. Splošni okvir problematike urejanja prostora se ohranja od naloge do naloge – ta okvir urejajo zakoni in standardi. Posebnost problematike je v prostorski unikatnosti, kjer se splošno veljavna načela zakonodaje aplicirajo v praksi. Aplikativni del urejanja prostora ne more biti le tehnično opredeljen v okviru zakonodaje, temveč mora presegati te okvirje – le tako bo naravnan razvojno, ne le urejevalno. Na tej prevojni točki je proces urejanja sprejemanja razvojnih pobud v prostoru nezadosten. Prostorski razvoj ni nujno povezan z novogradnjami, razvoj je odvisen od kakovosti družbenih vsebin, ki so ali bodo vključene v naselje." [Zupančič, 2008:64].

Regulatorji prostora niso kakšen poseben bav bav: to so župani s svojimi sodelavci, oddelki za prostor, občinske komisije za prostor in promet, odbori za komunalno infrastrukturo in še kakšna komisija. Velika pogostost raznih komisij zamegli preglednost veljavnih prostorskih dokumentov oz. kateri dokumenti so v pripravi in kakšen je njihov namen in ali bo njihov namen jasen tistim, ki jim je namenjen. Nepreglednost in velika kompleksnost medsebojno vezanih dokumentov in odlokov ter uredb oddaljujeta urejanje prostora od uporabnikov. V tovrstno množico se zatikajo še interesi investorjev in politika. V ekipo županovih sodelavcev nujno sodi županov arhitekt, ki v prvi vrsti skrbi za preglednost med predlaganimi pobudami in možnimi realizacijami tovrstnih pobud. Ne gre za vlogo birokrata, ki meri, kaj sodi v ta prostor in kaj ne, temveč za človeka, ki dobro pozna prostor in možnosti komunikacije med investorji, politiki in prebivalci. V tem kontekstu je instrument arhitekturne in urbanistične

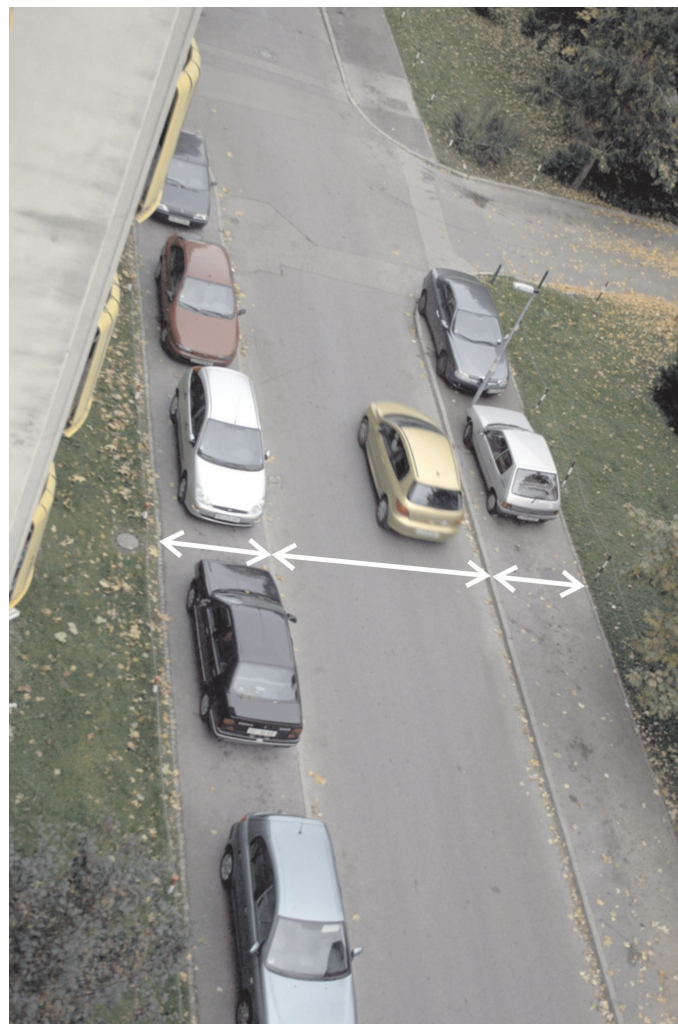

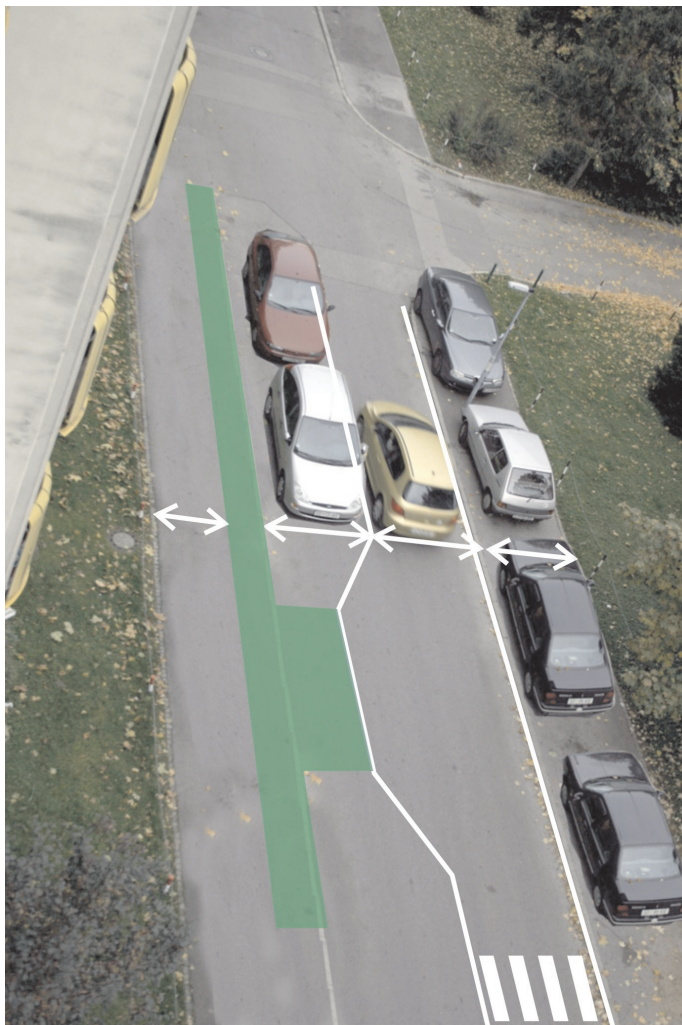
delavnice eden boljših načinov komunikacije med uporabniki, pobudniki in regulatorji prostora.

Delavnice so zasnovane po preprostem ključu – **jasna in odprta komunikacija med udeleženci delavnice.**

Udeleženci delavnice so predvsem lokalno prebivalstvo in občina oz. naročnik. Rezultati delavnic so praviloma presenetljivi in prevetrijajo dokaj rigidne predstave o prostoru. Dobra analogija z delavnicami je pogovor pacienta s psihologom, ko vsi odgovori in rešitve obstajajo v nas samih, a jih zaradi utečenih navad preprosto ne vidimo. Razlog teh presenetljivih in v bistvu samoumevnih (najbolj pogoste ugotovitve naročnikov ob predstavitvah rezultatov) rešitev tiči v metodi izvajanja delavnice. Zbiranje in preverjanje podatkov na terenu z uporabo grafičnih podlog (zemljevidi, grafični listi prostorskih aktov, drugi topografski izrisi) vodita do objektivnejšega beleženja dejanskega stanja. Ob tem delu stanje beležimo še s fotografiranjem, snemanjem kratkih filmov in pogovori z domačini. S takim pristopom je verjetnost zlorabe ali nerazumevanja podatkov močno zmanjšana, saj je to javni dogodek, ki temelji na odprtosti delovanja in preverjeni zanesljivosti udeležencev. Opisane so standardne metode zajema podatkov, ob teh uvajamo še nove nekonvencionalne – lastni posnetki iz zraka, posnetki z reke, snemanje gibanja vozil na cestiščih, opazovanje uporabnikov prostora – kolesarji, sprehajalci itd. Namen uvajanja teh pristopov je v pridobivanju drugačnih podatkov o lokaciji. Poleg osnovnega namena se v praksi zazna drugoten učinek – gre za javni dogodek, na primer dvig zračnega balona na polju. Tak dogodek je nujno povezan z vključevanjem domačinov, s povabilom, da si ogledajo svoj kraj z višine. Taki enkratni ali redki dogodki v kraju (balon, ultralahka letala, pomožna montažna dvigala, skiciranje na terenu, pogledi z zvonikov in stolpov) dodatno okrepijo povezanost udeležencev delavnice in omogočijo bolj odprto komunikacijo med vsemi in z vsemi. Ob teh dogodkih je smiselno povabiti sokrajane, da prispevajo svoj delež s komentarjem ali mnenjem in jim predstavimo enkratnost morfološke enote – atraktivni pogledi, dominante v prostoru, struktura naselja. Pogled z višine na kraj bivanja ali na naselje pri opazovalcu krepi občutek dojetja celote in vpetosti posameznih prostorskih determinant v krajino. Tipičen primer ozaveščanja domačinov je pogled na lasten kraj z zvonika cerkve ali z razglednega stolpa. Ob takem pogledu na kraj se zavejo lastne medsebojne povezanosti v kraju samem. S tem vidijo gozd in ne le drevesa v gozdu.

Z vsako arhitekturno ali urbanistično delavnico se kopičijo izkušnje in na ta način se izobražujemo sami mentorji ter sodelavci. Z delom na terenu preverjamo teoretične modele in

Slika 1,2: Avtomobil je mobilna prostorska ovira. Smiselna preureditev cestišča omogoča vpeljavo širšega pločnika za pešce, bočno parkiranje ob cestišču in prosta enosmerna pot. Ovira in arhitektura, Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora v letu 2004. Mentorja: Domen Zupančič, Borut Juvanec in 15 študentov.

jih z udeleženci delavnice poskušamo v najboljši možni meri sooblikovati v delujoče praktične rešitve. Ob tem pridobimo veliko novih podatkov za naše nadaljnje raziskovalno in pedagoško delo. Vsi udeleženci (mentorji, naročniki, lokalno prebivalstvo) priznavajo, da so delavnice dober primer:

- neposrednega posredovanja lastnih izkušenj drugim;
- neformalnega izobraževanja vseh udeležencev;
- krepitev dialoga med različnimi uporabniki prostora;
- osveščanja lokalnega prebivalstva o prostorski problematiki in možnih novih rešitvah.

Delavnice so usmerjene k izdelavi smiselno celovitih nalog, ki so uporabne kot vmesno ali končno gradivo za pripravo – strategije razvoja prostora, smernic za pripravo drugih dokumentov, arhitekturnih ali urbanističnih natečajev. Poudariti moram, da delavnice ne morejo nadomestiti utečenih postopkov priprave prostorskih dokumentov ali natečajev, lahko jih samo dopolnijo ali vzpodbudijo. Instrumentarij delavnic smiselno dopolnjuje obstoječo prostorsko zakonodajo ali, bolje rečeno, struktura organiziranja in metode delavnice so univerzalne ne glede na obstoječo zakonodajo. Rezultati delavnic so vidni kot idejne zasnove alternativnih prostorskih rešitev, kot sistematično urejeni nabori podatkov, ki so uporabni za pripravo smernic pri oblikovanju stavbnih mas na izbranem območju ali pa kot predlogi za uvajanje novih programskih vsebin na obravnavanem območju. Konkretizacija idej in usmerjenost k iskanju rešitev sta osnovna os delavnic, zato je strah pred t. i. provokativnimi rešitvami (impulzi) odveč – take pobude ne morejo nastati na osnovi dialoga, temveč enostranskega monologa in z izključevanjem sodelujočih. Vpetost v javni dialog onemogoča in sproti izloča slabe rešitve ali rešitve, ki temeljijo le na eni skupini uporabnikov. Preglednost pobud od udeležencev zahteva aktivno vključenost pri snovanju rešitev. Urbanistična in arhitekturna delavnica nima namena določati območja namenske rabe prostora, sicer jih opredelimo na osnovi dela na terenu in z upoštevanjem veljavnih prostorskih načrtov in jih načeloma spoštujemo, le v izjemnih primerih se izdelajo predlogi, ki presegajo veljavna prostorska določila (utemeljene in ovrednotene alternativne rešitve). Delavnice ne morejo biti uporabljene kot orodje prepričevanja javnosti o izvedbi projektne naloge posameznega investitorja – take naloge so projekti, namenjeni tržno naravnanim projektivnim pisarnam in jih izvajamo z javnimi natečaji. **Uporabnost urbanističnih delavnic** je v oblikovanju (predhodna inventarizacija in analiza) **strokovnih rešitev**, ki so podlaga **za občinske prostorske načrte** (strateški in izvedbeni

del). **Arhitekturne delavnice so uporabne** pri inventarizaciji kulturno zgodovinskih objektov in njihovega stanja. Z delavnico preverimo možnosti vključevanja obravnavanih objektov in ambientov (vernakularni objekti, obstoječa kulturna dediščina, posebni krajinski in prostorski poselitveni vzorci) v obstoječ prostor in načine upravljanja z njimi. Celovita prenova objektov kulturne dediščine se izvaja z ohranjanjem prepoznavnih značilnosti prostora in kulturnih vrednot širšega območja [ZPNačrt, 2. čl] in se izvede samo na osnovi dobro izdelanih načrtov in na smernicah prenove. Uspešnost o prenosu idej javnosti izhaja iz jasne pripovednosti predlaganih rešitev z uporabo fotomontaž (vključevanje računalniških upodobitev v fotografije stanja), z barvnimi študijami, s konceptnimi skicami in maketami. Uporabljena grafična orodja so koristna in nujna, če bi jih uporabljali še v postopkih spreminjanja in sprejemanja prostorskih načrtov in strategij, bi bilo manj prostorskih neskladij in sporov. Oblikovane makete ali upodobitve zasnov s fotomontažami vsakega opazovalca privedejo do izražanja lastnega subjektivnega mnenja, ki je bodisi pozitivno ali negativno in seveda s še mnogo stopnjami vmes. Nedvomno se ustvari mnenje, ki je dobra podlaga za pogovor in izoblikovanje konkretnih rešitev. Z javnimi predstavitvami in grafičnimi tehnikami predstavitev lažje objektiviziramo problematiko in odstranimo tančico nad morebitno novo lokalno iniciativo, ki bi bila danes proti temu in jutri proti onemu predlogu. Iniciativam ostane tista najboljša pot: da narišejo in oblikujejo svojo novo boljšo alternativno zasnovo. Če je boljša ali ne, je stvar stroke, zakonodaje in javnosti.

Zlorabe v danih okvirih niso možne, onemogočimo jih z javno odprtim dialogom med vsemi udeleženci in s sestavo organizatorjev, mentorjev in naročniki. Mentorji morajo biti neodvisni strokovnjaki na področju urbanizma in arhitekture s priznanimi pedagoškimi in strokovnimi izkušnjami, neodvisnost zagotavlja objektivnost pri vodenju in usmerjanju udeležencev. Župani z občinsko upravo so najbolj pogosti naročniki delavnic in predstavljajo zanesljivega naročnika, ki ima voljo in možnosti uvajanja sprememb pri oblikovanju prostora. Urbanistične in arhitekturne delavnice so redke v mestnih občinah ali v občinah, kjer je občinska uprava močno razvejana, razlog je preprost: večje število oddelkov in razdrobljene pristojnosti odločanja ne morejo "servisirati" vseh udeležencev delavnice. Ne nazadnje dokončne odločitve potrди župan. Hierarhija odločanja vpliva na razvoj in učinek delavnice: bolj ko je stopnja odločanja preprosta in usmerjena neposredno k županu, uspešneje dosegamo začrtan namen in cilje delavnice.

D
02

Pot od pokopališča proti Mojstrani

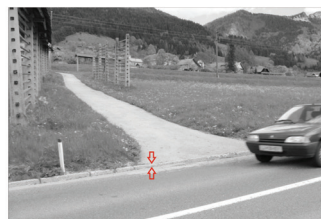
A, pogled na prometno cesto

- ni opozorilnih tabel (pešci na cesti, križišče stranske in prednostne ceste)
- ni ustrezno označenega prehoda za pešce
- potrebno je označiti prehod za pešce ter postaviti ustrezne opozorilne table ob obeh poteh

B, pogled na neurejeno pot

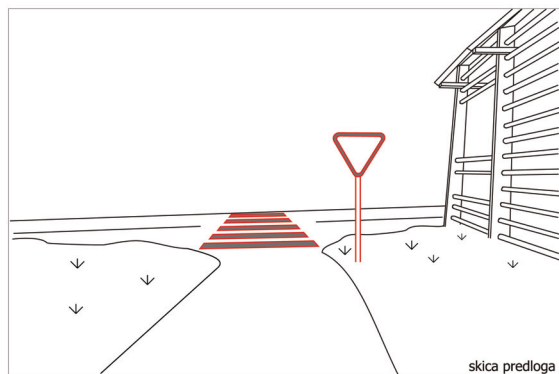
- strm spust iz glavne ceste na stransko pot
- pot ni urejena
- speljati je treba položnejšo klančino (naklon mora biti manjši od 1:20), jo utrditi in tlakovati

C, detajl vključitve stranske poti

- robnik med stransko in glavno cesto ovira prehod
- ustrezna rešitev je odstranitev ali znižanje robnika na križišču

Pot od pokopališča proti Mojstrani

D
02

Univerza v Ljubljani • Fakulteta za arhitekturo ²¹ Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora • 2004

Slika 3.4: Med vasjo Dovje in Mojstrana je speljana pešpot, ki prečka M1 magistralno cesto. Prometno obremenjena cesta nima ustrezne prostorske rešitve, ki bi pešce in voznike opozarjala na križanje poti in ceste. Ovira in arhitektura, Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora v letu 2004. Mentorja: Domen Zupancič, Borut Juvanec.

Mentorji in občine predstavljajo jedro objektivnosti delavnice, drugi del tvorijo še lokalni prebivalci, ki so vabljeni k sodelovanju (letaki, oglaševanje v medijih, pozivi krajevnih skupnosti in drugih lokalnih društev). Sodelovanja so veseli vsi, saj jim omogočamo, da se njihove želje poslušajo in v okviru danih objektivnih možnosti upoštevajo. Predvsem so sodelovanja veseli tisti, ki živijo na območjih razpršene poselitve in se soočajo s pomanjkljivo infrastrukturo (ceste, avtobusna postajališča, razvijanje turistične ponudbe, omogočanje sonaravnega ekološkega kmetovanja). V osnovi si nihče od udeležencev ne želi slabšati kakovosti bivanja ali škodovati kraju, vendar odločitve o razvoju niso le enoznačne, saj jih spremljajo še stranski učinki. Vsega ni mogoče predvideti, osvetlitev nekaterih poti razvoja omogoča le boljše pripravljenost na dogodke, ki jim bodo podobni. Kakovostno bivalno okolje je rezultat enakovrednega obravnavanja gospodarskih, socialnih in okoljskih razsežnosti blaginje. Pri zasnovi strategije razvoja velja slediti načelu zveznosti in postopnosti (evolucija), ki zajema celovitejša pregleda konceptov razvoja in jih opredeljuje po principu scenarijev. Z zasnovami reurbanizacije, z metodami scenarijev razvoja, z akcijskimi načrti pristopov pri obnovi in upravljanju kulturne dediščine v prostoru se približamo realnim možnostim uporabe ugotovitev in rezultatov delavnice.

Ob koncu delavnice z izdelanimi idejnimi zasnovami alternativnih rešitev pripravimo razstavo z javno predstavitevjo predlogov. Predstavitev ni namenjena le naročniku ali samo medijem, **namenjena je lokalnemu prebivalstvu**, da spozna drugačne možnosti urejanja in oblikovanja prostora. Morda se ob določenih predlogih črta beseda alternativna in postane dejanska uporabna rešitev, ki bo realizirana (usmerjevalna grafika, predlogi urbane opreme, predlog urejanja površin otroškega igrišča). Smisel instrumentarija delavnice je v iskanju dejanskih možnosti reševanja prostorske problematike, z ozirom na dane pogoje in možnosti. Uspešne delavnice so tiste, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- nimajo visokih stroškov priprave, izvedbe in organizacije;
- kjer sodeluje več udeležencev (med 15 in 25);
- kjer je problematika dobro obdelana in jasno predstavljena naročnikom ter javnosti;
- kjer mentorji znajo prisluhniti naročnikovim željam in potrebam lokalnega prebivalstva;
- ki se ciklično ponavljajo, da preverijo podane rešitve in se postopoma pomikajo na druge lokacije (načelo celovitosti obravnave – avtorefleksija);
- kjer se udeleženci drug od drugega naučijo poslušati

in razumevati;

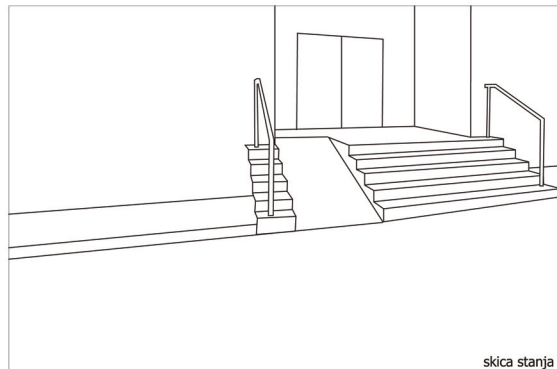
- kjer so prisotni predavatelji iz drugih ustanov (domače in tuje univerze, posamezni strokovnjaki, centri za pospeševanje podjetništva);
- kjer so poleg domačih prisotni še udeleženci iz tujine (medkulturni dialog, mednarodne izkušnje);
- ki jih deloma sofinancirajo EU skladi (neposredna in posredna sredstva);
- kjer so rezultati uporabni ali uporabljeni za realizacijo v prostoru.

Urbanistične in arhitekturne delavnice razumem kot možnost nekonfliktnega, objektivnega ter jasnega komuniciranja z lokalnim prebivalstvom in občinsko upravo. Zaradi univerzalnosti strukture dela in metod so uporabne od nivoja priprave do uveljavljanja in celo preverjanja delovanja prostorske zakonodaje ter prostorskih načrtov. Delavnice so v laični javnosti razumljene kot način pospešenega iskanja novih svežih rešitev izbrane problematike s preseganjem uveljavljenih stereotipnih predstav o reševanju problematike. S kakovostno predhodno izdelano in na terenu dopolnjeno bazo podatkov preidemo v fazo podajanja smernic in zmanjšamo razdaljo med konceptnimi idejami ter realizacijo. Moč dela na terenu, ki ni formalno pravno zahtevano, je večja, kot bi si mislil – samoiniciativnost udeležencev in želja po pridobivanju izkušenj s projektiranjem na lokaciji sta glavni gonilni sili delavnic. Rezultati, ki nastanejo, niso zahtevani, določeni ali vsiljeni, ne, so izdelani na osnovi razumevanja problematike in zavedanja, da samo z dialogom presežemo nasprotja.

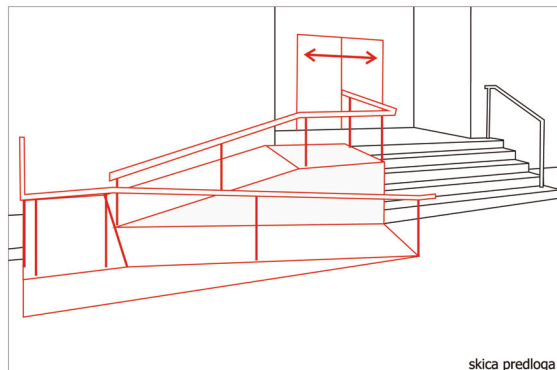
Zdravstveni dom

KG
42KG
42

Zdravstveni dom

skica stanja

skica predloga

403
Univerza v Ljubljani • Fakulteta za arhitekturo • Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora • 2004

A, pogled na sprednji vhod

Klančina je strma in ozka, ročaj je neuporaben, odprta vrata onemogočajo dostop iz klančine

Predlagamo spremembo klančine (po predlogi), oz podaljšavo, razširitev, spremembo ročajev in namestitev drsnih vhodnih vrat

B, pogled na zadnji vhod

Ni klančine, vrata so ozka, predprag ima široke reže

Predlagamo namestitev klančine, razširitev vrat in sprememba predpraga

C, pogled na parkirna mesta

Mesta uslužbencev so bližja vhodu od mest za invalide

Predlagamo spremespremembo razporeda parkirnih mest

402
Univerza v Ljubljani • Fakulteta za arhitekturo • Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora • 2004

Slika 5.6: Zdravstveni dom v Kranjski Gori, vhod je nezadostno oblikovan in onemogoča vstop z invalidskim vozičkom. Predlagana rešitev z minimalno intervencijo izboljša dostopnost objekta. Ovira in arhitektura, Arhitekturne ovire v Občini Kranjska Gora v letu 2004. Mentorja: Domen Zupančič, Borut Juvanec.

Urbanistične delavnice - zbiranje idej, predlogov in rešitev

Mesto ima za mimoidočega drugačno vizijo kot za tistega, ki se mu prepusti. Prav tako je mesto kamor prvič pridemo druge narave kot tisto, ki ga zapustimo in kamor se ne vrnemo več. (Calvino, 1990)

Ta misel skriva v sebi proces prepoznavanja in zmožnost (oz. spopad) abstrakcije akterja (strokovnjaka, študenta, mentorja, upravnega delavca, prebivalca naselja,...), ki se spušča v proces razmišljanja na urbanistično/arhitekturni delavnici.

V sodobnem okolju se odvijajo prostorski procesi, ki neposredno vplivajo na spreminjanje človekovega bivalnega okolja kot so: hitra urbanizacija, koncentracija urbanega prebivalstva v velikih mestih, raztezanje mest na širša geografska območja in hitra rast velemest. Današnji človek in demokratično usmerjena družba iščeta vse večjo stopnjo zagotavljanja individualnosti z vključevanjem izjemnih vrednot okolja – na tem sloni oblikovanje tako javnega kot zasebnega/osebnega prostora. V tem okviru postajajo pomembne tiste bivalne kvalitete, ki so opredeljene z naslednjimi pojmi: razpoznavnost "lastnega" okolja; zasebnost, ki je skrita za zunanjo "barvno" lupino; identiteta, ki se izraža kot prepoznavanje sebi lastnega vzorca; pripadnost prostoru, ki je neponovljiv; večji stik z naravo in odprtim prostorom; več svetlobe in "svetlosti" v bivalnih enotah; uporaba okolju prijaznih materialov v "estetiki bivanja", itd.

Vzdržen prostorski razvoj je temeljno načelo prostorske strategije. Pomeni zagotavljanje take rabe prostora in prostorskih ureditev, ki ob varovanju okolja, ohranjanju narave in trajnostni rabi naravnih dobrin, ohranjanju kulturne dediščine in drugih kakovosti naravnega in bivalnega okolja omogoča zadovoljitev potreb sedanje generacije brez ogrožanja prihodnjih generacij (SPRS, 2004). Ta misel v sebi vključuje bistvo prepletanja v prostoru obstoječih raznolikih bivalnih enot, ki izhajajo iz preteklosti in v sodobnosti izražajo novost. Vendar priznavanje novih razvojnih sprememb ne pomeni poziv k priznavanju današnje pogosto kaotične situacije v prostoru, ki se odraža skozi naključni in nepovezan proces spreminjanja posameznih nekdaj monokulturno urejenih delov grajenega okolja. Posledica tega so tudi negativne

spremembe v mestnem središču in njegovem zaledju:

- kot oblika prenosa mestotvornih dejavnosti v širšo regijo hkrati s pretirano zgoštevijo trgovskih in poslovnih dejavnosti v ožjem mestnem jedru;
- kot razpršena gradnja na mestnem obrobju s selitvijo dela aktivnega prebivalstva v nove soseske;
- in kot velike prometne zagate do katerih prihaja zaradi nenačrtovanega razvoja mesta.

Vsi ti dejavniki so privedli do postopnega upadanja kvalitete v bivalni kulturi mesta ter njegove bližnje in širše okolice ter do splošne degradacije prostora.

- Za prebivalce določenega okolja so pomembni dogodki in spremembe, ki se tičejo njegovega zadevnega kraja prebivanja (ne glede na velikost). V mestih se tako srečujemo s problemi ožjih (starih) mestnih središč, prostorske organizacije mesta, izpostavljenosti infrastrukture in napeljav, komunikacij, in ne nazadnje isto pomemben je vpliv posegov v širši prostor. Vsakodnevno se srečujemo, tako uporabniki kot načrtovalci, pred naslednjimi izstopajočimi vprašanji:
- posodabljanje prometne infrastrukture in spreminjanje načina izrabe obstoječih povezav z vnosom novih, bolj smiselnih komunikacij. Na nivoju stanovanjskih območij so pomembni vplivi mestne ceste (hiter dostop do drugih predelov mesta), peš-promet (izraba notranjih površin območja), mirujoči promet (prenatranost z avtomobili in neizkoriščenost prostora v "sprostitvene" namene – parki, igrišča, itd.), itd.
- dopolnjevanje nekaterih mestnih predelov z novimi poslovnimi, obrtnimi in stanovanjskimi predeli in propadanje, zapuščanje, zanemarjanje obstoječega stavbnega fonda.
- izboljšanje prostorskih pogojev za postavitev in izvajanje dopolnilnih, kulturnih dejavnosti (npr. postavitev nove knjižnice v bližini stanovanjskega območja vsekakor pripomore k izboljšanju kulturnega nivoja in kulture bivanja prebivalcev ožjega območja).

Ko razmišljamo o preobrazbi grajenega okolja se moramo

zavedati, da novo oblikovanje "mestnosti" ni toliko predmet njegovega fizičnega preoblikovanja, temveč bolj vzpostavitev vsebinskega dogajanja, dograjevanja ter posredno strukturnega spreminjanja. Zato sloni težišče prihodnjega dela urbanistov predvsem v obravnavo "vmesnih" še neartikuliranih in neizrabljenih urbanih prostorov. Na globalni ravni praviloma prevladuje načelo kontinuitete, zato da lahko na nivoju podrobne obdelave, v obravnavi fragmenta (posameznega posega), sprostim prostor za diskontinuiteto (raznolikost posegov).

- Pri odločitvi za urbanistično/arhitekturne delavnice je potrebno najprej definirati namen dela in način izvajanja oz. reševanja problema. Nekaj ključnih vprašanj, na katera je dobro poznati odgovor pred pričetkom dela:
 - Kakšen je namen oziroma pomen delavnice in čemu bodo služili rezultati?
 - Kateri prostorski izziv je tako občutljiv za lokalno skupnost, da je potrebno v proces prostorskega razvoja vključiti teoretično znanje? In kako lahko koncept/vizija/ideja dopolni možnost izvedljivosti in prakse?
 - V katere prostorske dokumente se lahko vključijo rezultati dela na delavnici?
 - Urbanistična in arhitekturna delavnica? Kdaj se uporabi prva in kdaj druga? Se lahko prekrivata, dopolnjujeta? Ali urbanistična lahko predstavlja izhodišče za prostorske dokumente, z arhitekturno delavnico pa pomagamo prebivalcem pričarati idejo posega v prostor?
 - Kakšna je povezava med strokovnostjo delavnice in ZPNačrt-om oz. prostorskim planom občine (oz. OPN-jem)? Ali je to za delo na delavnici sploh pomembno?
 - Kakšna je vloga interesa - lokalnega, občinskega, regionalnega, nacionalnega, nadnacionalnega (vpetost v EU projekte)? Ali širše zastavljeni interes pomeni večjo vpetost strokovnjakov, večje logistično znanje za izpeljavo dela in vključevanje pomembnejših akterjev ter zmanjševanje vloge študenta in njegovega kreativnega dela ali ravno obratno?
 - Zakaj se delavnice na določenih lokacijah ponavljajo? Slabo izvedena delavnica (če bi bil odgovor slednji, potem nove delavnice ne bi bilo) ali spreminjanje interesa, želja, nove okoliščine ipd. in nenazadnje dobri predhodni rezultati, ki spodbujajo nadaljevanje tovrstnega načina dela?

Z urbanistično/arhitekturnimi delavnicami raziskujemo tiste možne strokovne mehanizme s pomočjo katerih bi bilo mogoče izdelati in realizirati vizijo urbanega razvoja, ki bi predvsem gradila na vzpostavljanju novih programskih in prostorskih ravnotežij ter hkrati omogočala soobstoj do sedaj navidez nasprotujočih si entitet v prostoru. Mestno središče bo tudi v prihodnosti ohranilo vlogo mentalnega in kulturnega centra.

Pri tem so zelo pomembne dobre infrastrukturne povezave, ker to vpliva na socialno in družbeno pripadnost mestni strukturi. In kaj pomeni hitra cesta za prebivajočega ob njej? Pogled na nov arhitekturni, gradbeni ali krajinski dosežek... kvaliteto ali motnjo v prostoru... ali pa poseg, ki mu na novo opredeljuje kvaliteto izrabe njegovega prostega časa. Hrupu se lahko človek tako ali drugače izogne, se ne pritožuje, njegovo nadležnost sproti pozablja. Neizogibnost hrupa v okolju je pogosto združena še s časovno razsežnostjo, z nezmožnostjo vpliva na "odstranitev" nadležnega hrupa [Fikfak, 2007]. Tovrstna navidezno nerešljiva vprašanja, ki velikokrat predstavljajo spor na nivoju lokalne skupnosti, pa lahko v okviru delavnic predstavljajo izziv, raziskujejo nove možnosti, ponudijo tudi vizionarske, nerešljive in ekstravagantne rešitve, vendar prav neobremenjen pogled lahko prikaže jasno, realno stanje in možnost v drugi luči.

Urbanistično/arhitekturne delavnice so usmerjene v kvalitetno urejanje okolja (grajenega in naravnega) z namenom, da se na interdisciplinarni način in s sodelovanjem širše strokovne javnosti pridobijo nova izhodišča za izdelavo potrebnih strokovnih podlag za pripravo prostorsko izvedbenih in strateških načrtov. Teme, ki se prepletajo v urbanem okolju in predstavljajo izziv dela na delavnicah so naslednje:

- Spremembe strukture urbanega prostora, ki vplivajo na dosedanja razvojni koncept mesta (vplivi uveljavljanja tržnega gospodarstva na gospodarjenje s stavbnimi zemljišči in drugi spremenjeni dejavniki urejanja mesta).
- Prenova mesta, stavbnega fonda, centralnih dejavnosti, zgostitev namesto ekstenzivnega širjenja.
- Prehajanje ruralnega prostora v urbanega kot posledica funkcijskega razvoja centralnih naselij, poizkus načrtnega razvoja urbanih elementov.

Pri delu na urbanističnih delavnicah je največji poudarek dan konceptualnemu razmišljanju oz. metodološkemu razčlenjevanju, ki je vedno prisotno v pedagoškem procesu: kako prepoznati značilnosti prostora in definirati probleme ter kako jih s pomočjo teoretičnih in praktičnih znanj razrešiti - s pomočjo mentorja, strokovnjakov in s poslušom do želja prebivalcev. Komunikacija med udeleženci poteka obojestransko, saj so v proces dela v posameznih fazah vključene razne oblike predstavitev: terensko delo, predavanja, delo v skupinah, predstavitev delnih in končnih rezultatov, zaključna razstava ipd. Pri delu urbanista/arhitekta je, poleg inovativnih idej in razumevanja konteksta prostora, pomembna dobra predstavitev, jasno izražene misli in nastop. V delu na delavnicah se študentje na interaktiven način naučijo kritičnega odnosa do lastnega dela, ki ga pedagogi s pomočjo

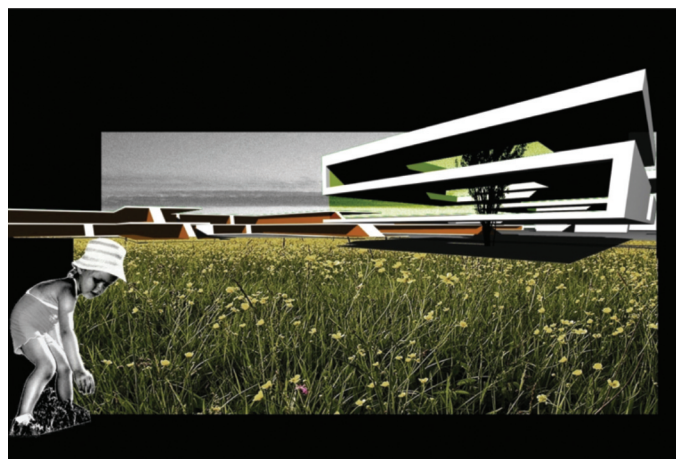
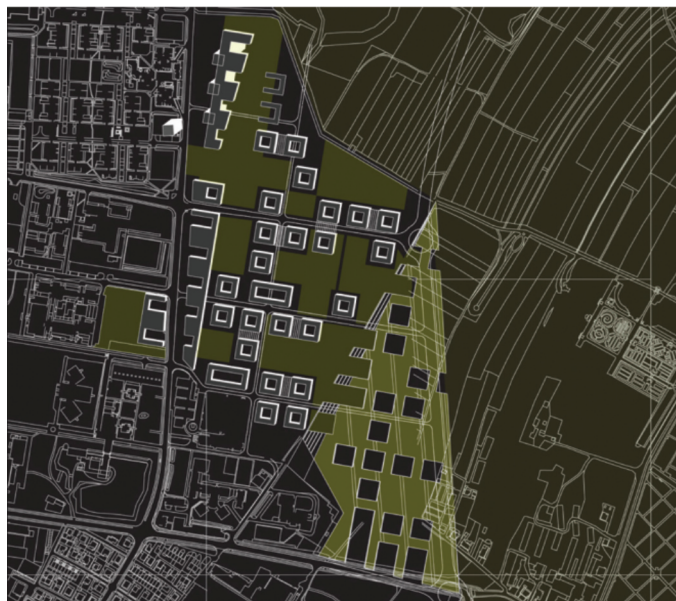
strokovnjakov v lokalni skupnosti spodbujamo za reševanje družbeno pomembnih nalog. V ta namen se na podlagi zaznanih problemov in želja izoblikujejo različni razvojni scenariji, ki nastanejo s pomočjo strokovne in laične javnosti ter aplikacije tujih vzorcev in primerov iz prakse. Izpostavljeni izzivi in problemi predstavljajo temelj za oblikovanje novega okvira urbane kompatibilnosti, ki naj bi omogočala postopno in ciklično preobrazbo grajenega okolja.

In kakšen pomen oz. učinek imajo urbanistično/arhitekturne delavnice na prostor? Velikokrat se po zaključenem delu navidezno ne zgodi nič. Občutek, da je bila to le učna vaja za študenta je zelo zmotljiv. V prvi fazi dela, ko se odvija komunikacija med vsemi vpletenimi v reševanje določenega problema, se brez premišljenega naučenega "lepega" dela iskrijo slabe in dobre ideje, ki pa imajo odziv s strani uporabnika – prebivalca in možnega investitorja. Študent, ki na delavnici nikoli ne deluje kot posameznik, v kratkem času preizkuša različne vtise in motive iz prostora, jih skupaj z mentorji materializira v delovnih maketah, skicah, zapisih ipd. In prav te kreativne ideje v preprostih motivih predstavljajo stik med stroko in skupnostjo. Stik se po končanem delu nadaljuje kot informacija v prostoru in za prostor. Građivo delavnic je velikokrat vključeno v strokovne podlage (osnova za izvedbene dokumente), udeleženci pa v različnih oblikah nadaljujejo zastavljeno delo. Prebivalcem pa građivo delavnic velikokrat predstavlja merilo in primerjavo za nove posege v prostor.

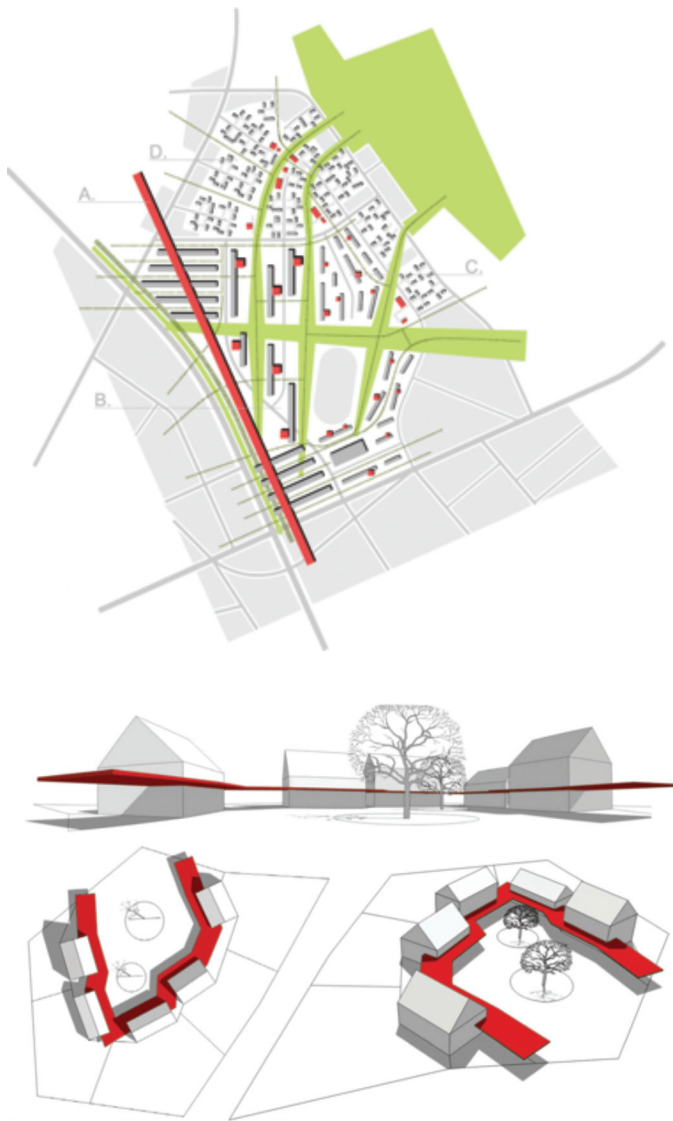
Tako v urbanizmu kot v arhitekturi se tudi pri delu na delavnicah vedno sprašujemo ali smo bili v svojih praktično izvedenih konceptih in idejah inovativni in predvsem, kako bi lahko z predlaganimi posegi vplivali na izboljšanje kulture bivanja. Pri oblikovanju bivalnega okolja prihodnosti bo treba upoštevati nasprotujoča si dejstva: hitri komunikacijski sistemi so približali nekoč slabo dostopne predele centralnim urbanim naselbinam - zaradi tega je možno obdržati zaposlitev v urbanem prostoru, kjer je koncentracija možnosti večja; s tem pa je omogočen tudi izhod iz utesnjujočih stanovanjskih enot urbane naseljenosti v sanje po "hišici z vrtom". In s tem sanje postajajo realnost blizu avtocestnega priključka, da onemogočajo preveliko izgubo prostega časa itd.

Pri že izvedenih številnih delavnicah naj z nekaj mislimi o skupnem delu prikažem obojestransko delovanje in dopolnjevanje aktivnosti:

"Tudi urbanistične delavnice, ki so obdelovale tako mesto Idrija kot celoto, kot tudi nekaj posameznih lokacij znotraj

Slika 2: Delavnica "mesto znanja" Ljubljana 2007/08. Konfiguracija oz. kompozicija zasnove sloni na osnovi križanja dveh prostorskih mrež, ki se preklapljata in na dani lokaciji oblikujeta nov sistem [mentorja: prof. mag. Gabrijelčič, P., doc. dr. Fikfak, A., študentje: Grom J. P., Suhadolc, M., Benet, A.]. Rezultati delavnice bodo vključeni v prostorske dokumente.

Slika 5: Urbanistična/arhitekturna delavnica Brežice 2007/08 - obuditev mestnega jadra [Fikfak 2008a]. Lokacija Zakot. Sodobna interpretacija celka. Močna poteza povezuje hiše na dvorišču, proti njemu kažejo svoj družabni obraz: zasebni obraz imajo obrnjeni proti vrtu. Urbanistična zasnova se nanaša na idejo o celični rasti. V urbanističnem smislu so to nedefinirane stavbe, ki se lahko prilagodijo različnim zahtevam. Njihovo sivo monotonost preprečuje uporaba ožilja poti, omrežja odprtih/zelenih celic in specifičnih celic/spodbujevalcev – pomembnih javnih objektov. [mentorja: prof. mag. Gabrijelčič, P., doc. dr. Fikfak, A., delo študenta: Misjak, Ž.; delavnica je bila mednarodnega značaja (tuji študentje in študentje Erasmus izmenjave) na delavnici sta sodelovala 2 mentorja, 6 predavateljev in številni konzultanti, 26 študentov]. Rezultati delavnice bodo vključeni v prostorske dokumente.

mesta, so bile organizirane z namenom iskanja rešitev, da bi ta cilj dosegli. Odločitev zanje se je izkazala kot dobra, saj je bil zanje izražen velik interes. Skozi mnenja, ki so se na njih izmenjavala, rešitve, ki so bile ponujene in možnosti njihove izvedbe so bile podane potrebe tega prostora ter različna videnja njihove uresničitve. Številne ponujene ideje dajejo možnost izbire ustreznih rešitev ob upoštevanju dejstva, da je predhoden dialog mnogo boljša podlaga za odločanje o tem, kaj ljudje rabijo in kako jim to zagotoviti, kot pa ravnanje na pamet in drago učenje na napakah." Bojan Sever, župan občine Idrija [Fikfak, 2008a: 3].

"Urbanistična delavnica je le eden od prispevkov Mestne občine Slovenj Gradec, da se na podlagi preliminarnih variantnih predlogov poteka hitre ceste s strani države občanom prikažejo spremembe njihovega občinskega središča v bližnji prihodnosti. Menim, da lahko neobremenjena razmišljanja, ki jih tovrstne delavnice prinašajo, prispevajo h kvaliteti javne razprave, ki se pravzaprav šele začinja." Matjaž Zanoškar, župan Mestne občine Slovenj Gradec [Zanoškar in dr., 2007: 3].

"Rezultati delavnice nam ponujajo sveže poglede in pretehtano strokovno argumentacijo za nadaljnje odločanje o vrstah in načinu dograditve občutljivega mestnega prostora in njegove funkcionalne prilagoditve velikemu krožišču nove državne ceste. kot strokovne podlage bodo predstavljali dragoceno gradivo in pomoč pri izdelavi izvedbenih prostorskih načrtov, ki jih na vplivnem območju obdelave predvideva mestna občina Nova Gorica v prostorskih sestavinah srednjeročnega plana. V svojih strateških sestavinah bodo uporabni kot dobrodošla strokovna podlaga za pripravo urbanistične zasnove mesta." Niko Jurca, načelnik Oddelka za okolje in prostor Mestne občine Nova Gorica [Brulc in dr., 2003: 5].

In v zaključku: rezultati delavnic (urbanističnih, arhitekturnih in drugih) naj odpirajo nove vizije in izpostavljajo prostorske, prometne in strukturne spremembe (ne nujno samo rešitve). Razvijajo naj se možni scenariji, ki naj slonijo na načelih uravnoteženega razvoja prostora, bližnje in širše obravnavane lokacije grajenega ali naravnega okolja: členitve prostora na posamezne sekvence, ki stopnjujejo dogajanje v sožitju z obstoječim. Način razmišljanja, ki utemljuje in poudarja specifičnost lokacije, ki ne sme nikoli biti obravnavana s stališča naključnega uporabnika (mimoidočega turista), temveč namenjena domačinu in njegovim potrebam po sodobnem, ne samo tehnološko polnem življenju.

praktični del

Rok Božič
Matic Brdnik
Jernej Gabrovec
Damjan Hidič
Jošt Hren
Jaro Ješe
Tadej Juranovič
Dejan Kičin Stare
Živa Repovž
Peter Rupert
Matej Stare
Amela Špendl
Tina Vilfan

prof. dr. Borut Juvanec
dr. Domen Zupančič
mlada raziskovalka Larisa Brožan

Arhitekturna delavnica Lenart 2008

Za urbanistično – arhitekturno delavnico Lenart lahko rečemo, da je že stalnica med delavnicami, ki se jih izvaja ljubljanska Fakulteta za arhitekturo v občini Lenart. Lenart 2008 predstavlja četrto izvedeno delavnico, ki je sledila delavnicam Lenart 92, Lenart/Remšnik 93 in Lenart 97. Rezultati predhodnih delavnic in dejstva, da se rezultate delavnic aplicira v dejansko stanje, je prišlo do ponovne pobude za organizacijo delavnice Lenart 2008.

Vsebina

Pred izvedbo delavnice Lenart 2008 je bila sestavljena razpredelnica tematik, ki vključujejo aktualna vprašanja v povezavi z obravnavanim prostorom ter so zanimiva, predvsem pa smiselna za reševanje.

Pred izborom glavne tematike, so bile podane smernice o poteku vsebinskega dela skozi celotno delavnico, tako za čas priprav kot za samo izvedbo. Smernice so postavljene glede na namen in cilj delavnice:

1. Pregled stanja, potreb in možnosti
2. Definicija nalog, priprava osnov za konkretno delo
3. Terensko delo:
 - 3.1. spoznavanje problematike
 - 3.2. razgovor z občani, zbiranje podatkov
 - 3.3. definicija naloge
4. Projekt, strokovno delo
5. Predstavitev (načrti, tiskana verzija, javna razgrnitev, zbiranje pripomb, ocena)

1. Pregled stanja, potreb in možnosti

Po pregledu stanja na lokaciji ter ugotavljanju potreb in možnosti sta bili izbrani vodili temi delavnice ter njuna problematika. Mestni in podeželski vzorec: mesto Lenart in vas Šetarova.

Pri obravnavi mesta Lenart je najbolj opazna problematika prometa. Najbolj je izpostavljeno samo mestno središče, ki ga

promet deli na dva dela ter hkrati s hrupom onemogoča popolno oživitev mestnega trga. Trenutna prometna situacija je dokaj neprijazna do pešcev in kolesarjev, saj pot skozi mesto ni najbolj varna. V Lenartu in njegovi okolici je mnogo točk, ki so zanimive tudi za turiste, vendar težko dostopne.

Vas Šetarova predstavlja tisti prostor v občini, ki je še pristen in kjer je še možno začutiti pridih tradicije. Problematika se pojavi predvsem v preseljevanju vaščanov in opuščanju kmetijskih dejavnosti. Ker vas Šetarova predstavlja izrazit primer tradicije in identitete Slovenskih Goric, je pomembno, da se poišče rešitev in postavi smernice, ki bi v čim večji meri ohranile identiteto vaškega prostora in jo ščitila pred neprimernimi posegi.

2. Definicija nalog in priprava osnov za konkretno delo

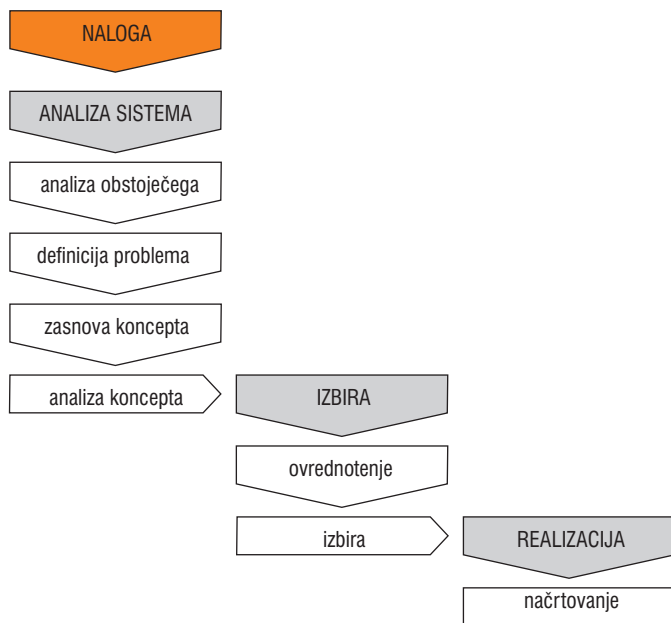
Podeželski vzorec – vas Šetarova. Namen izbranega vzorca je, da na relativno dobro obvladljivem primeru gruče objektov predstavimo načine obdelave prostorskih podatkov za namene določitve novih pogojev usklajenega razvoja naselja v okviru občine. Naloge izhajajo iz prostorskih danosti in z upoštevanjem mnenj vaščanov in drugih potencialnih organizacij, ki delujejo v naselju. Cilj obdelave lokacije je poiskati njene kvalitativne potenciale v smislu arhitekturne dediščine, kulturne krajine in sonaravnega kmetijstva.

Inventarizacija prostora:

- Fotografiranje in skiciranje obstoječe arhitekture;
- urejanje gradiva in analiza stanja (fotoskice, ovrednotenje arhitekturnih elementov);
- ambientalna in zaznavna analiza prostora;
- infrastruktura (promet, vodooskrba, odpadki);
- vegetacija in relief.

Arhitekturna in prostorska karta naselja:

- Predstavitev volumnov stavb;
- strehe, fasade;
- notranja dvorišča;
- novi/stari elementi;
- razvojni potenciali v obstoječem grajenem tkivu;

Shema1: Proces dela - od ideje do končne rešitve.

- možnosti širitve naselja;
- turizem in sonaravno ekološko kmetijstvo.

Mestni vzorec – Lenart. Lenart kot mlado mesto, se sooča z različno prostorsko problematiko. Divje razraščanje (ne)urbanih individualnih objektov ob robu mestu, osiromašen je odnos med podeželjem in mestom, prometna intenzivnost skozi samo mestno središče Lenarta, kje se ravno na trgu mesta sekata najbolj prometni cesti in režeta Lenart na štiri dele prav v mestnem središču.

- Predvidene naloge:
- Trg (povezava javnih družbeno pomembnih objektov, slepa fasada večstanovanjskega objekta na trgu);
- cerkveni vrt in šolsko igrišče;
- Ptujška cesta (inventarizacija, fotoskice, predlogi reševanja problematike);
- poteza od mestne hiše do osnovne šole (drevored, arhitekturne ovire);
- urbana oprema;
- celostna usmerjevalna grafika mesta;
- potenciali notranjih dvorišč;
- promet (mirujoči, osebni, tovorni);
- tržnica;
- park;
- športno-rekreacijska območja;
- kulturni elementi v občini Lenart (arhitektura, šole, kulturne organizacije, poti, uprava, trgi, obrt, industrija).

3. Terensko delo

Udeleženci delavnice so si že pred začetkom delavnice izbrali eno izmed prej predstavljenih nalog, ki pa so jih lahko glede na natančnejše analize v času izvedbe tudi preoblikovali, dopolnili. Pri iskanju primerne rešitve je bil velik poudarek na komunikaciji z občani in vaščani, saj oni najbolj poznajo obravnavani prostor, njegove kvalitete in pomanjkljivosti. Zaznave prostora so bile dokumentirane s pomočjo fotografiranja in skiciranja.

4. Projekt (strokovno delo)

Terenskemu delu je sledilo iskanje konkretnih rešitev in sicer v skladu z opravljenimi analizami in preučenim gradivom. Delo je potekalo po manjših skupinah. Delo je pretežno potekalo v seminarski prostorih Fakultete za arhitekturo v Ljubljani. Na podlagi opravljenih analiz obstoječega stanja je bila izpostavljena glavna problematika naloge. Ko je bila problematika znana, so se na podlagi pridobljenih izkušenj in

podatkov s strani lokalnih prebivalcev zasnovali različni koncepti. Koncepti so bili ovrednoteni s pomočjo mentorjev ter tudi s strani občanov in vaščanov v okviru okrogle mize. Izbiri najbolj primernege koncepta je sledila še njegova realizacija ter končna predstavitev naloge.

5. Predstavitev (načrti, tiskana verzija, javna razgrnitev, zbiranje pripomb, ocena)

Končne rešitve posameznih nalog so zajemale fotoanalize, načrte, fotomontaže in tekstualni opis naloge. Rešitve so bile prikazane na enotno oblikovanem plakatu, ki je bil za vse skupine enak in predhodno pripravljen. Celotno delo je bilo zbrano tudi v katalogu, kjer je bil podan tudi podrobnejši opis dela posamezne skupine. Vsaka skupina je s pomočjo projekcije pripravila tudi javno predstavitev naloge, kjer so zbrani publiki predstavili potek dela ter končne rešitve ter odgovarjali na postavljena vprašanja.

Obravnavane naloge in rezultati

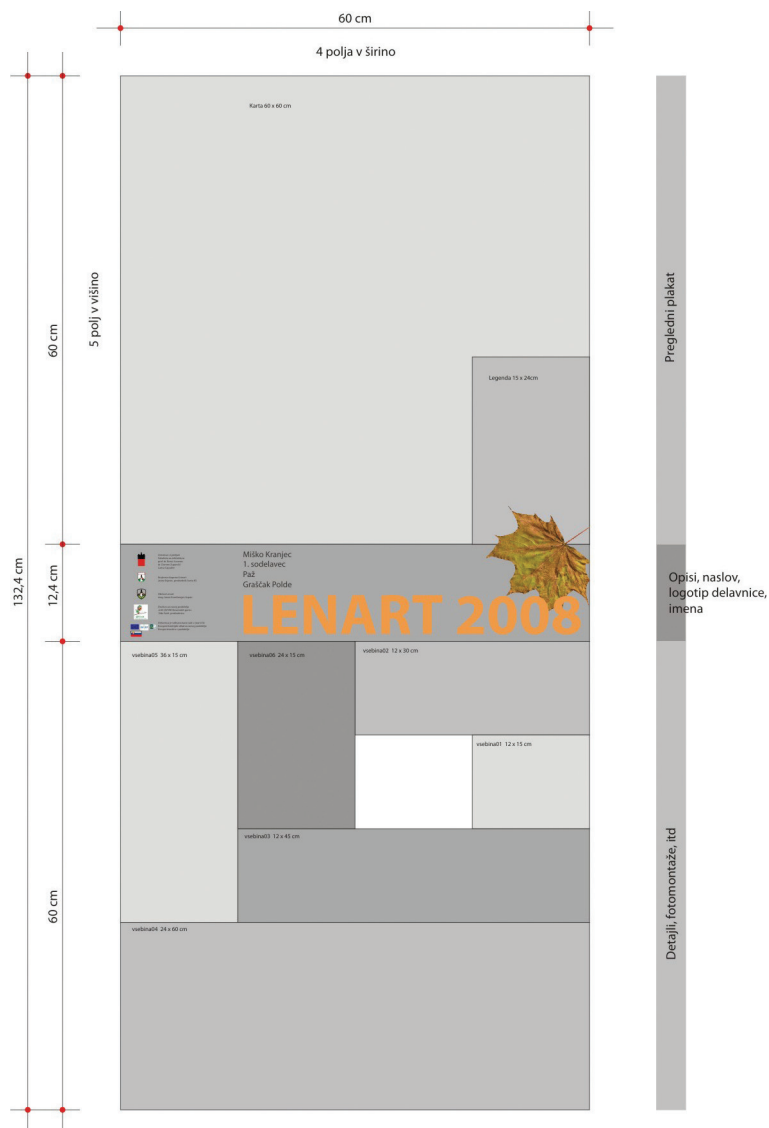
Delavnice se je udeležilo trinajst študentov Fakultete za arhitekturo. Pet v naprej formiranih skupin je reševalo naloge različnih tematik, ki so jih izbrali pred začetkom delavnice, natančneje pa so jih opredelili med samo izvedbo.

Število končno obravnavanih nalog je v primerjavi s številom predvidenih nalog v času priprav manj. Vendar so izbrane naloge zaobjele in obravnavale ključno problematiko mesta Lenart in vasi Šetarova. Naloge so skladne z razpisom Društva slovenskega podeželja LAS "OVTAR", ki je sofinanciral pretežni del delavnice.

Rekreacijske površine

Rekreacijske površine je naloga urbanističnega značaja in predstavlja uvedbo različnih poti namenjenih rekreaciji na območju Lenarta in bližnji okolici. Izbrana naloga izhaja iz predlagane tematike športno rekreacijska območja, ki je za Lenart še posebej zanimiva, saj so že izdelane nekatere študije in predlogi za ureditev športnega parka Lenart in sicer na območju obstoječega hipodroma. Predlagana strategija upošteva in v veliki meri izkorišča naravne danosti Lenarta in njegove okolice. Povezovanje mesta in krajine s športnorekreacijskimi površinami bi pomenile povezavo urbanega tkiva z ruralno okolico. Ideja hkrati ponuja priložnost za obvladovanje urbanizacije in ohranjanje naravnih biotopov.

Naloga Rekreacijske površine je bila zasnovana v dveh sklopih, zaobjema pa širšo okolico okoli Lenarta. V prvi fazi je

Slika 1: Osnutek plakata.

LENART 2008

Krajevna skupnost Lenart * Občina Lenart * UL Fakulteta za arhitekturo

Arhitekturna delavnica

oktober - november

Program dogodkov

četrtek, 9. 10. 2008 ob 10h
Uvodna tiskovna konferenca in otvoritev arhitekturne delavnice v Centru Slovenskih goric.

četrtek, 9. 10.
Dopoldne: terensko delo na lokacijah v mestu Lenart in v vasi Šetarova.
Popoldne med 17h in 19h: premislek in risanje ter pogovori s krajanji v Centru Slovenskih goric – **tematika mesto Lenart.**

petek, 10. 10.
Dopoldne: terensko delo na lokacijah v mestu Lenart in v vasi Šetarova.
Popoldne med 17h in 19h: premislek in risanje ter pogovori s krajanji v Centru Slovenskih goric – **tematika vas Šetarova.**

sobota, 11. 10.
Dopoldne: delo na lokacijah v mestu Lenart in v vasi Šetarova.
Popoldne med 17h in 19h v Centru Slovenskih goric: predavanja o delu, ugotovitvah in kratke predstavitve delovnega gradiva, okrogla miza s krajanji in organizatorji.
Ob 19h zaključna tiskovna konferenca.

 Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo
prof. dr. Borut Šturmec
dr. Domen Zupančič
Larisa Capuder

 Krajevna skupnost Lenart
Janez Ežnevc, predsednik Sveta KS

 Občina Lenart
maja Janina Kramberger, župan

 Društvo za razvoj podeželja
"Krajski svet" Slovenskih goric
Vida Šavli, predsednica

 Evropska unija
Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
Evropski ministerstvo kmetijstva

**Vsi občani in občanke ste
vključeni v aktivnemu
sodelovanju pri arhitekturni delavnici.**

Slika 2: Vabilo na delavnico v obliki plakata.

načrtovan obroč poti, ki povezujejo dominantne točke tako znotraj mesta Lenart kot tudi v njegovi širši okolici. Druga faza bolj podrobno obravnava ožje območje okoli akumulacijskega jezera Radehova. Naloga predvideva izkoriščanje kvalitet, ki jih nudi dani prostor – piknik prostor, ribolovna cona, urejena peš/kolesarska pot, postavitve urbane opreme, ter vzpostavljanje kvalitetnega dialoga naravnega prostora z na novo zgrajeno južno obvoznico, ki stoji v neposredni bližini jezera.

Razglednica

Izhodiščna naloga projekta je cerkveni vrt in šolsko dvorišče. Projektna naloga Razglednica pa se, poleg izhodiščnih elementov, ukvarja še z dodatnimi tematikami – promet, turizem, vrt, itn. in jih vključuje v končno rešitev. Naloga obravnava za Lenart pomembno lokacijo, ki je hkrati tudi dominantna širšega pomena – šolsko in cerkveno dvorišče. Neizogiben je pogled na nagnjen teren pod cerkvijo, ko se vozimo v Lenart z mariborske smeri.

Glavna predlagana sprememba je preureditev vrtov na nagnjenem terenu pod cerkvijo v terase ozelenjene in preurejene v sadovnjak. Sadovnjak je hkrati tudi ideja novega zaščitnega znaka Slovenskih goric.

Pod na novo oblikovanimi terasami se pridobi na prostoru (volumnu). Na novo pridobljen prostor omogoča umestitev novega programa pod teraso – v tem primeru se je kot najbolj potreben in najbolj primeren program izkazala parkirna hiša. V primeru popolnega zaprtja mestnega središča, je to odlična lokacija za garažo.

Trg

Naloga izpostavlja problematiko neustrezno rešene prometne infrastrukture, ki mestni prostor deli na dva dela ter s tem onemogoča polno delovanje javnih mestnih površin. Kako mestno središče, trg narediti prijeten in bolj funkcionalen je predstavljeno z več rešitvami. Hitre, ekonomsko ugodne kratkoročne rešitve ter rešitve dolgoročnega značaja, ki zahtevajo bolj preudaren pristop in je tudi ekonomsko bolj zahteven.

Med dolgoročne rešitve spada tudi popolno zaprtje mestnega središča. Veliko olajšanje za jedro mesta predstavlja južna obvoznica, ki bo mestno središče razbremenila intenzivnosti prometa ter hrupa. Predvidena je še severna obvoznica, ki bo še dodatno ublažila stanje oziroma dokončno spremenila vlogo mestnega središča. V ta namen je potrebno predvideti in načrtovati tudi novo podobo mestnega središča in mu dodeliti vlogo, katera mu dejansko pripada. Vlogo mestnega središča s servisom in zasnovano, ki je uporabniku prijazna. Naloga predvideva ozelenitev mestnega središča.

Kratkoročni predlogi zajemajo poenotenje klančine ob občini ter drugi manjši posegi, ki bi dvignili kvaliteto obstoječega stanja.

Usmerjevalna grafika

Orientacija v mestu Lenart je za obiskovalce težka, saj prevladujejo številni reklamni napisi, ki s svojo velikostjo in barvitostjo zasenčijo večino usmerjevalnih tabel. Naloga se posveča oblikovanju enotnih usmerjevalnih tabel ter oblikovanju logotipa mestne občine s katerim bi se povečala prepoznavnost. S konkretnimi primeri so podane možne rešitve.

Vas Šetarova

Posebno obravnavano območje je vas Šetarova. Vas Šetarova je posebna vas, ki se na trenutek zdi, da je obstala v času. Še vedno je ohranjen in aktualen vsakodnevno vodenje živine celotne na skupni pašnik- na Gmajno. Ob jutru se dostavi mleko v skupno zbiralnico, kjer počakajo na cisterno, ki mleko odpelje naprej v predelavo. Cilj naloge je bil postaviti smernice, kako v čim večji meri ohraniti kvalitete obravnavane vasi ter hkrati omogočiti vaščanom sodoben način bivanja.

Organizacija

V primeru arhitekturne delavnice Lenart 2008, gre za prepoznavno tematiko, ki je bila do neke mere že obravnavana na predhodnih delavnicah, pridobljeni rezultati pa so bili motiv za nadaljevanje reševanja preostale problematike in pobuda za novo delavnico. Glavni pobudnik za ponovno izvedbo delavnice Lenart 2008 je bil g.Janez Erjavec, predsednik Krajevne skupnosti Lenart.

Na podlagi izpostavljenе problematike se je izoblikovala struktura vsebinskega dela delavnice. Vzporedno z oblikovanjem vsebinskega so potekale vse potrebne aktivnosti v smislu organizacije. Potrebno je bilo izbrati ustrezne termine izvajanja ter priskrbeti za mnoge dejavnike tehničnega značaja. V času izvedbe delavnice so bile dokončno izoblikovane še nekateri elementi, ki jih ni bilo mogoče predvideti v času priprav.

Najpomembnejše organizacijski elementi:

Termin terenske izvedbe: 9.10.-11.10.2008

Lokacije: mesto Lenart in vas Šetarova

PODATKI O DELAVNICI:	
Naslov delavnice:	Lenart 2008
Naročnik/organizator:	KS Lenart, predsednik skupnosti Janez Erjavec, u.d.i.g.
Sodelujoče organizacije:	Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Občina Lenart, mag. Janez Kramberger, župan Društvo za razvoj podeželja "LAS OVTAR Slovenskih goric", Vida Šavli, predsednica Delavnica je sofinancirana tudi s strani EU: Evropski kmetijski sklad Evropa investira v podeželje
Mentor:	prof. dr. Borut Juvanec dr. Domen Zupančič mlada raziskovalka Larisa Brojan
Obdobje (datum, čas trajanja):	9.10. - 11.10.2008 terensko delo, oktober - december delo v šoli
Število sodelavcev:	3+13
Podatki o sodelavcih:	Rok Božič Matic Brdnik Jernej Gabrovec Damjan Hidič Jošt Hren Jaro Ješe Tadej Juranovič Dejan Kičin Stare Živa Repovž Peter Rupert Matej Stare Amela Špendl Tina Vilfan
Drugo:	

Tabela 1: Osnovni podatki o delavnici.

Mesto Lenart - središče občine

Lenart je relativno mlado mesto, ki se sooča z različno prostorsko problematiko – z (ne)urbanim dvilijim razraskanim individualnih objektov ob robu mesta s stromstreljenjem odnosa med podeželjem (zadeliem) in mestom ter z promemilni obremenitvami.

Mesto sledi prebentilni zasnovi naselja in ina klasični cestni križ v smeri V-Z in S-J. Glavno križišče (mestno središče) obdružuje mestni cerkveni trg. Povzrači cestnega križa je trg jasno dočlen in hkrati ostro ločen od drugih javnih zgradb mesta (kulturni dom, mestni hiša, trgovina). Problematika mestne neuhumane ambienčne slike izvira iz samoga centra, zato je namen delavnice urediti centralne funkcije in ambiente mesta v smiselno celoto in harmonizirati po meri ljudi.

LENART 2008
Krajevna skupnost Lenart * Občina Lenart * UL Fakulteta za arhitekturo

Arhitekturna delavnica
9. oktober - 11. oktober

Vsi občani in občanke ste v ljudo vabljeni k aktivnemu sodelovanju pri arhitekturni delavnici.

Najava delavnice: junij 2008

Urnik delavnice v času izvedbe:

četrtak, 9.10.2008
Dopoldne: - prihod v Lenart - uvodna tiskovna konferenca in otvoritev arhitekturne delavnice v Centru Slovenskih goric. - terensko delo v mestu Lenart in v vasi Šetarova
Popoldne: - delo v prostorih (Center Slovenskih goric) - pogovori s krajani (tematika mesto Lenart in problematika)
petek, 10.10.2008
Dopoldne: - terensko delo v mestu Lenart in vas Šetarova
Popoldne: - delo v prostorih (Center Slovenskih goric) - pogovori s krajani (tematika vas Šetarova in problematika)
sobota, 11.10.2008
Dopoldne: - terensko delo v mestu Lenart in vas Šetarova
Popoldne: - predavanje o delu, ugotovitvah in kratke predstavitev delovnega gradiva, okrogla miza s krajani in organizatorji (Center Slovenskih goric) - 19h zaključna tiskovna konferenca

Prostor za delo: terensko delo v mestu Lenart, vas Šetarova, prostori Centra Slovenskih goric, prostori seminarja Fakultete za arhitekturo.

Okrogla miza: Center Slovenskih goric, 9. in 10.10.2008

Predstavitve rešitev nalog: Center Slovenskih goric, 4.12.2008.

Otvoritev razstave: občinska avla, 4.12.2008. Razstava je bila odprta en mesec.

Slika 3: Vabilo na delavnico v obliki brošure.

Čas trajanja:

- Priprava delavnice > en mesec;
- terenska izvedba > tri dni;
- delo v seminarjih na fakulteti > dva meseca;
- priprava kataloga in razstave > dva tedna;
- razstava > en mesec.

Sodelujoči

Število sodelujočih na posamezni delavnici je v prvi meri odvisna od interesa pobudnika in predvidenih ciljev ter obsega delavnice. Število vpletenih tako zavisi od širine postavljene problematike, časovnega okvirja in seveda finančnih sredstev. Na delavnici Lenart 2008 je sodelovalo dvanajst študentov Fakultete za arhitekturo in trije mentorji. Arhitekturna delavnica Lenart 2008 se je izkazala za odličen primer komunikacijskega orodja med upravljalci prostora (občina) in njegovimi uporabniki (lokalni prebivalci), kjer so glavna komunikacijska vez izvajalci (mentorji, študenti).

Pobudnik delavnice Lenart 2008:

g. Janez Erjavec, predsednik Sveta KS Lenart

Izvajalec:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo

Organizatorji:

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo

Krajevna skupnost Lenart

Občina Lenart

Društvo za razvoj podeželja LAS "Ovtar Slovenskih goric"

Tehnični sodelavec: Mirko Kojc

Strokovni vodja: prof. dr. Borut Juvanec

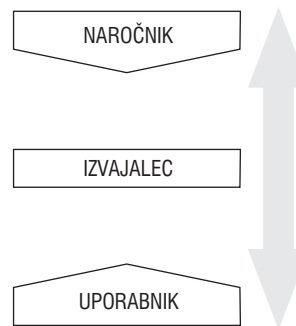
Sofinancerji:

Občina Lenart (mag. Janez Kramberger)

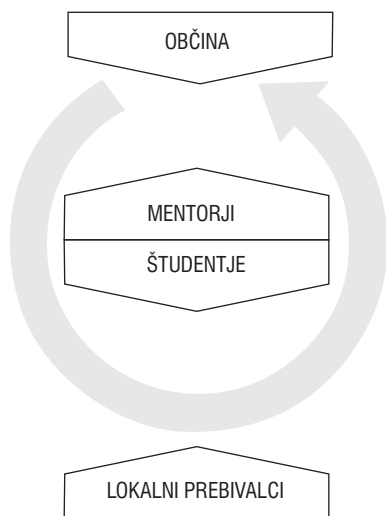
Društvo za razvoj podeželja LAS "Ovtar Slovenskih goric"

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja - Evropa investira v podeželje

Izbira sofinancerjev lahko ob konkretnih in primernih rezultatih ne predstavlja le zagotovitev finančnih sredstev za organizatorja, ampak omogoči tudi nova sodelovanja na področju izbrane tematike ter možnosti nadaljnjega sodelovanja. Glavni sofinancer delavnice Lenart 2008 je Društvo za razvoj podeželja LAS "Ovtar Slovenskih goric", katerega predsednica je gospa Vida Šavli. Do financiranja je

Shema 2: Shema prikazuje osnovni odnos med naročnikom, izvajalcem in uporabnikom. V tem primeru gre za linearno posredovanje in podajanje informacij.

Shema 3: Shema ponazarja proces komunikacije v primeru arhitekturne delavnice Lenart 2008, ko je podajanje informacij krožnega značaja. Delavnica je lahko odlično orodje pri vzpostavljanju komunikacije med upravljalci prostora (občina) in njegovimi uporabniki (lokalni prebivalci), kjer so glavna komunikacijska vez izvajalci (mentorji, študenti).

prišlo na podlagi prijave na razpis društva.

Mentorji:

prof. dr. Borut Juvanec
 dr. Domen Zupančič
 mlada raziskovalka Larisa Brojan

Udeleženci (študentje od drugega do petega letnika Fakultete za arhitekturo Univerze v Ljubljani)

Ostali:

Lokalni mediji (tisk, radio, televizija), občani občine Lenart, vaščani Šetarove

Eden izmed organizacijskih ciljev je bila vključitev uporabnikov obravnavanega prostora v aktivno sodelovanje na delavnici, kjer bi predstavili svoje izkušnje doživljanja prostora, njegove kvalitete in pomanjkljivosti. Kot stalni uporabniki bi s tem nedvomno pomagali pri iskanju primernih rešitev ter k višji kakovosti končnih rezultatov.

Pritegniti širšo javnost je bila ena izmed osrednjih nalog. V ta namen so se pred izvedbo izoblikovale zloženke, plakati, itn., s čimer so bili občani in vaščani seznanjeni s prihajajočim dogodkom. O izvedbi delavnice so bili predhodno obveščeni s pomočjo plakatov izobešenih na javnih mestih, z obvestilom na spletni strani občine in z zgibanko, ki je bila posredovana po pošti večini gospodinjstev v občini.

Razvoj in analiza mesta Lenart

Mesto Lenart je zraslo in se razvilo na griču med Mariborom in Gornjo Radgono ter predstavlja Center Slovenskih goric. Celotna lenarška občina združuje mestni utrip in pridih podeželja. Pri opazovanju Lenarta naletimo na tri izstopajoče elemente: prometno omrežje, slikovito krajino ter izjemno coniran, dokaj nekontroliran vzorec grajenega.

Razvoj mesta Lenart

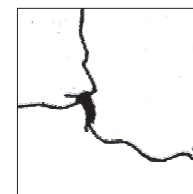
Lenart leta 1880: Franciscejski kataster iz preloma stoletja se ne razlikuje bistveno od trga Lenarta iz avstroogrške specialke, ki sega v leto 1880. Jasno je vidna rast trga okrog najstarejšega dela v smeri proti Ptujju in pa s skromnim podaljškom proti Jurovskemu dolu [Juvanec, 1998].

Lenart leta 1937: Lenart se je le nebstveno povečal za dobrih deset, skoraj petnajst odstotkov in to v smeri nove cestne povezave Radgona Maribor, ki prej sploh ni bila vidna. Rast navzol proti Globevnici kaže mirno stanovanjsko cono, ki se razvija v amfiteatralnem prostoru, ki je zgoraj zaščiten z mestnim jedrom, ki se končuje s cerkvijo, na spodnjem delu pa se odpira proti naravi, v meandrasto ravnino počasi tekoče reke [Juvanec, 1998].

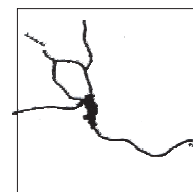
Lenart leta 1977: Precentualno največjo rast kaže razvoj po vojni, ko se je velikost povečala štirikrat v odnosu na osnovno stanje pred prelomom stoletja. Okrepi se osrednji del, proporcionalno se širi navzven, povsem nov je razvoj ob cesti proti Radgoni, kjer je postavljena industrijska cona [Juvanec, 1998].

Lenart leta 1986: Izrazita rast stanovanjskih naselij je najbolj prisotna pri prikazu stanja leta 1986. Industrija se le neznatno razvije in zaokroži svoja področja, stanovanjski deli pa se formirajo nad cesto v Maribor, navzdol proti Globevnici, pa tudi ob Ptujski cesti, čeprav na tem mestu še najmanj. Značilna so naselja samostojnega tipa: na cesti proti severu, ki jih do tega leta ni zapaziti, saj je šlo le za razširjanje obstoječih gmot [Juvanec, 1998].

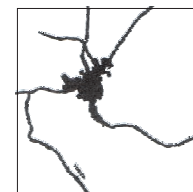
Lenart 2008: širitev in rast mesta v vseh smereh, najbolj izrazita pa je rast vzdolž Ptujске ceste. Pojavi se kar nekaj novih grajenih tkiv, ki niso neposredno vezana na preostalo grajeno

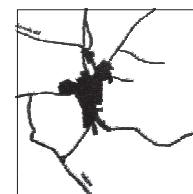
Lenart leta 1880

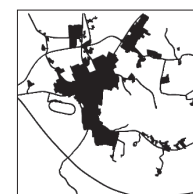
Lenart leta 1937

Lenart leta 1977

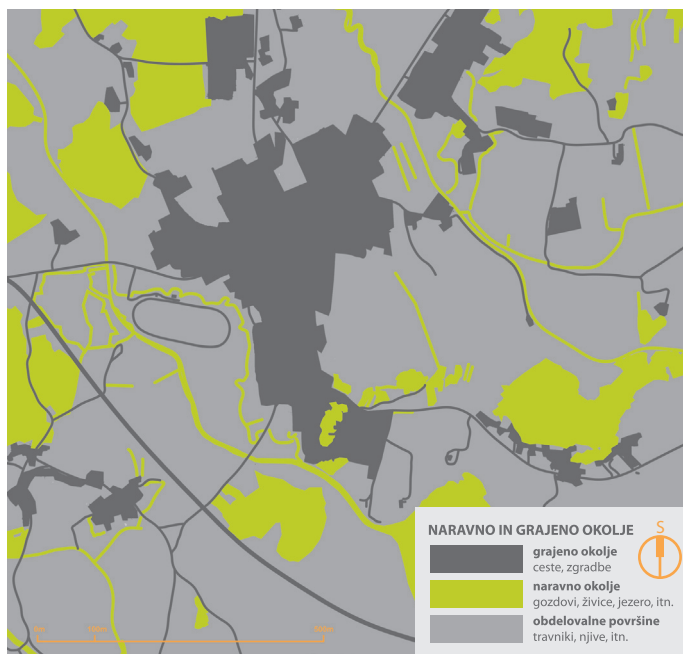
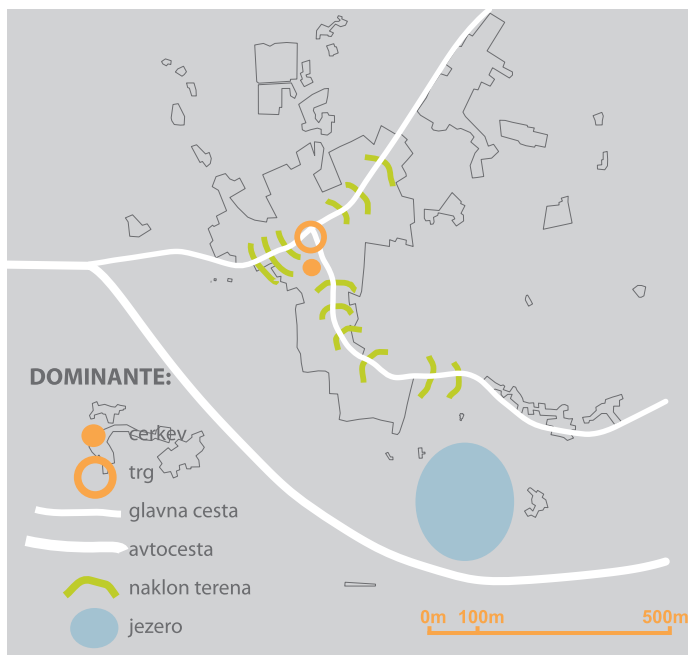

Lenart leta 1986

Lenart leta 2008

Slika 1: Rast naselja.

Slika 2: Dominante Lenarta in karta naravnega in grajenega okolja.

tkivo. Okrepila in povečala se je industrijska dejavnost ob cesti proti Gornji Radgoni na severnem delu pa se pojavi novo stanovanjsko naselje. Pomembno vlogo pri nadljanem razvoju mesta bo nedvomno imela na novo odprta hitra cesta na jugu. Le-ta predstavlja pomembno prelomnico za Lenart, saj so postavljene nove meje nadaljnega načrtovanja.

Lenart jutri: napovedi v razvoju Lenarta se navezujejo na gradnjo nove prometne infrastrukture - gradnje obvoznice na severu, gradnjo športno-rekreacijskega parka na jugozahodnem delu ter širitvi industrijske cone ob cesti Gornja Radgona. Če so to smiselne poteze in koristne za Lenart ter njegovo okolico je potreben tehten razmislek in natančen pregled stanja. Vsekakor se lahko reče, da so napovedi in načrtovanja velikopotezna in predvsem odgovor na zahteve kapitala.

Analize mesta Lenart in okolice

Dominate Lenarta: Ob prihodu v mesto Lenart po dokaj strmem terenu, pozornost prevzemata cerkev, ki stoji na mestnem trgu, kot tudi sam trg, kjer prevladuje in kvari podoba trga izrazito gost promet. Na južnem robu mesta pa se odpira pogled na jezero, ki mehča grajeno strukturo mesta. Omenjene dominante so nedvomno kvaliteta mesta Lenart, ki jih je potrebno vzdrževati, saj so del prepoznavnosti.

Naravno in grajeno: Iz obravnavane zaznavne analize je lepo razvidno razmerje naravnega (gozdnate površine, živice, vodne površine) in grajenega, ustvarjenega okolja (objekti, ceste). Opazen je močan vpliv cestnih povezav na celotno območje (naravno in obstoječe grajeno), predvsem vpliv nove hitre ceste na jugu obravnavane lokacije.

Promet

Gost promet skozi mestno jedro predstavlja velik problem celotnemu mestu in hkrati kvari podobo mestnega trga, ki zaradi tega ne živi kot pravi trg. S pravnimi smernicami in faznimi potezami - hitra cesta in obvoznica, se lahko v veliki meri umiri intenzivnost prometa v mestnem središču.

Po opravljenih analizah je potrebno še enkrat izpostaviti problematiko, ki pesti Lenart že nekaj let. V prvi fazi je to prometna ureditev, ki je skozi čas razvoja mesta Lenart nevsiljivo in počasi prevzela oblast nad slikovito krajino ter si podredila mestni utrip.

Slika 3: Analiza Lenarta in njegove okolice.

Slika 4: Prometna analiza.

Jaro Ješe, Tadej Juranovič, Dejan Kičin Stare

Rekreacijske površine

Lenart kot mesto z izrazito lego na področju Slovenskih goric ima izreden potencial kot odločujoč dejavnik v povezovanju regije in definiranju splošne identitete regije. Ta potencial pa v veliki meri ni in ne more biti izkoriščen dokler se mesto spopada z nekaterimi hromečimi težavami slabo rešene prometne infrastrukture, ki trenutno deli mestni prostor na pol in onemogoča polno delovanje javnih mestnih površin.

Z izgradnjo nove avtoceste ter eventualno izgradnjo severne obvoznice se bo ta problem v večji meri rešil, Lenart kot mesto pa se bo moral soočiti z razvojnimi vizijami prihodnosti in redefinicije svoje lastne identitete. Ali bo ostal tranzitno mesto, kakršno je funkcioniralo do danes ali pa se bo strategija razvoja obrnila v bolj sonaravno in vsakodnevnemu uporabniku prijazno smer. Zagotovo mora biti strategija razvoja zastavljena multidisciplinarno in v sodelovanju s kar najširšim sodelovanjem strokovne javnosti kot tudi samih uporabnikov mestnega in primestnega prostora. Vsekakor pa naj bi ta prostorsko-razvojna strategija upoštevala in v čim večji meri izkoristila naravne in umetne danosti področja in mesta kot takega, kar pa se do danes še ni zgodilo v zadostni meri. Eden glavnih načinov za povezovanje mesta in krajine leži v homogeni integraciji športnorekreacijskih površin kot veznih členov med urbaniziranim tkivom in ruralno krajino.

Hkrati pa je strateško pozicioniranje takih površin ob smiselni uporabi in nivoju urejanja urbane opreme ter cestnih profilov lahko tudi prilika za ohranjanje občutljivih naravnih biotopov in preprečevanje nasilne urbanizacije krajinskih področij preko nasilne pozidave in prekomernega širjenja mesta na področja kamor ne spada. Dostop do zelenih površin mora biti omogočen vsem prebivalcem mesta in okolice, ambient pa mora biti oblikovan tako, da bo spodbujal uporabo in krepil pozitivno identiteto kraja. Kot strategijo urejanja športnih in rekreacijskih površin ter zelenih pasov okoli mesta se predlaga ureditev povezovalnega obroča sprehajalnih ter kolesarskih in pohodniških poti, ki naj povezujejo posamezna dominantna področja tako znotraj mesta, kot tudi v širši okolici. Obroči so zastavljeni koncentrično z mestnim trgom in parkom kot središčem, povezujejo pa mesto z okoliško pokrajino in tako efektно pozicionirajo Lenart kot center širše regije. V okviru koncentričnih povezovalnih poti pa se predlaga naslednje cilje:

Slika 1-6: Problematika obravnavanega območja.

Slika 7: Fotomontaža - predlog preureditve.

Slika 8-10: Kulisa med južno obvoznico in jezerom Radehova.

Strateško postopno zmanjševanje motornega prometa skozi strogo mestno središče ter integracija glavnega mestnega trga v urbano strukturo kraja. Hkrati tudi smiselno povezovanje mestnega trga in mestnega parka kot dveh primarnih vozlišč urbane komunikacije znotraj mesta.

Ureditev zadovoljivega omrežja koridorjev za pešce in kolesarje znotraj same mestne prometne infrastrukture za boljšo integracijo parkovnih površin z urbano strukturo.

Postopno zmanjševanje motornega prometa vzdolž Ptujске ceste in posledična preureditev cestnega koridorja v ambient, primeren sprehajanju, kolesarjenju in šolski poti.

Nadaljni razvoj hipodroma kot pomembnega območja rekreacije in konjeniškega športa kot prepoznavni potencial kraja in območja.

Etapno razvijanje športnega parka kot pomembnega elementa mestnega prostora in kot strateški razvoj športne dejavnosti kot prepoznavne identitete kraja.

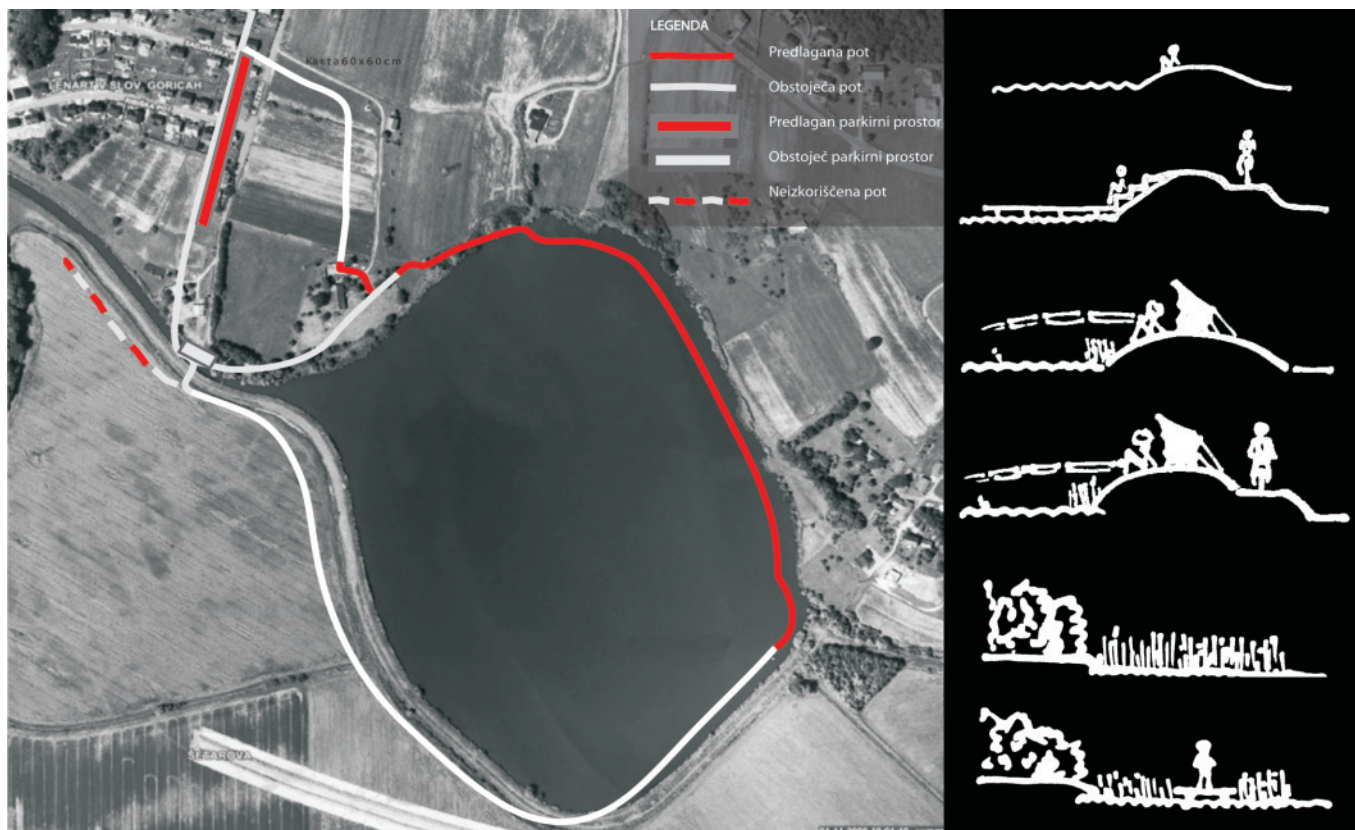
Strateška zaščita zelenega pasu ob strugi potoka Globovnica kot povezavo med ključnimi zelenimi pasovi mesta ter ureditev rekreacijskih poti po regulacijskem nasipu z upoštevanjem naravnega biotopa.

Ureditev jasnega dostopa do jezera Radehova, ureditev parkirišča, rešitev enotne usmerjevalne grafike ter urbane opreme (znaki, koši, klopi,...), primernejši dostopi, poti in mostovi. Ureditev sprehajalne poti in kolesarske steze okoli jezera, tako da ne motita ribiške dejavnosti ter čim manj invazivno posegata v obstoječe stanje obrežnega pasu. Potrebno je čim bolj ohraniti načelo reverzibilnosti posegov, kljub temu pa morajo biti rešitve kvalitetne in ustrezne tudi na daljši časovni rok.

Ureditev t.i. Franckove poti okoli jezera Komarnik in smiselna priključitev na načrtovane rekreacijske koridorje z ozirom na zaščiteno naravo območja. Ohranitev "naravnega" obrežja z minimalnimi posegi za namene boljše izkoriščenosti območja kot botanične poti in ornitološkega rezervata.

Ureditev prehoda preko avtoceste za potrebe kolesarjev in pešcev je kritična za homogeno povezovanje krajine in mesta ter nemoteno funkcioniranje pohodniških ter kolesarskih poti.

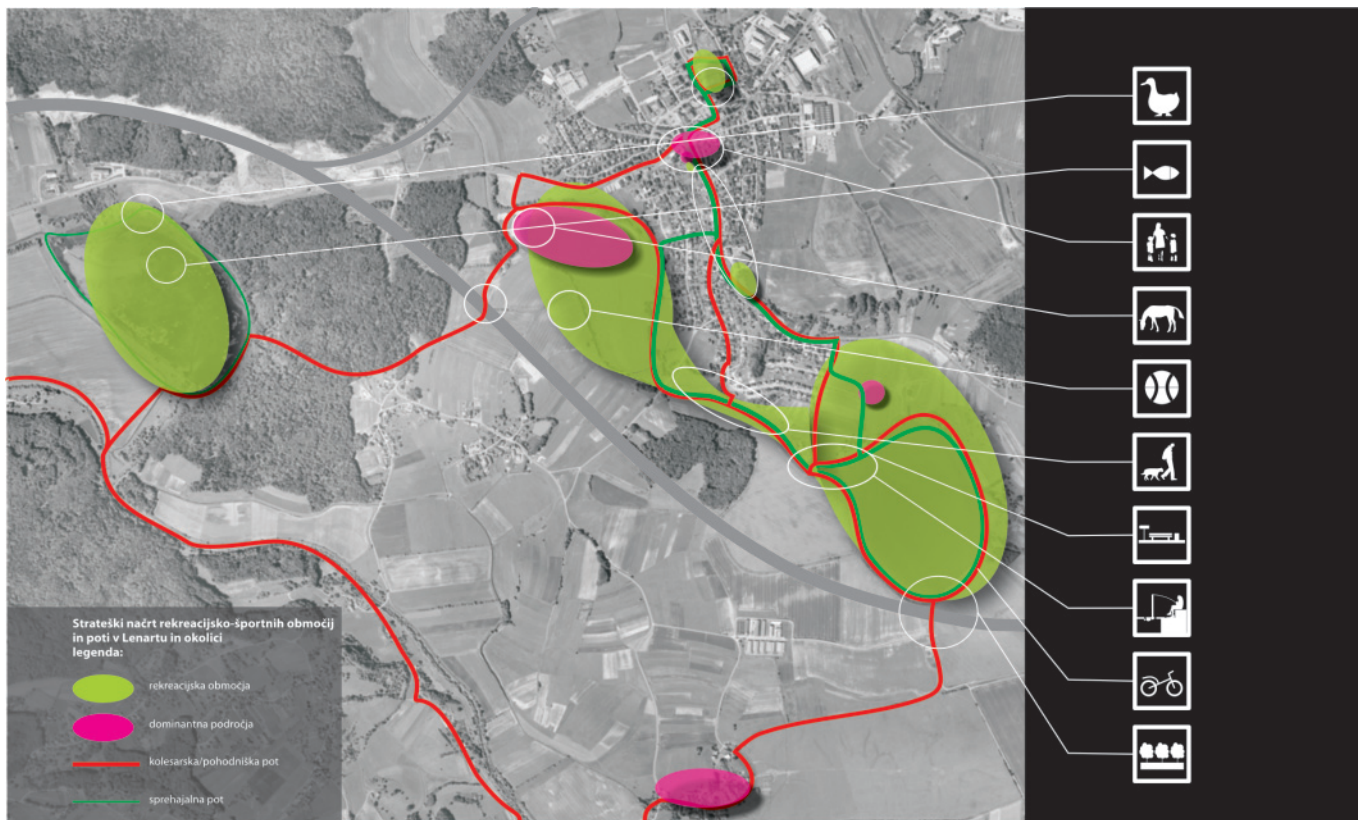
Izgradnja "zelenega" nadvoza oz. prehodne konstrukcije nad avtocesto za potrebe kolesarjev in sprehajalcev, kot tudi za lažje prehajanje preostalega biotopa iz območja jezera na okoliško ravnico. Hkrati uvedba in strateško gojenje zelene živice kot značilnega krajinskega elementa ter ločevalnega pasu med ambientom rekreacijskega parka ter avtocestnim prostorom.

Slika 11: Predlog ureditve okoli jezera Radehova.

Slika 12: Fotomontaža - urejena pot okoli jezera.

Slika 13: Predlog ureditve širšega območja.

Slika 12: Fotomontaža - most.

Razglednica

Projekt Razglednica poveže dve povsem kontrastni značilnosti mesta Lenart. Na eni strani glavno težavo mesta – promet. Na drugi strani pa turistični potencial Lenarta, kot središče Slovenskih Goric.

Pravkar dokončana avtocesta in pogovori o izgradnji severne obvoznice namigujejo na zaprtje središča Lenarta za promet. To je v samem projektu tudi uporabljeno. S tem se mesto reši tranzitnega prometa. Pojavi pa se problem, kako privabiti vse potencialne turiste, da mesto ne stagnira. Rešitev se skriva v samem grbu občine Lenart – cerkev. Ta predstavlja dominantno in edino vertikalno v mestu. Cerkev je sicer že identiteta in razpoznavni znak občine in mesta, vendar pa v realnosti zaradi zanemarjenosti in nepriljavne okolice ni.

Projekt predvideva združitev cerkvenega in šolskega dvorišča. Vrtec se bo po načrtih kmalu preselil in v stavbo se bo vselila glasbena šola. Zaradi tega ni več nujna omejitev šolskega dvorišča. Zaradi različnih nivojev se šolsko dvorišče zniža na nivo cerkvenega. S tem se pridobi večja ploščad z razgledom na sosednjo okolico. Prizidek k vrtcu se poruši in s tem se iz Ptujске ceste pridobili širši pogled na ploščad.

Tlak se izliva vse do centra Slovenskih Goric, da nastane povezave teh dveh aktivnih prostorov

Zaradi zaprtja centra mesta za promet se uredi dostop do ploščadi tudi iz druge smeri. Predvidoma iz mariborske smeri. Ob Mariborski cesti že sedaj obstaja majhno parkirišče in dostop do glavnega trga in župnišča. Dostop se ohrani in delno ozeleni, parkirišče pa se prestavi v parkirno hišo. Parkirna hiša, v kateri je prostora za okvirno 66 avtomobilov, se nahaja pod terenom za novo ploščadjo. S tem Lenart simbolno pokoplje največjo težavo. Konstrukcija parkirne hiše določa tudi ureditev nad njo. Ohrani se ideja vrtov vendar se preoblikujejo v stopničaste oblike med katerimi so poti. Nekateri so sadovnjaki, nekateri so cvetlične grede, nekateri imajo klopi za sedenje, nekateri prepuščajo svetlobo v parkirno hišo,... Ozelenitev hkrati predstavlja nežno mejo med javnimi vrtovi in zasebnimi hišami nižje na hribu.

Uredi se tudi dostop na vrtove iz ploščadi v obliki teras. Te odpirajo pogled na vrtec iz mariborske smeri in hkrati privabljajo na čudovit razgled na okolico.

V trenutnem stanju se za vstop v cerkev ne uporablja glavnega vhoda, ampak stranski, zaradi cerkvenega obzidja.

preteklost:

sedanjost:

prihodnost:

Slika 1-3: Grb mesta Lenart

Slika 4: Ureditev cerkvenega dvorišča.

Za ponovno uporabo glavnega vhoda v cerkev se predlaga podrtje zidu in postavitve portala s stopniščem, ki vodi na vrtove. Cerkev s tem dobi primeren vhod in dvorišče v obliki rajskih vrtov. Portal v zidu in stopnišče do cerkve sta analogna stopnišču, ki vodi iz vrtov skozi dva kostanja in do vrta.

S terasami nastane nedefiniran prostor pred župniščem. Problem se reši s steklenim atrijem, ki nadaljuje linijo župnišča do teras in s tem zaključi območje. V steklenem atriju so predvideni prostori tudi za učilnice, ki jih duhovnik potrebuje za verouk. Želja duhovnika je sicer, da se prostori za verouk uredijo v glasbeni šoli, vendar je rešitev s steklenim atrijem zaradi bližine vsekakor primernejša.

Z vrtovi, terasami in župnijskim atrijem se prostor celostno zaključi. Vendar se na drugi strani pri Mariborski cesti pojavi prazen prostor. Zato se na območju zdajšnje okrepčevalnice zgradi objekt, ki sledi urbanističnim linijam celotnega območja. Za povezavo z vrtovi se v objektu tudi uredi vrt.

Predlogi zasaditve vrtov:

jablane

hruške

marelice

breskve

vrtnice

vijolice

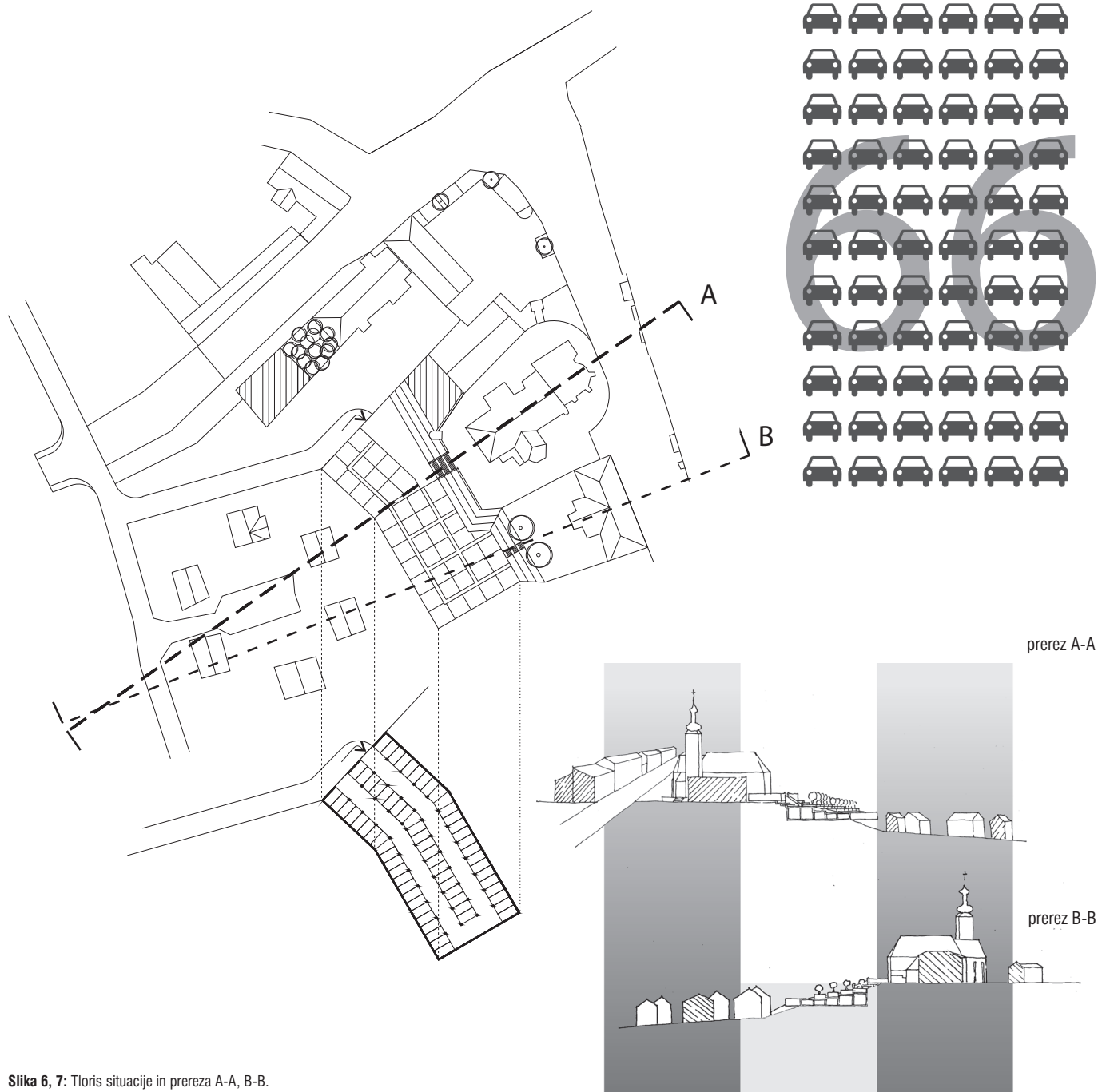
slive

trta

Slika 5: Ureditev cerkvenga in šolskega dvorišča.

Slika 6, 7: Tloris situacije in prereza A-A, B-B.

Matej Stare, Tina Vilfan

Trg

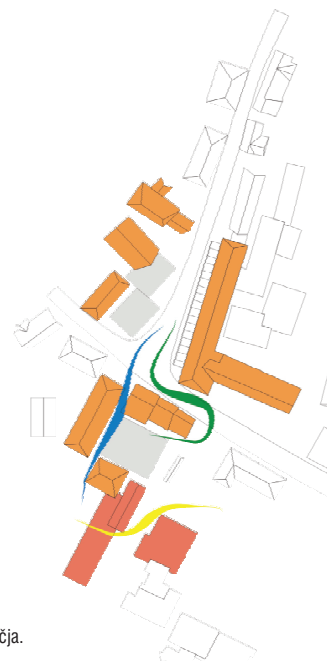
Trg osvoboditve predstavlja center Lenarta, kjer stojijo najpomembnejše stavbe v kraju. Občina, kulturni dom, cerkev, tržnica so ustanove, ki potrebujejo dodatno prepoznavnost in smiselno medsebojno povezavo. Prostor ima velik potencial, da postane center v pravem pomenu besede; vsakodnevno zbirališče tako mladih, kot ostalih meščanov. Regionalna cesta, ki seka trg ovira njegovo popolno izkoriščenost in prvotni namen. Glasnost tovornjakov in omejevanje prostega gibanja pešcev nas pripeljejo, do razmišljanja o delnem ali popolnem zaprtju ceste in regulacije prometa na ostala območja. Logična posledica zaprtja trga je vnos in razcvet zelenih površin, ki postopoma lahko spremenijo trg celo v park. Pred občino je trenutno več nesimetričnih stopnišč, ki ovirajo nemoten prehod pešcev in zavzamejo preveč prostora. Predlagana rešitev v najini nalogi, ponuja enotno klančino, ki se postopoma dviguje in zajame vse vhode na različnih nivojih. Za zaključek lahko dodamo, da ima Lenart nekaj lepotnih napak, ki so posledica hitrega in nepremišljenega projektiranja, kot so stopnice pred občino, ureditev ploščadi na trgu, tlaki... Vendar te napake so lahko sorazmerno hitro odpravljene ob posegu nekega izkušenega arhitekta in ne laičnih gradbenikov, kot je bila navada poprej.

Slika 1-5: Zaznava obstoječega stanja.

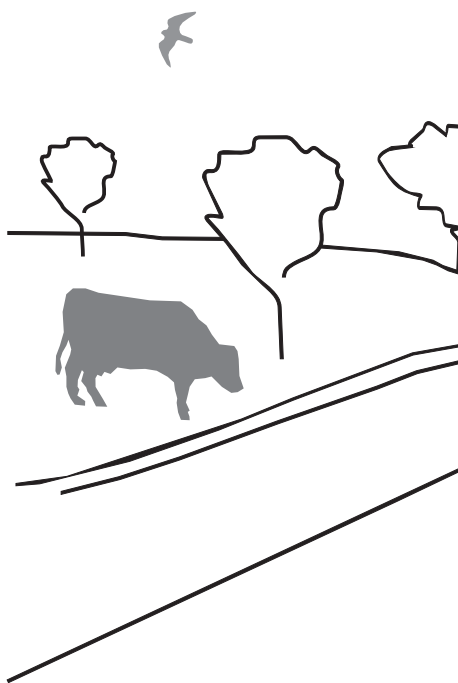
Slika 6: Obravnavano območje.

Slika 7: Analiza območja.

Slika 8: Ozelenitev mestnega središča.

Slika 9, 10: Obstoječe stanje in fotomontaža ozelenitve mestnega središča.

Slika 11, 12: Nova klančina pred občinsko stavbo.

Domen Zupančič

Hiša na mestnem trgu

Logika nove fasade izhaja iz premisleka o novem "plašču gospe na trgu". Plašč razumem kot ovoj, ki bo zagotavljal zadostno toplotno zaščito in tako zmanjšal količino energije potrebne za ogrevanje. Poleg gradbeno-fizikalnih lastnosti ima predlagani plašč še naslednje funkcije:

Stanovalcem v hiši omogoča pridobitev novih tlorisnih površin. Ravnina nove fasade je za 2 m odmaknjena od obstoječe fasade.

Močno zmanjšan prehod hrupa iz ulice v stanovanja.

Boljša zaščita objekta pred vremenskimi vplivi in večja odpornost pri neurjih.

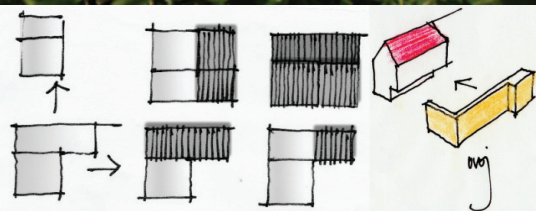
Odmik nove fasade zakrije statične ojačitve obstoječega objekta in objekt je zaradi tega potresno varnejši.

Posledica novega plašča je v tem, da so stanovalci pridobili nove bivanjske površine, mesto je "dobilo" hišo na trgu, ekonomska vrednost stanovanj se je povečala in ljudje bodo bolj bivali.

Hiša na mestnem trgu je v dialogu s trgov in mestnim središčem. Poudarjeni vogali objekta smiselno zaključijo proti prometnici in tudi slepi fasadi župnišča. Vogali so potegnjeni izven osnovne ravnine fasade in obdelani v lesu, vmesni del fasade ima drugačno obdelavo - fini omet v blagem sivem tonu. Likovna delitev izhaja iz obstoječega rastra odprtin za okna. Obstoječa balkonska vrata in francoski balkoni so preoblikovani v okenske odprtine.

Členitev fasade lahko omogoči vpenjanje večjih pol-transparentnih tkanin ali zaslonov. Izbira vsebin na zaslonih ima širok razpon od povsem vsakdanjih do kulturnih vsebin. Navkljub resnosti hiše na trgu jo prav njena vertikalna delitev in vpeljava zaslona močno povežeta z mestom.

Trg potrebuje resen premislek z vidika oblikovanja in postavitve urbane opreme. Trg pred hišo je lahko gledališče in hiša na mestnem trgu je prava kulisa s pravimi stanovalci.

Slika 1-3: Hiša na mestnem trgu in koncept.

Slika 4: Fotomontaža - nov ovoj hiše na mestnem trgu.

Slika 5-8: Fotomontaže - nov ovoj hiše na mestnem trgu, možne nove vsebine.

Slika 9: Fotomontaža - nov ovoj hiše na mestnem trgu.

Slika 10-17: Fotomontaža - nov ovoj hiše na mestnem trgu.

Borut Juvanec

Problematika Lenarta

Dvorana Slovenskih goric

PROBLEMATIKA:

Imenitna dvorana Slovenjgoriškega centra bo zaživela šele, ko bo uporabna vse leto - po potrebah in ne več v okviru možnosti (toplo vreme, brez dežja, večer).

- 1 Logičen problem predstavlja star, obstoječ zid, ki z zunanje strani zamaka in ki ga ni mogoče rešiti iz notranjosti.
- 2 Odprt prostor lahko deluje v Mediteranu, pa še tam ne vedno: dodatna streha je nujna, a ne zapira dvorane.
- 3 Enako je s prepihom: obiskovalec, ki bo sedel na desni strani dvorane, jo bo obiskal le enkrat in nikoli več.

PREDLOGI:

- 1 Vlaga v zadnjem zidu bo stalna in je od znotraj ni mogoče odpraviti: lahko jo le skrijemo za zelenje, ki ima pred sabo zaščitno stekleno steno. Ta je visoka 2.50 metra in se mora odpirati, da omogoča čiščenje in vzdrževanje.
- 2 Zahodna stena ob vhodu mora biti zaprta do stropa, da omogoča uporabo: ogrevanje, hlajenje, bivanje.
- 3 Zaprta, steklena stena bo ob zaprtih vratih (po začetku prireditve) ščitila pred prepihom, ki bo ob na pol odprti stehi v hodniškem delu prostora vedno prisoten.

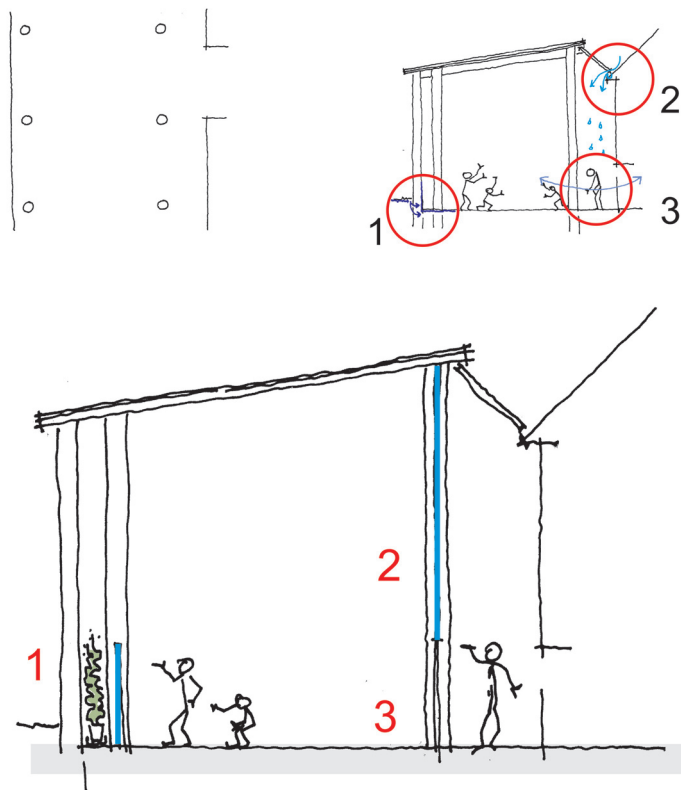
Le ob vseh treh predlogih bo dvorana še dolgo služila svojemu namenu.

Svetlobno onesnaževanje

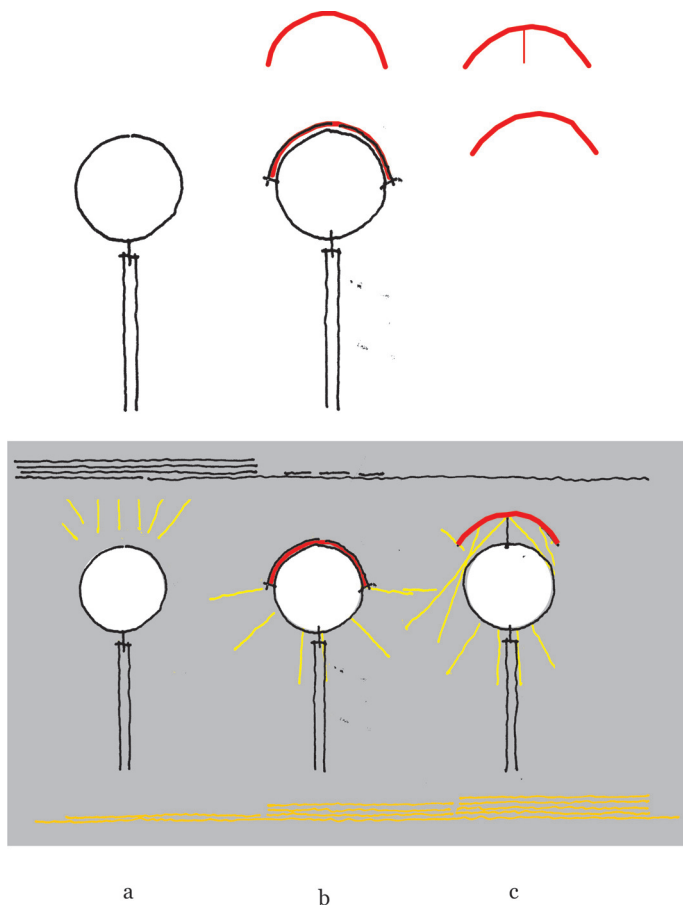
PROBLEMATIKA:

Cestna razsvetljava v Lenartu ni slaba in ne grda, a je iz časov, ko je bila redka in svetloba ni predstavljala konkurence nebu. Svetlobno onesnaževanje je razmeroma nov pojem, a za ekologijo ključnega pomena.

Svetilke morajo svetiti tja, kjer jih rabimo in ne vse naokrog. Steklena krogla predstavlja krog, center, osrednjo točko: torej prav to, kar tudi so. A ob preobilici svetilk je svetlobe preveč. Moramo jo reducirati. Zato jih ni treba zamenjati in nameščati novih - dragih in z zahtevnim vzdrževanjem.

Slika 1, 2: Center Slovenskih goric: problematika dvorane.

a

b

c

Mogoče jih je dodelati, preoblikovati v nove in v funkcionalne sklope mestne opreme.

Predlog A

Obstoječo kroglo preprosto prekrijemo s temnim materialom, ki svetlobo navzgor zaduši, navzdol pa jo delno vrne. Seveda je treba najti odgovorajajoč material, da ne bo neskladja in s tem težav, ko se bo en material drugače raztezal od drugega.

Predlog B

Na obstoječo kroglo z distanco namestimo polkroglo ali preprosto zavito ploščevino (v eni sami smeri, 2D), ki bo odbijala svetlobo, istočasno pa bo celo ščitila pred padavinami in vročino. Ta del je lahko tudi prostorsko zvit. Centralno nameščen 'pokrov' ima lahko tudi zarezane peruti, da se ob najmanjšem vetru zavrti. Tako bi dobili v mesto etnološki element klopotca, ki je v mestu razvit drugače od klasičnega, z enakim delovanjem. Več: ob umni konstrukciji bi lahko z izbiro materiala vrteči se pokrov oddajal rahle zvoke - ne da bi motil, pač pa bogatil kulturno krajino mestne opreme.

a Obstoječa luč: lepa, z veliko svetilnostjo, a žal tudi s svetenjem navzgor, kar je brez pomena in škodljivo

b Svetilka s pokrovom zaduši odvečno sevanje svetlobe, a žal tudi zmanjša njen efekt

c Odmaknjen pokrov ščiti pred zunanjimi vertikalnimi vplivi, z distanco odpravlja težave s toploto, z odsevno površino odbija svetlobne žarke in veča njeno svetilnost

Primerjava svetilk: obstoječa in dva predloga, ki odpravljata napake prve. Svetlobno onesnaževanje je pri zadnji (c) najmanjše, saj z odbojem izniči morebitno sevanje navzgor, istočasno pa jača svetilnost. Vnaša še nove možnosti: dinamiko z vrtenjem in z zvokom.

Končni rezultat svetilke je svetilnost: ob isti moči svetilnega telesa je zadnja rešitev bistveno bolj efektna od originala. To pomeni večjo ekonomičnost: manj močno žarnico ali manjšo porabo večje ob istem rezultatu. Pri številu svetilk Lenarta je to kar zajeten prihranek. Če pa računamo še zamenjavo z novimi, je izkoristek prenove velika investicija, ki bi jo bilo mogoče in treba usmeriti v bolj potrebne elemente občinskega proračuna.

Slika 3, 4: Problematika cestne razsvetljave in omejevanje svetlobnega onesnaževanja.

Problematika prometa

PROBLEMATIKA:

Analiza, stanje:

- 1 Z novo hitro cesto se je promet v mestu bistveno zmanjšal, a ne bo nikoli usahnil, saj se bo lokalni promet zaradi tega nedvomo povečal.
- 2 Severna obvoznica je nujna.
- 3 Osrednjega trga ni mogoče rešiti z nobeno prometno ureditvijo, tudi s semaforji ne. Zaradi manj prometa se bodo hitrosti dvignile, s tem pa se veča tudi nevarnost za pešce.
- 4 Promet, čeprav lokalnega pomena, reže mesto na dva dela. S prometom na trgu ta ne more živeti, mesto kot tako pa ne delovati.

PREDLOGI:

- 1 Viadukt bi bilo mogoče speljati v useku in z večjim lokom, z manjšo višino, saj predvideni s svojo velikostjo moti krajino. Manjši objekt bi bil tudi bolj ekonomičen.
- 2 Dodati bi bilo treba nov izvoz, za napajanje zahodnega dela mesta.
- 3 Severno obvoznico bi kazalo prej zaviti proti Ptuj: tako bi se izognili mostu, povezali bi nov obrtni center, povezava na ptujsko cesto bi bila občutno krajša cenejša. Zunanji del obrtne cone s tem ne bi bil okrnjen, več - ohranili bi njegovo celovitost.
- 4 Navezava na cesto proti Ptuj bi po kratkem, neproblematičnem odseku dosegel obstoječo cesto, medtem ko predlagana trasa reže obrtno cono in se navezuje na ovinkasto, pešcem in voznikom nevarno cesto proti Trojici, od katere bi bilo treba nanovo razširiti povezovalni odsek.
- 5 Križišče predstavlja že samo po sebi karambolno točko, tudi če je uravnavano s semaforjem. Vsak promet reže mesto na več delov: v tem primeru na štiri. Zaprtje prometa in sprostitve trga pešcem je najboljša rešitev, pri čemer ostaja dostop do mestnih predelov neokrnjen: prekinjen je le prevoz. Tako bi lahko mesto spet zaživelo, obnovili bi lahko celo vodnjak v križišču pod cerkvijo, njeno okolico pa bi kultivirali z novimi namembnostmi, ki bi služili človeku in njegovi kulturi.

REŠITEV:

- 1 Zaprtje trga v Lenartu zglada kot šok: pa ni. Je logična poteza umnega človeka, ki lahko v obstoječem prometu ohrani vse dovoze avtomobilom, odpre poti pešcu in poveča varnost in pretočnost, celo hitrost.

- 2 Pogoj za sta seveda hitra cesta mimo Lenarta in severna obvoznica za ves lokalni promet, tudi skozi Lenart.

- 3 Napajanje mesta ostaja neokrnjeno: s severne obvoznice so direktni dostopi v mestno jedro s severa, Ptujška cesta pa izgubi tranzitni pomen, ker se ta promet izliva na obvoznico direktno.

- 4 Osrednji trg postane cona pešcev, trgovine in obrti zaživijo, upravni in kulturni center se vrne po kakih sto letih.

- 5 Povezava severnega dela z južnim zaživi, cena nepremičnin se dvigne, skladno z ekonomskim razcvetom se razvije tudi kultura z večernimi sprehodi in z druženjem, z muzejem in z etnološkimi prireditvami, ki so včasih tukaj že bili (tržnica, sejem..).

Slika 5, 6: Predlog prometne preureditve.

Slika 7: Severna obvoznica - predlog prometne preureditve.

Damjan Hidič

Usmerjevalna grafika

Izbral sem le nekaj posnetkov, ki prikazujejo opaženo problematiko v samem Lenartu in ki se nanašajo na naslovno temo mojega projekta - Usmerjevalna grafika. Moj namen je bil uskladiti množico vseh različnih načinov prikazovanja zgradb, poti, storitev ali objektov, ki so potencial za obiskovalca kraja.

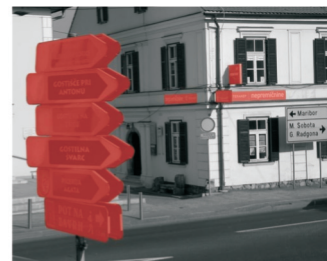
Ob tolikšnem vsipu vseh informacij človek le težka razbere tisto, kar je zanj pomembno, oziroma opazi zanimivost, za katero poprej ni vedel. Ključna ideja za pristop k reševanju tega problema je bila uvedba petih sklopov, ki predstavljajo določeno dejavnost ali namen.

Ti sklopi so:

1. kultura
2. šport in rekreacija
3. geografija
4. javne zgradbe
5. gostinstvo in turizem

Najlažja in najbolj opazna oblika razlikovanja med temi sklopi so barve. Zato sem vsakemu sklopu dodelil svojo barvo, na podlagi tega, kaj je zanj značilno in v kakršni obliki se najbolj pogosto pojavlja. Shematsko je to prikazano v obliki petkotnika na naslednji strani, dodana pa je še barvna paleta CMYK, ki točno opiše, za katero barvo gre.

Naslednji korak je bila izbira modula za table. Najbolj ustrezen se je izkazal kvadrat 15X15 cm, iz katerega se je razvila nadaljnja izpeljava za kažipot v desno, kažipot v levo in table, ki so postavljene na licu mesta. Slednja je prikazana na sliki desno zgoraj in iz nje je razvidno, da celotna tabla vsebuje štiri take kvadrate. Celotna velikost table je torej 15X60 cm. Oblikovni poudarek je v obrobah - spodnja je najdebelejša in vsebuje barvo tematskega sklopa. Ko bo taka tabla opažena, se bo že na daleč vedelo, da gre za nekaj v zvezi s sklopom, kateremu pripada barva obrobe. V nadaljevanju v nasprotni smeri urinega kazalca barva še vedno ostane prisotna, tudi debelina črte je enaka. Ko pa preide v zgornji del, se obroba razpolovi, črna črta pa zavzema le še četrtino prvotne debeline in tudi barvo od prej izgubi. V zadnjem, levem delu table je

Slika 1-6: Problematika obravnavanega območja.

Slika 7,8: Fotomontaža - umestitev novih tabel v obstoječ prostor.

debelina črte še vedno tako kot v zgornjem delu - 1cm, s to razliko, da je pomaknjena bolj na rob in to za polovico prejšnjega presledka. Modularno gledano se v skrajnem levem kvadratu nahaja prostor za logotip. Znotraj tega okvirja sem določil kvadrat 8X8 cm, kar je ravno dovolj za logotip in v proporciji z velikostjo table.

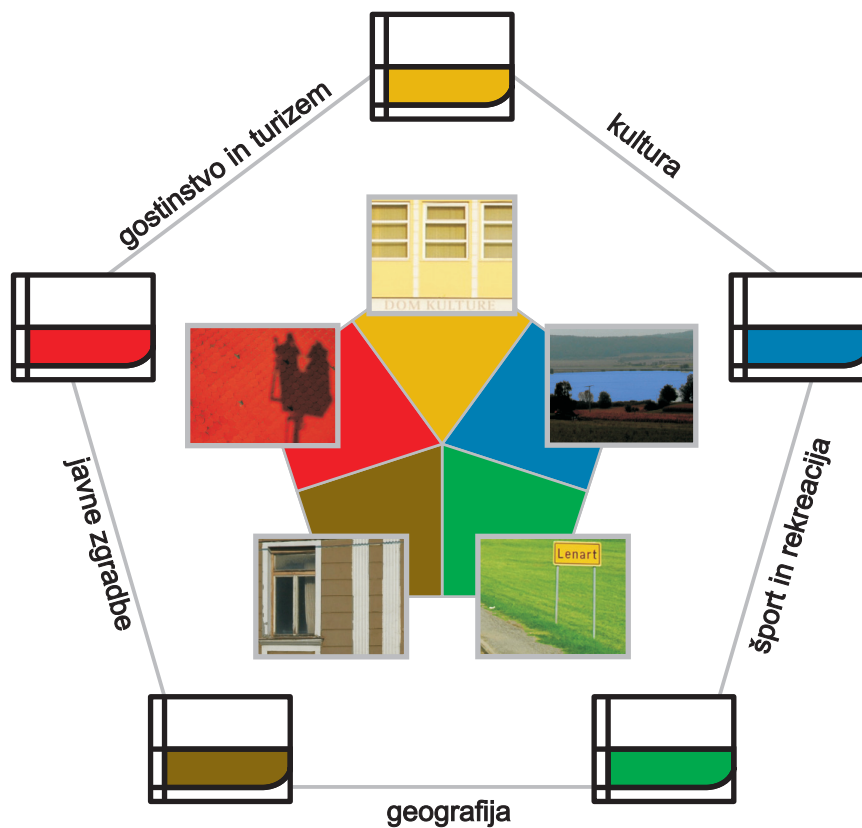
Podobno je s kažipotoma. Ključna razlika je v tem, da kažipotoma vsebujeta 5 kvadratkov, torej je njuna končna velikost 15X75 cm. To se zgodi zato, ker se puščici dodeli dodaten prostor. Pri njej je namreč pomembno, da je opazna že na zelo daleč. In pa kasneje pri uporabi fonta se pokaže prednost, saj sem s tem dosegel, da velikost fonta ostane enaka. Naslednja razlika se opazi pri kažipotu v levo. Tu se namreč logotip pomakne v desno smer, obrobe pa se tanjšajo v smeri urinega kazalca. Struktura je drugače enaka.

Prednost tako oblikovne zasnove se pokaže še v sestavljenosti tabel. Tudi ko je tabla že postavljena, jo je po želji možno naknadno nadgrajevati in kljub temu ohrani prvotni videz.

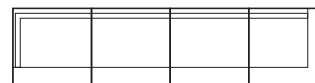
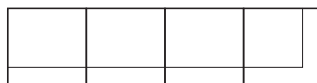
Ko je določen modul tabel, mu je potrebno dodati še ustrezen font. Izbral sem pisavo Tahoma BOLD, ki je zaradi svoje širine zelo čitljiva in preprosta, brez serifov, dovolj enostavna. Pri označevanju na kažipotih so uporabljene velike tiskane črke višine 7,8 cm. Ob upoštevanju tega in da je najdaljša beseda ČRMLJENŠAK, je na tablo možno spraviti 10 takih črk, kar zadovolji potrebe po dolžini napisa. Za poimenovanje ostalih stvari se uporabljajo male tiskane črke višine 5,4 cm, takih pa je možno vstaviti 14.

Logotip se lahko uporablja v različnih oblikah in materialih: kot table ob cesti, table na določenih zgradbah, etikete na steklenicah, vgravirano ali odtisnjeno na vžigalnik, lahko je več združenih in visijo nad vhodnimi vrati, kot obesek za ključče... Glede na namen uporabe se lahko zamenjata črna in rumena barva, tako da dobimo črno kapljico z rumeno obrobo. Pri tem je potrebno upoštevati to, da je rumena obroba nekoliko tanjša in pomaknjena bolj navznoter, tako da še vedno ostane malo črnine na obrobju.

Čim večkrat bo logotip viden in če bo uporabljen premišljeno, se lahko močno vtisne v opazovalčev spomin in predstavlja le še en doprinos k temu, po čemer si bo obiskovalec Lenart zapomnil. Če pa bo imel možnost še kupiti kakšno stvar, ki bo vsebovala tak logotip - toliko boljše.

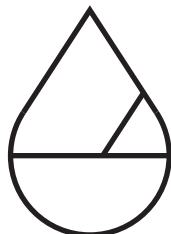
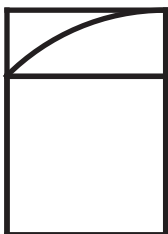

Yellow				Blue				Green				Brown				Red			
C	M	Y	K	C	M	Y	K	C	M	Y	K	C	M	Y	K	C	M	Y	K
2	24	100	7	100	20	4	18	93	0	100	0	15	34	98	45	0	99	95	0

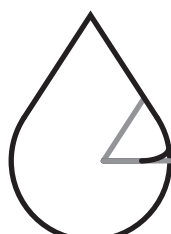
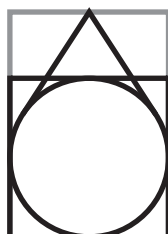

Slika 9: Barvna študija usmerjevalnih tabel.

razmerje $1:\sqrt{2}$

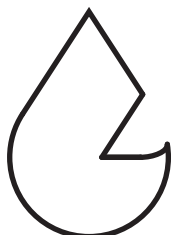
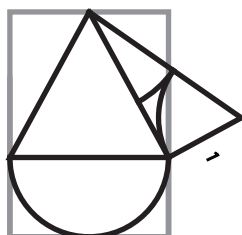

razmerje $1:\sqrt{2}$

[vir fotografij:<http://www.fotoimota.hr>, <http://www.zurnal.org>]

zlati rez

Slika 10: Postopek oblikovanja novega logotipa in njegova praktična uporaba.

Jernej Gabrovec, Jošt Hren, Amela Špendl

Vas Šetarova

V okviru Arhitekturne delavnice Lenart 2008 smo obravnavali vas Šetarova kot lep primer avtohtone slovenske vasi.

Cilj dela naše skupine je bil poiskati kreativne potenciale v smislu arhitekturne dediščine, kulturne krajine in sonaravnega kmetijstva. Poiskali smo načine s katerimi bi ohranili izvirno ruralnost in ambientalno zaznavo vasi.

Z analizo prostora smo poizkusili čim bolj spoznati in razpoznati lastnosti vasi Šetarova. Projektna skupina je s terenskim delom in intervjuji z domačini zbrala informacije in ugotovila ključne priložnosti za izboljšanje.

Predlagani posegi so usmerjeni v spodbujanje stikov in komunikacije med vaščani na javnih prostorih.

1. Za prostor pred zbiralnico mleka, ki ima vse funkcije trga, predlagamo le poudarjanje teh funkcij. Uredi se prostor za sedenje pod vaško lipo.
2. Skupni prostor za večje vaške dogodke ob vhodu v gmajno in obenem obnovitev vhoda v gmajno.
3. Ohranitev nekaterih značilnih elementov vasi kot so: arhitekturna tipika, pot ob glavni cesti namenjena kravam, prosta pašna.

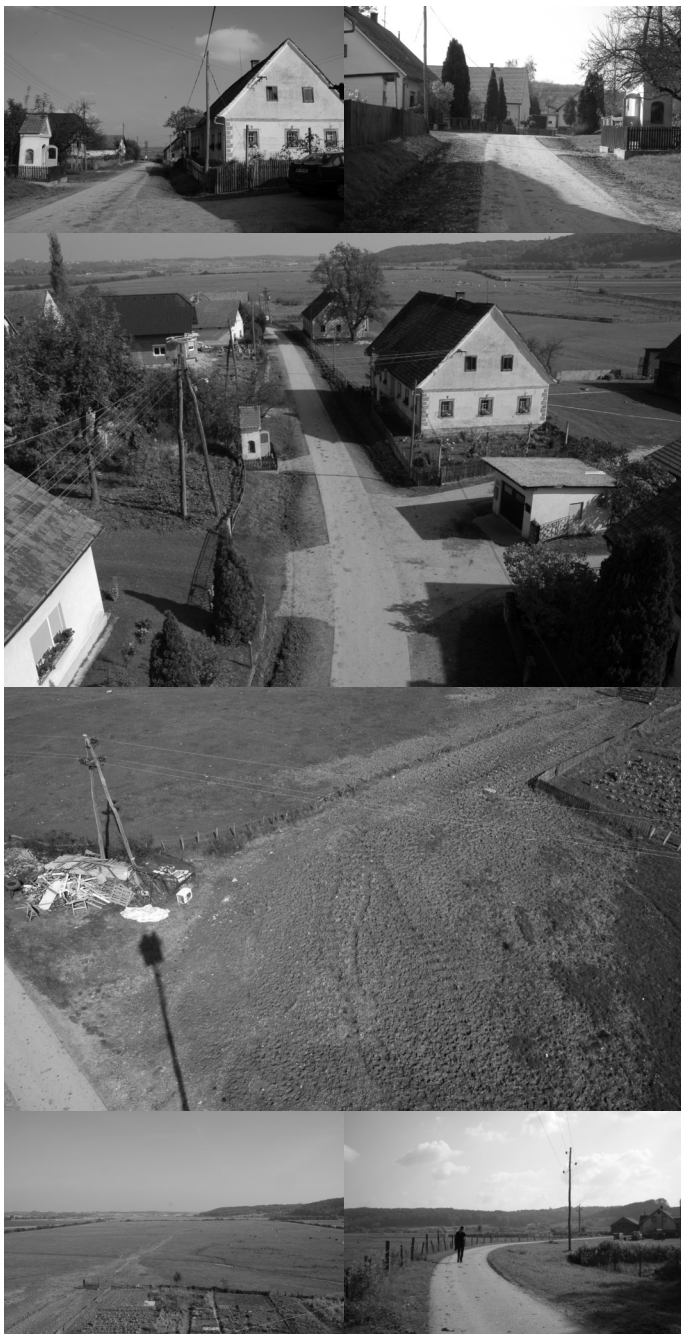
- Ob vstopu v vas je zelo jasna ambientalna berljivost prostora:
- Polkrožna oblika ob cesti postavljenih hiš na katere se navežejo gospodarska poslopja, v nadaljevanju pa sadovnjaki in polja;
- pravilna geometrijska telesa, kompaktni enostavni volumni, enakomernost stavbnih volumnov;
- jasno se določi kultura in čas ljudske arhitekture in njenih elementov. Vizualna impresija je popolnoma povezana z načinom ureditve vasi ki vzdržuje prosto rejo govedu.

Pojavne kvalitete:

Prostor se zelo intenzivno doživi v zgodnjih in večernih urah, ob odhodu krav na skupni pašnik Gmajna, ob oddaji mleka v središčnem delu vasi, kjer večinoma poteka tudi komunikacija med vaščani.

Slika 1-3: Prostorske kvalitete in pogledi.

Slika 4-9: Zaznava prostora.

Prostor zaznavamo skozi prepletanje načina življenja vaščanov, delno ohranjene ljudske arhitekture kot celote in v posameznih elementih, vonja, tišine in zvokov. Močan vtis na opazovalca pusti doživetje kot bi bil ustavljen čas, hkrati pa zavedanje, da vas živi svoje življenje naprej in ni konzervirana v nesrečni tip turistične atrakcije. Jasnost teh komponent tvori jasen koncept vasi.

Vrednotenje arhitekturnih elementov

Zaradi naravnih danosti in objektov kulturne dediščine so nekatere hiše zanimive, po drugi strani pa je opazno neustrezno poseganje, ki ne prispeva k ohranjanju vasi.

Prenova hiš je ozko usmerjena na individualne posege, ki so pogosto vzdrževalni in ne spreminjajo historične substance v tolikšni meri. V vasi je nekaj objektov ki imajo vrednost kot ljudska arhitektura.

Gmajna, kot bistvena določnica v vaški dejavnosti reje govedu, je zelo pomemben del vasi. Hrani njeno posebnost in sociološko vpliva na ohranjanje kmetijskih domačij kot ene skupnosti.

Turizem in sonaravno ekološko kmetijstvo

Zaradi ohranjenih tradicionalnih kmetijskih dejavnosti ima vas potencial za razvoj turizma in ohranjanje poseljenosti podeželja. Živinorejska dejavnost se ohranja predvsem zaradi posameznih samooskrbnih kmetij. V vasi je še osem večjih aktivnih kmetij, ki zagotavljajo nadaljevanje kmetijske tradicije. Nekatere bodo ugasnile zaradi nezainteresiranosti mladih za kmetijstvo in dejavnosti podobnih kmetovanju.

V vasi ne obstaja noben tip turistične ponudbe ali s tem povezane dejavnosti. Razvila bi se lahko ob ustreznih podpornih programih povezovanja in trženja na podeželju.

Za razvoj potencialov za ohranjanje živinoreje in s tem povezanih storitvenih dejavnosti v turizmu, se lahko poiščejo dobre rešitve, ki bi ohranile osnovno dejavnost vasi in istočasno razvile določene oblike turizma. Dober primer so turistični programi vezani na konje s katerim bi ohranili izvirno dejavnost reje domačih živali, motivirali bi mlade za ostanek v vasi, spodbudili individualne obrti proizvodnje zdrave hrane ipd. Prostor ob Pesnici ponuja tudi zanimive programe tematskih poti, kot eventualne turistične ponudbe.

Domačije so postavljene v prostor, v ravnini, preprosto na zemljišče in imajo vzdolžni tloris. Ob cesti so domačije, v

nadaljevanju večinoma pravokotno postavljena gospodarska poslopja, ki vsebujejo prostore razvrščene po namembnosti. Prevladujejo srednje veliki volumni kompaktnih razmerij. Odnosi med sosednjimi objekti so enakomerni. Strehe so dvokapnice, simetrične, vhod je vedno postavljen v prečno stran tlorisa. Na nekaterih hišah bi bilo vredno ohraniti vhodne portale. Pri nekaterih hišah so opazne naoknice na oknih, na gospodarskih objektih pa opečnate mreže. Ko gre za objekte gospodarske narave, so nekateri koruznjaki povsem ohranjeni. Izvirno naj bi bila dvorišča domačij ograjena z vertikalno leseno ograjo, do 110 cm višine, namenjeno predvsem preprečevanju vhoda živine v dvorišča, ki je v linearni strukturi potekala po eni in drugi strani ceste skozi vas, kar je estetski element, ki se vedno ne upošteva. Ograja ob vhodu v Gmajno, ograje parcel, namenjenih reji svinjine, ter ograje drugih pašnikov so lesene, višje in so horizontalno postavljene lesene preklade. Ob ozkem delu vaške ceste je z obeh strani ohranjen zemeljski del poti, namenjen kravam, kar je posebnost v ohranjanju proste paše goved. V srednjem delu vasi je, ob neustrezno zgrajeni postaji za oddajo mleka, je ustvarjen prostor, ki ima vse funkcionalne lastnosti trga (kapelica, klop).

Cilj je urediti in določiti kvalitetne posamezne dele in usklajeno celoto. Na podlagi opažanj vedenjskih vzorcev vaščanov in po opravljenih pogovorih smo ugotovili:

1. Najbolj uporabljan prostor v vasi je središčni prostor oddaje mleka, najitenzivnejša je skupna raba prostora, najpogosteje opaženi medsebojni kontakti vaščanov, vaščani mu pripisujejo pomen glavnega trga. Ker že ima funkcijo trga, bi se lahko s primerno intervencijo razvil v prostor, ki nudi in spodbuja stike v vasi.
2. Z oblikovanjem vhoda v Gmajno, kot tudi vrtnitvijo grmičja v določene dele gmajne, kjer bi krave našle senco v poletnem času, bi ohranili pomen Gmajne v vasi in njenega potenciala.
3. V vasi ni skupnega prostora, kjer bi lahko prebivalci ob kakšnem prazniku praznovali, ali kjer bi imela mladina in otroci svoja zbirališča. Umestitev takšnega programa je možna ob vhodu v Gmajno.
4. Potrebno je ohraniti estetsko in funkcionalno vrednost vasi, referenčne oblike in naravni del vasi, skupni pašnik Gmajna.
5. Ne razvrednotiti obstoječih kvalitiet.

Slika 10-12: Skice.

Slika 13: Analiza vaškega prostora.

Ohraniti estetsko in funkcionalno vrednost vasi.

Ob ozkem delu vaške ceste z obeh strani ohraniti zemeljski del poti namenjen kravam.

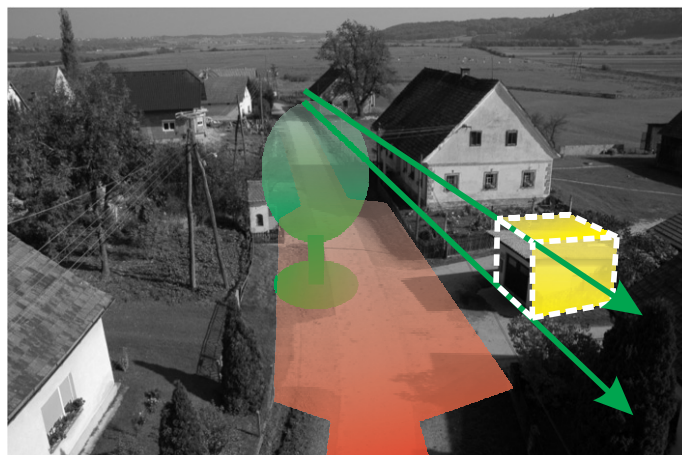
Ohraniti linearno strukturo ograj.

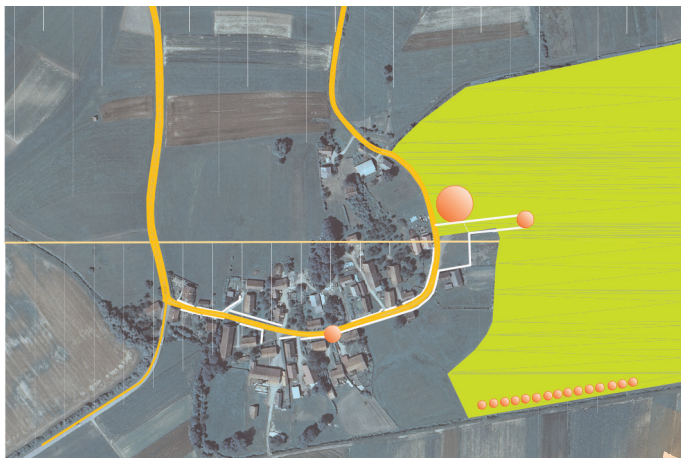
Slika 14-24: Kvalitete vasi Šetarova.

Najbolj uporabljen prostor je središnji prostor za oddajo mleka.

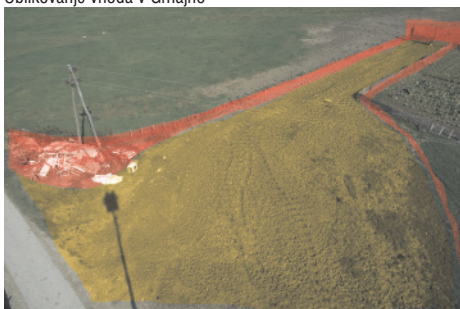

Na trgu pred mlekarno se uredi prostor za "sedenje pod vaško lipo". Drevo deluje tudi kot sončna ura.

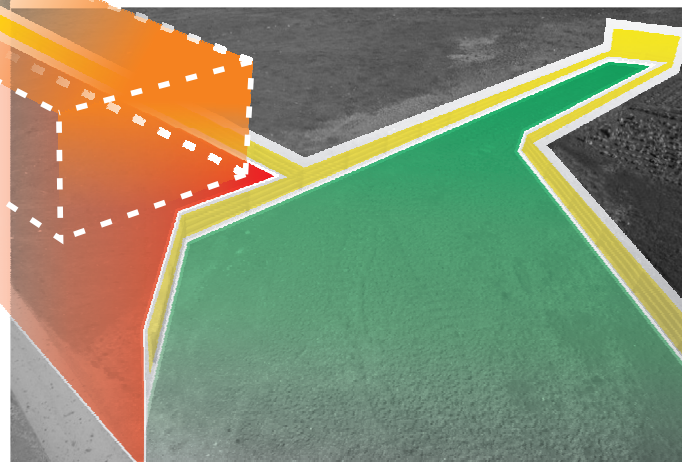

Skupni prostor za večje vaške dogodke ob vhodu v gmajno in obenem obnovitev vhoda v gmajno.

Oblikovanje vhoda v Gmajno

Slika 25-29: Predlagani posegi v prostoru.

Vrednotenje izvedbe

Vsebina:

1. Pregled stanja, potreb in možnosti
2. Definicija nalog
3. Priprava osnov za konkretno delo
4. Terensko delo:
 - 4.1. Spoznavanje problematike
 - 4.2. Razgovor z občani, zbiranje podatkov
 - 4.3. Definicija naloge
5. Delo samo
6. Projekt, strokovno delo
7. Predstavitev:
 - 7.1. Načrti,
 - 7.2. Tiskana verzija
 - 7.3. Javna razgrnitev
 - 7.4. Zbiranje pripomb, ocena
8. Kontrola, ocena, vrednotenje:
 - 8.1. Stroke
 - 8.2. Javnosti
 - 8.3. Političnih organizacij
9. Objava:
 - 9.1. Razstava
 - 9.2. Katalog
 - 9.3. Knjiga
10. Smernice za nadaljevanje

Organizacija:

1. namestitve in hrana, logistika
2. prostor za delo
3. prostor za stike z domačini
4. pomoč domačinov
5. tehnične možnosti
6. razstava, predstavitev
7. tisk

neizvedeno
delno izvedeno
izvedeno v celoti

Sodelujoči:

1. Častni svet delavnice:
 - 1.1. upan
 - 1.2. Svetniki
2. Strokovni svet
3. Organizacijski vodja
4. Finančni vodja
5. Usklajevanje:
 - 5.1. Krajevna skupnost
 - 5.2. Občina, regija
 - 5.3. SLO ministrstva
 - 5.4. EU
6. Strokovni vodja
7. Mediji in tisk

Obseg delavnice:

1. vodja (1)
2. mentorji (3)
3. gostje (min. 2, če je delavnica mednarodna)
4. študentje (min. 12, vsaj 9 arhitektov)

Teme, stroke:

1. arhitektura
2. gradbeništvo
3. arheologija
4. muzeologija
5. okolje
6. tehnika
7. zgodovina
8. grafika, likovnost
9. kultura
10. ekonomija
11. turizem

neizvedeno
delno izvedeno
izvedeno v celoti

Predvideni program:

1. Urbanizem Lenarta včeraj (brez hitre ceste), Lenart danes (s hitro cesto, brez obvoznice), Lenart jutri (s hitro cesto, z obvoznico in z omejujočim krogom, ki ga ta obvoznica definira)
2. Urbanizem Lenarta znotraj mesta (coning dejavnosti: analize in predlogi; prometne rešitve; peš promet in življenje meščanov; mirujoči promet; trgovina in obrt; hotelske in gostinske kapacitete; nove dejavnosti)
3. Pregled, inventarizacija in dokumentacija možnosti izrabe prostora znotraj osrednjega dela Lenarta (trgovina, obrt, gostinstvo, informacije, mediji, kultura)
4. Obdelava nekaj predlogov po predlogu in izbiri svetnikov mesta
5. Predlog za kongresni center, center kulture, obrti in gospodarstva regije, informacijsko turistično središče
6. Center Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za projekte razvoja podeželja (osrednja točka, informativno središče)

neizvedeno
delno izvedeno
izvedeno v celoti

Rezultati:

1. delo na terenu, delo z domačini, obiski, razkazovanje
2. tehnični načrti
3. dokumentacija (material za delo pri projektih)
4. razstava (centralna, lokalne, lahko parcialno)
5. javna predstavitev rezultatov dela
6. zgibanka o delavnici
7. katalog o delu, o temah, z rezultati
8. zbornik (knjiga z obširnim poročilom o delu, rezultatih in o odzivih, o realizacijah)
9. objave v medijih (časopisi, TV, radio, nastopi)
10. odzivi (recenzije, reportaže z dela, z razstave, s predstavitve, mnenja, itn.)
11. ocenjevanje in vrednotenje projekta s strani lokalnih skupnosti in strokovnih organizacij

neizvedeno
delno izvedeno
izvedeno v celoti

Najpomembnejša in najbolj uporabna reč na osnovi točke 11: smernice za nadaljevanje projekta in za druge akcije v smislu urejanja prostora mesta Lenarta, njegove okolice in prostorov s področja EU, ki imajo enake danosti, možnosti in namene kot Lenart.

Sistem dela uspešne arhitekturne delavnice je tako mogoče (in treba) vnesti v širši prostor sosednih občin, mest, Slovenije in predvsem podeželskih območij EU, ki še nimajo urejenih sistemskih posegov. Ruralna območja Evropske unije sicer imajo posamične rešitve, a malo je sistemskih pristopov.

Poročilo in utrinki z delavnice

V Občini Lenart je od 9. do 11. oktobra, potekala arhitekturna delavnica Lenart 2008, ki so jo organizirali Univerza v Ljubljani Fakulteta za arhitekturo, krajevna skupnost in občina Lenart ter Društvo za razvoj podeželja LAS "Ovtar Slovenskih goric". Na delavnici je sodelovalo šestnajst študentov arhitekture, ki so s prof. dr. Borutom Juvancem in sodelavci delali na terenu v mestu Lenart in v vasi Šetarova.

Delavnica se je pričela s tiskovno konferenco, ki jo je vodil predsednik sveta KS Lenart Janez Erjavec, na njej pa so zraven njega spregovorili še župan občine Lenart mag. Janez Kramberger, prof. dr. Borut Juvanec iz Fakultete za arhitekturo, predsednica Društva za razvoj podeželja LAS "OVTAR Slovenskih goric" Vida Šavli in dr. Domen Zupančič iz Fakultete za arhitekturo. Predstavniki fakultete so predstavili načrt delavnice, predstavniki lokalne skupnosti so izrazili zadovoljstvo, da jim je uspelo Arhitekturno delavnico Lenart 2008 ponovno organizirati. Predsednik KS Lenart Janez Erjavec je med drugim dejal: *"Izredno sem zadovoljen, da bo ponovno prof. dr. Borut Juvanec s svojo ekipo tri dni raziskoval probleme in iskal rešitve za mesto Lenart in za vas Šetarova."*

Vse tri dni so študentje in njihovi mentorji delali na terenu v dopoldanskem času. V četrtek popoldan so se v Centru Slovenskih goric pogovarjali z meščani in krajani na temo Lenarta in petek o vasi Šetarova. Zadnji dan, v soboto, je potekala okrogla miza s krajani, predavanje o delu, kratka predstavitev delovnega gradiva. Delavnico so zaključili s tiskovno konferenco na kateri je predsednik KS Lenart med drugim povedal: *"Zelo sem zadovoljen, saj so udeleženci delavnice našli tiste vsebine, ki so prav gotovo ključne v nadaljnjem načrtovanju razvoja Lenarta in vasi Šetarova ter tudi širšega dela Slovenskih goric. Iskali so kratkoročne rešitve, ki se dajo zelo hitro uveljaviti v praksi in na drugi strani rešitve, ki nakazujejo vizijo nadaljnjega razvoja tako na področju arhitekture, kot seveda celotne infrastrukture. Nakazanih je bilo veliko rešitev in že se veselim 21. novembra, ko bodo izsledki delavnice prikazani na razstavi in pozneje tudi v brošuri. Še enkrat hvala vsem."*

O delu skupine študentov je spregovoril prof. dr. Borut Juvanec,

ki se je zahvalil vsem za topel sprejem, še posebej tistim, ki so jim pomagali odkrivati probleme ter dodal, da so videli mnogo več kot so pričakovali. O delu pa je dejal: *"Obdelane naloge segajo od načrtovanja do najmanjšega detajla. Pri načrtovalskih nalogah smo gledali predvsem na ureditev mesta samega, katerega osnovni problem je promet, ki je razdelil mesto na dve polovici. Zaradi tega je trg izgubil svojo osrednjo vlogo. Rešitve vidimo z izgradnjo severne obvoznice, ki bo napajala center tako, da bodo vse lokacije enakovredno dosegljive z zunanje strani. Po takšni ureditvi bi lahko center zaprli za promet od Ptujске ceste do avtobusne postaje. Potem bi lahko naredili kvaliteten trg s konkretno vsebino, saj je treba osrednji del mesta vrniti ljudem. Ukvarjali smo se tudi s vprašanjem, kako Lenart prikazati tistim, ki gredo mimo Lenarta. Ukvarjali smo se tudi s prostorom okrog cerkve, ki bi ga bilo moč povezati z osrednjim trgom in ga odpreti proti Poleni. S tem bi naredili prostor uporaben in Lenartu bi vrnili lep pogled s spodnjega dela, kjer bi se pokazala cerkev in urejena silhueta Lenarta. V vasi Šetarova smo se v glavnem pogovarjali z domačini in v tej vasi bi bilo treba ohraniti nekaj kmetij, kajti teh je vsako leto manj. O tej vasi lahko govorimo, kot o avtohtoni vasi, ki je na slovenskem ne poznam, saj ima še dejavnosti, kot so bile še pred sto leti. Seveda govorili smo še o večjih problemih, kako urediti mestni park, kaj storiti s stopnicami pred občinsko stavbo, kako urediti mestno hišo, kako urediti dostope, dovoze in ceste. Nekaj teh problemov bomo poskušali rešiti, ostali bodo morali počakati na naslednjo arhitekturno delavnico"*

Sodelujočim se je zahvalil tudi župan mag. Janez Kramberger in dodal, da bodo zaključke koristno uporabili pri razvojnih načrtih in v okviru občinskega proračuna bodo poskušali odpreti dodatne študije, da bodo imeli celovito sliko občine in obeh krajevnih skupnosti. To pa bodo zapisali v razvojne programe in dodal: *"Lokalna skupnost je dolžna iskati rešitve skupaj z ljudmi, civilno družbo in skupaj s strokovnjaki. Samo tako je lahko denar dobro naložen. To je seveda tisto, kar pravzaprav tudi pričakujemo."*

[Povzeto po objavi na spletnih strani Občine Lenart, www.lenart.si, februar 2009]

ELEKTROINŠTALATERSTVO
Bojan ERJAVEC, s.p.
Prežihova 1
2230 Lenart v Slov. goricah

Slika 1-9: Delo na terenu in stiki z domačini.

Slika 10-18: Mesto, vas, pogovor in utrinki s poti po lokacijah.

Slika 19-22: Javna predstavitev končnih rezultatov delavnice in otvoritev razstave.

Slika 19-22: Razstava v avli mestne hiše.

indeks

- A**
arhitektura 20, 37, 39, 41, 49, 85, 90
- B**
bivanje 28, 76
- C**
cerkev 57, 64, 65, 68, 92
cesta 20, 23, 39, 49, 57, 78, 87
cilj 26, 45, 48, 52, 84, 86
- Č**
čas 12, 26, 28, 30, 32, 48, 52, 57
- D**
dominanta 51
dvorana 76
dvorišče 51, 64, 65, 68
- E**
ekskurzija 30
- F**
fasada 49
finance 12, 30
- G**
grafika 39, 49, 52, 80, 90
- H**
hiša 33, 51, 64, 68, 72
- I**
ideja 12, 31, 43, 50, 51, 64, 68, 80
izvedba 24, 25, 26, 27, 28, 30, 54
- J**
javnost 29, 30, 31, 33, 55
- K**
klančina 71
komunikacija 31, 36, 43, 44, 84
kultura 20, 78, 80, 84, 90, 91
- L**
logotip 81
- M**
mediji 22, 23, 29, 30, 31, 55, 90, 91
most 63
- N**
naravno 57
naročnik 36, 52, 54
- O**
občani 48, 49, 55, 90
občina 31, 34, 36, 45, 52, 54, 56, 90
obvoznica 51, 57, 78, 79, 91
oprema 28, 49
organizacija 24, 25, 26, 27, 28, 29, 52
ozelenitev 51, 64, 68, 69
- P**
park 49
parkirišče 64, 68
pobuda 29, 52
pot 37, 38, 48, 51, 62, 84, 87
povezovanje 25, 50, 60, 61
predlog 39, 60, 62, 63, 78, 79, 91
predstavitev 27, 48, 50, 53, 90, 96
- R**
razpis 29, 55
razstava 27, 30, 43, 54, 90, 97
- S**
sadovnjak 51
sodelavci 26, 34, 36, 92
sodelovanje 20, 23, 28, 30, 53
strategija 20, 35, 50, 60
- Š**
šola 64, 68
- T**
tematika 13, 26, 31, 32, 34
trg 49, 51, 57, 68, 72, 78, 92
turizem 24, 49, 51, 80, 90
- U**
uporabnik 54
urbanizem 91
- V**
vas 48, 52, 84, 85, 86, 92, 95
vsebina 12, 13, 26, 27, 31, 48
- Z**
zakonodaja 12, 34
- Ž**
župan 13, 38, 45, 52, 92

viri

Viri in literatura

- Brulc, M. et al (2003): Arhitekturna delavnica Nova Gorica. UL FA, Ljubljana.
- Calvino, I. (1990): Nevidna mesta, Grad prekrizanih usod. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Capuder, L. (2007): Ekološka soseska Vauban- model okolju prijazne soseske. Seminarska naloga IX semester. UL FA, Ljubljana.
- Fikfak, A. (2007): Cesta kot razvojni generator sprememb v bivalnem in delovnem okolju. V: Zanoškar, M. in dr. Urbanistična delavnica 3. razvojna os v prostoru mesta Slovenj Gradec. UL FA, Ljubljana.
- Fikfak, A. (ur.) (2008a): Urbanistično-arhitekturna delavnica Brežice 2007/2008 - obuditev mestnega jedra. UL FA, Ljubljana.
- Fikfak, A. (ur.) (2008b): Urbanistično-arhitekturna delavnica Idrija - staro rudarsko mesto. UL FA, Ljubljana.
- Fister, P. (2007): Reurbanizacija/prenova naselbin in arhitekture (metodologija načrtovanja). UL FA, Slovenija.
- Goličnik, B. (2005): Okoljsko-vedenjske študije: Most sodelovanja med načrtovalci in uporabniki odprtih prostorov. V: Urbani izziv 2, letnik 16: 42-49.
- Juvanec, B. (1998): Arhitektura pri Lenartu, Jasama, Lenart.
- Juvanec, B. (2002): Lenart 97. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana. V: AR 2002/2 delavnice: 54-57.
- Juvanec, B. (2003): Oblikovanje prostora. Hajdina, UL FA, Ljubljana.
- Juvanec, B. (2003): Oblikovanje prostora. Ptuj, UL FA, Ljubljana.
- Suhadolc, M. et al (2006): Krajinska zasnova Vrbje in predlog posameznih možnih izvedb v območju. UL FA, Ljubljana.
- Gabrijelčič, P., Fikfak, A. et al (2007): Urbanistična delavnica 3. razvojna os v prostoru mesta Slovenj Gradec. UL FA, Ljubljana.
- Zupančič, D. et al (2005): Ovira in arhitektura. Dokumentacija, UL FA, Ljubljana, Slovenija.

Predpisi in zakonodaja

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije SPRS. (2004): Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Direktorat za prostor.
- Uradni list RS 110. (2008): Pravilnik o kriterijih za načrtovanje prostorskih ureditev in posegov v prostor na najboljših kmetijskih zemljiščih zunaj območij naselij.
- Uradni list RS 37. (2008): Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnost.
- Uradni list RS 33. (2007): Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt).

Spletne strani

- Katalog delavnice Barcelona 2006. <http://www.hochschule.li>, <marec 2009>.
- Občina Lenart. www.lenart.si, <februar 2009>.
- Soseska Vauban. <http://www.vauban.de>, <marec 2009>.

izvleček

Izvleček

Zbornik je namenjen vsem, ki se ukvarjamo z oblikovanjem prostora, in nudi dobro popotnico k umeščanju teorije v prakso ter tudi vzpostavlja vez med prostorsko zakonodajo in praktičnim izvajanjem sprejetih prostorskih dokumentov.

Udeleženci delavnic se intenzivno ukvarjajo z izbrano tematiko, delo poteka na terenu in kasneje še v "laboratoriju" oz. biroju. Intenzivnost ukvarjanja je težje merljiva, najbolje jo predstavljajo rezultati. Pot do rezultatov je speljana prek posameznih faz, ki so več ali manj povezane s komunikacijo med udeleženci. Uvodna javna razprava o problematiki nima le namena spoznavanja vseh udeležencev delavnice, temveč odpira vprašanja, spodbuja k razmisleku in grobo oriše dejansko stanje obravnavane problematike. Naslednji korak je delo na terenu, kjer zbiramo najrazličnejše podatke od topografskih do podatkov od načinu funkcioniranja izbranega območja. Z neformalnim pristopom k delu so delavnice dober instrument preverjanja skladnosti razvoja v odnosu do obstoječih veljavnih prostorskih dokumentov in dejanskimi potrebami uporabnikov prostora.

Zbornik je zasnovan iz dveh delov iz teoretičnega in praktičnega, tako kot je v življenju, nekaj je teorija in nekaj praksa. Prispevki v teoretičnem delu opisujejo tematiko delavnic. Vse se začne s željo, da bi se kaj spremenilo na bolje, da bi prostor postal bolj uporaben za vse in da bi bile rešitve celovito premišljene. Vseh želja ne moremo izpolniti, jih pa vsaj poslušamo in jih na nek način vključimo v razmišljanja ob snovanju variantnih predlogov. Za dober začetek je potrebna dobra organiziranost in jasna metodologija, ki stremi od splošnega proti posebnemu in tudi obratno. Splošne predstave o kvalitetnem in celostno oblikovanem prostoru se na nivoju detajla (posebnost lokacije in uporabniki) večkrat močno spremenijo, potreben je premislek v nasprotni smeri od posebnega proti splošnemu. S ponavljanjem korakov sem in tja se posamezna problematika lažje obravnava (analize, idejne zasnove, preveritve z javnimi predstavitvami, vnos popravkov in orisovanje možnih scenarijev).

Struktura organizacije delavnice je ključnega pomena, brez premišljenega pristopa se posamezne naloge podvajajo nekatere pa po nepotrebnem izpuščajo. Kolega Juvanec pronicljivo orisuje izvajanje dela in načrtovanih posegov v prostor:

"Kultura prostora je vse tisto, kar nas obdaja. Gre za naravo, za človekove posege vanjo in na to, kar nam za to vrača, za človekove posege, ki so nuja in predstavljajo človekovo preživetje. Ne le preživetje, kultura je tisti element višje stopnje, ki zagotavlja kvalitetno preživetje. Boljše življenje nam omogoča več možnosti, več aktivnosti in boljše rezultate dela. Vse to teče v treh etapah: v politiki, v strategiji in v taktiki. Politika usmerja, predvsem cilje, strategija utirja poti, taktika pa vse to izvaja. Politika brez strategije in brez taktike ni nič: nima rezultatov. In enako: taktika brez politike in brez strategije sicer lahko predstavlja posamične rešitve, a te brez usklajevanja in uskladitve za družbo ne predstavljajo ničesar."

Podobno razmišlja tudi kolegica Fikfakova, ko izpostavlja naslednje dejavnike bivalne kvalitete, ki so opredeljeni z naslednjimi pojmi: razpoznavnost lastnega okolja; zasebnost, ki je skrita za zunanjo barvno lupino; identiteta, ki se izraža kot prepoznavanje sebi lastnega vzorca; pripadnost prostoru, ki je neponovljiv; večji stik z naravo in odprtim prostorom; več svetlobe v bivalnih enotah in uporaba okolju prijaznih materialov "estetiki bivanja".

Estetika, uporabnost in delovanje v daljšem časovnem okviru so kazalniki dobre arhitekture in smiselno oblikovanega prostora. Javne predstavitve idej, predlaganih posegov ali zgolj drobni interventni posegi morajo biti odprte vsem zainteresiranim. Predstavitve imajo dva dela: predstavitev pred občinstvom in predstavitev v obliki razstave. Dvojnost predstavitev je nujna, saj so nekatere rešitve na pogled težje razumljive, predvsem konceptne, in potrebujejo nekaj več razlage oz. interpretacije. Razstava ne predstavlja le

predlogov urejanja, včasih preseže okvirje ideje in postane izvedbena rešitev. Razlogi so povsem različni, včasih so prav banalni politični, drugič pa tisti bolj resni – strokovni in utemeljeni. Predlog kolega Hidiča bo verjetno udejanjen, zanimanje za obnovo usmerjevalne grafike v prostoru občine Lenart je pokazal župan in tudi LAS Ovtar.

Metode izvajanja delavnice so opredeljene tako, da so prav tisti politični ali zgolj enostranski ekonomski predlogi ovrženi, saj delavnica temelji na neformalni prostovoljni komunikaciji med vsemi udeleženci, torej tudi s prebivalci na obravnavanem območju. V nasprotnem primeru bi bila delavnica izvedena zgolj enkrat in nikoli več kasneje. Oživljanje in ponavljanje sodelovanja med občinami in fakulteto ima pozitivne učinke, saj se srečata praksa in teorija. Refleksija ob ponovitvah delavnic je prijetna izkušnja za vse udeležence. Lenarška delavnica je doživela reprizo že tretjič, vedno znova in znova se odkrivajo nove tematike, nekatere rešujemo že nekaj let in kot kaže potrebujemo le še nekaj dobre volje, da jih izvedemo. Ukvarjanje s ponavljajočo tematiko vodi iz delavnice v delavnico k boljšim oprijemljivejšim rešitvam, sprva konceptualne ideje prehajajo v konkretne ureditve. Vsaka delavnica je na začetku naravnana v odkrivanje problematike in iskanje ustreznih rešitev na izbranih lokacijah.

Na osnovi izkušenj smo pripravili sheme organiziranja in delovanja delavnice, te v veliki meri pripomorejo k razumevanju instrumentarija delavnic. Končni rezultati delavnic niso vedno le dejanski oprijemljivi rezultati, pri konceptnih urbanističnih delavnicah se izpostavljajo prostorske, infrastrukturne in druge spremembe.

Fazit

Das Sammelwerk ist für alle, die sich mit der Raumgestaltung beschäftigen und bietet einen guten Wegweiser die Theorie in die Praxis umzusetzen, und bildet auch eine Verbindung zwischen Planungsverordnungen und der praktische Umsetzung der beschlossenen räumlichen Dokumente. Teilnehmer in Workshops befassen sich intensiv mit dem gewählten Thema. Die Arbeit verläuft auf Gelände und später im "Labor" beziehungsweise "Büro". Die Arbeitsintensität ist schwer messbar, am besten werden diese mit dem Ergebnis wiedergespiegelt. Der Weg zu Ergebnissen gelangt man durch verschiedene Phasen, die mehr oder weniger im Zusammenhang mit der Kommunikation zwischen den Teilnehmern bestehen. Vorläufige öffentliche Konsultation zu den Problematiken hat nicht nur den Zweck alle Teilnehmer des Workshops kennenzulernen, sondern öffnet Fragen, fördert Erwägungen und spiegelt grob den aktuellen Stand des Problems. Der nächste Schritt ist die Arbeit auf dem Feld, wo verschiedenen Daten gesammelt werden von topographischen bis Funktionsweisen der ausgewählten Gebiete. Das informelle Verfahren zur Arbeit sind die Workshops, ein gutes Instrument zur Kontrolle der Konformität der Entwicklung in Bezug zu den bestehenden räumlichen Gesetzen und den tatsächlichen Bedürfnissen der Nutzer des Raumes. Das Sammelwerk ist auf zwei Teile konzipiert, aus dem theoretischen und praktischen, wie im Leben, ist die Theorie eines und die Praxis etwas anderes. Die Beiträge im theoretischen Teil beschreiben das Thema der Workshops. Alles beginnt mit dem Wunsch, dass sich etwas zum besseren ändert, dass der Raum besser genutzt wird und die Lösungen gut durchdacht sind. Alle Wünsche können wir nicht erfüllen, hören sie uns aber an und integrieren diese weit möglichst in unseren Überlegungen, bei der Gestaltung der neuen Variant-Vorschläge.

Für einen guten Start ist eine gute Organisation erforderlich und eine klare Methodik, die auf das allgemeine und das spezifische fixiert ist und auch umgekehrt. Allgemeine Vorstellungen über Qualität-volle und Ganzheitlich gestalteten Raum können sich auf dem Detail-Niveau (die

Besonderheiten der Standorte und Nutzer) mehrfach stark verändern. Eine Überlegung ist erforderlich in die entgegengesetzte Richtung vom Besonderen zum Allgemeinen. Durch Wiederholung der Schritte hin und her, kann man die jeweilige Problematik leichter Lesen (Analysen, Konzepte, Überprüfungen mit öffentlichen Anhörungen, Einführung von Korrekturen und Vorspiel möglicher Szenarien).

Die Struktur der Organisation des Workshops ist von entscheidender Bedeutung, ohne einen vernünftigen Ansatz der verschiedenen Aufgaben überlappen sich einige, und einige werden unnötig übersehen. Der Kollege Juvanec umschreibt die auszuführenden Arbeiten mit Geistesstärke und die geplanten Eingriffe im Raum:

"Die Kultur des Raumes, ist all das was uns umgibt. Es handelt sich um die Natur, um menschliche Eingriffe, und zu dem, was die Natur uns dafür erwidert, jedoch diese Eingriffe für das menschliche Überleben Notwendig sind. Nicht nur das Überleben, sondern die Kultur ist das Element einer höheren Ebene, die eine hohe Überlebens-Qualität gewährleistet. Ein Besseres ermöglicht uns mehr Möglichkeiten, mehr Aktivität und bessere Arbeitsergebnisse."

All dies läuft in drei Phasen: in der Politik, Strategie und Taktik. Die Politik lenkt, besonders die Ziele, die Strategie lenkt ein und die Taktik führt die Umsetzung. Die Politik ohne Strategie und Taktik ist nichts: es gibt keine Ergebnisse. Und ebenfalls: eine Taktik, ohne Politik und ohne Strategie kann einzelne Lösungen erbringen, jedoch bedeuten diese, ohne Koordinierung und Abstimmung nichts."

Ähnlich betrachtet dies auch die Kollegin Fikfakova, die folgenden Merkmale hervorhebt; die Qualität der Unterkunft, die auf folgende Begriffe aufgeteilt ist: Die

Sichtbarkeit der eigenen Umwelt; Privatsphäre, die in der äußere Farb- Schale versteckt ist; die Identität, die sich als Erkennung der eigenen Stichprobe wiederspiegelt; Raumzugehörigkeit, das einmalig ist, mehr Kontakt zur Natur und zum offenen Raum; mehr Licht in den Wohnräumen und den Einsatz von umweltfreundlichen Materialien in der "Ästhetik des Lebens."

Ästhetik, Benutzerfreundlichkeit und Leistung über einen längeren Zeitraum sind Indikatoren für gute Architektur und eine sinnvolle Gestaltung des Raumes. Öffentliche Darstellung von Ideen, die vorgeschlagene Intervention oder nur geringe Interventionseingriffe sollten für alle interessierten offen sein. Präsentationen haben zwei Teile: eine Präsentation vor dem Publikum und der Präsentation in Form von Ausstellungen. Dualität der Präsentation ist von wesentlicher Bedeutung, da einige Lösungen, schwerer zu verstehen sind, vor allem Konzeptionelle, und benötigen zusätzliche Erklärung bzw. Auslegungen. Die Ausstellung präsentiert nicht nur Gestaltungs-Vorschläge, manchmal überragt sie den Rahmen der Umsetzung der Idee und wird zur Lösung. Die Gründe dafür sind recht unterschiedlich, und manchmal sind sie banal politisch, ein anderes Mal, mehr ernsthaft - professionell und begründet. Der Vorschlag des Kollegen Hidič wird voraussichtlich verwirklicht, das Interesse an der Wiederherstellung der richtweisenden Grafik im Landkreis Lenart zeigte der Bürgermeister und LAS Ovtar.

Die Methoden des Workshops sind so ausgelegt, dass die politische oder rein einseitige wirtschaftliche Vorschläge zurückgewiesen werden, da die Workshops auf der Grundlage einer informellen freiwilligen Kommunikation zwischen allen Beteiligten basiert, also auch mit den Bewohner der Region. Andernfalls würde der Workshop nur einmal durchgeführt werden und nie wieder danach. Belebung und wiederholte Zusammenarbeit zwischen den Gemeinden und der Fakultät hat positive Auswirkungen, da

sich die Praxis und Theorie begegnen. Die Reflexion bei Wiederholten Workshops ist eine angenehme Erfahrung für alle Teilnehmer. Der Workshop in Lenart erlebt zum dritten mal eine Reprise, immer wieder und wieder neuen Themen zu entdecken, einige behandeln wir einige Jahren und wie sich zeigt benötigen wir nur noch etwas guten Willens, dass sie durchgeführt werden. Der Umgang mit den wiederholten Themen im Workshop, führen von Workshop zu Workshop zu konkreten Lösungen, zunächst konzeptionellen Ideen, die zu konkreten Regelungen führen. Jeder Workshop ist zunächst so ausgelegt Probleme zu erkennen und angemessene Lösungen zu finden in den gegebenen Standorten.

Auf der Grundlage von Erfahrungen, haben wir ein Organisationschema und Arbeitsweisen der Workshops erstellt, die im großem Maße zum besseren Verständnis des Instrumentariums Workshop verhelfen. Die endgültigen Ergebnisse der Workshops sind nicht immer die tatsächlichen greifbaren Ergebnisse, in Konzepten Workshops für Raumplanung werden der Raum, Infrastruktur und sonstige Änderungen hervorgehoben.

dr. Domen Zupančič

priloge

Tabele za pripravo delavnice

aktivnosti		sodelujoči										
		pobudnik	izvajalec	organizator	tehnični vodja	strokovni vodja	sofinancerji	mentorji	udeleženci	predavatelji	mediji	javnost
priprava	priprava vsebine											
	finance											
	razpisi											
	izbira termina											
	čas trajanja											
	urnik delavnice											
	lokacija izvedbe											
	tematska ekskurzija											
	delovni prostor											
	nastanitev											
	razstavni prostor											
	termin razstave											
	najava delavnice											
	zbiranje prijav											
	uvodni sestanek											
	drugo											
izvedba	otvoritev											
	ukvarjanje s tematiko											
	okrogla miza											
	predavanja											
	tematska ekskurzija											
	spoznavanje problematike											
	reševanje problematike											
	rešitve											
	priprava razstave											
	razstava											
	katalog razstave											
drugo												
vrednotenje	ocena											
	poročilo											
	publikacija											
	drugo											

Priloga 1: Vloga sodelujočih pri posamezni aktivnosti delavnice.

Delavnico so omogočili in financirali:

UL Fakulteta za arhitekturo

Krajevna skupnost Lenart,
Janez Erjavec, predsednik Sveta KS

Društvo za razvoj podeželja
LAS "OVTAR Slovenskih goric"
Vida Šavli, predsednica

Občina Lenart
mag. Janez Kramberger, župan

Delavnica je bila sofinancirana s strani EU;
Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja *
Evropa investira v podeželje.

Oblikovanje prostora

Lenart 2008

Borut Juvanec
Domen Zupančič
Larisa Brojan
Alenka Fikfak

